

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
วิเคราะห์การบริการภวนาของพระราชินีโรธรังสี(เทสก์ เทสรังสี) ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท	1-8
วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท	9-16
การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่	17-28
การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ ความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4	29-38
การศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาททีมสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก ในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่ง	39-51
การพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น โดยใช้ E-Book สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชุมพวง	52-60
บทความวิชาการ	
ปัญหาการเรียนออนไลน์	61-68
การสอนพลศึกษาไทยในยุค COVID 19 กับ FLIPPED CLASSROOM	69-81

วิเคราะห์การบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี(เทศก์ เทสร์รังสี)
ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

Analyzing Parikamma Bhavana of Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi)
along with Theravada Buddhist Philosophy

พระครูโศกสุธรรมวงศ์ (คะอังกู)

Phrakhruasoksuthammawong (Khaoangku)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence : Email; sonk101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการบริกรรมภาวนาตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาการบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสร์รังสี) และ 3. เพื่อวิเคราะห์การบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสร์รังสี) ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท วิธีดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพจากเอกสารคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การบริกรรมภาวนาตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนนิมิตที่ควรนำมาให้จิตบริกรรมคือคำที่เป็นกุศลเพื่อให้ตั้งอยู่ได้ดี มีความสงบเกิดขึ้น วิธีการบริกรรมภาวนา ขั้นแรก การเลือกคำบริกรรมให้เหมาะสม ขั้นสอง การปฏิบัติด้วยความตั้งใจแน่วแน่ ขั้นสาม การบริกรรมภาวนาจนเป็นสมาธิ และขั้นสี่ เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้ว นำมาพิจารณาขั้นห้าให้เป็นไตรลักษณ์ การบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสร์รังสี) การบริกรรมภาวนาแบบใช้คำบริกรรมว่า พุทโธ ให้ทำความเข้าใจมั่นในคำบริกรรมพุทโธ มีสติควบคุมจิตของตนให้อยู่ในพุทโธ ปล่อยวางความสงสัยทั้งหมด และจิตจะรวมเข้ามาอยู่ในคำบริกรรมพุทโธ ส่วนอุปสรรคของการบริกรรมภาวนา ได้แก่ เข้าใจว่าตัวเองวาสนาไม่มี หลงเพลินเพลิน รับประทานอาหาร มีความกลัว และการข้ามขั้นตอน การฝึก วิเคราะห์การบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสร์รังสี) ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า ผลการปฏิบัติคือเกิดสมาธิเหมือนกัน ในคัมภีร์พระไตรปิฎกใช้คำว่า นิมิต แต่พระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสร์รังสี) ใช้คำว่า “คำบริกรรม” ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน การใช้คำบริกรรมบางอย่างถ้าหากไม่ใช่เพื่อความสงบ ถือว่าผิดหลักพุทธปรัชญา

คำสำคัญ: การบริกรรม, ภาวนา, พระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสร์รังสี)

Received: 03/02/2565, Revised:22/04/2565, Accepted:25/04/2565

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1. to study the Parikamma Bhavana (preliminary stage of medication) according to Theravada Buddhist philosophy; 2. to study the Parikamma Bhavana of Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi) and 3. to analyze Parikamma Bhavana of Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi) Along with Theravada Buddhist Philosophy. This qualitative research was conducted by studying the scriptures of the Tripitaka, academic papers, and related researches and then categorized systematically. The collected data were analyzed accordingly and then presented descriptively.

The results of research were found that : Parikamma Bhavana according to Theravada Buddhist philosophy is the teaching of the Buddha. The vision that should be brought for Citta-parikamma is the word of charity in order to be well established followed by peace. The method of Parikamma Bhavana; in the first stage: the selection of appropriate sacraments, in the second stage: the practice of meditation, in the third stage: practice meditation until concentration, and in the fourth stage: when the mind is concentrated, consider the five aggregates as a Tilakkhana (the Three Characteristics).

The Parikamma Bhavana of Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi) was in the form of concentration on the word “Budho”, controlling one's mind to be in the word “Budho”, letting go all doubts and the mind will be incorporated into the word “Budho”. As for the obstacles in the Parikamma Bhavana were feeling bad luck, lost in enjoyment, haste, weak faith, fear, and skipping practicing.

Analyzing Parikamma Bhavana of Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi) Along with Theravada Buddhist Philosophy is consistent with the teachings of the Buddha. The result of the practice resulted in the meditation. In the Tripitaka scriptures, the word “Nimit” was used, but Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi) used “Kham-Parikamma” which has the same meaning. Using the word some “Parikamma” if not for peace, it is considered to be a violation of Buddhist philosophy.

Keywords : Parikamma, Bhavana, Phraraj Nirodharangsi (Thesaka Thesarangsi)

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผลหรือเป็นศาสนาแห่งปัญญา ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ใช้สติปัญญา ความคิดเห็นของตนพิจารณาอย่างเต็มที่ก่อนแล้วจึงเชื่อ ปัญญาเป็นสภาพธรรมที่มีจริงเป็นนามธรรม ความเข้าใจถูกต้องเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เหตุที่ทำให้ปัญญาเจริญขึ้น ที่สำคัญแล้วจะต้องเคยเป็นผู้เห็นประโยชน์ของพระธรรมมีศรัทธาที่จะฟังพระธรรมจากผู้ที่ปัญญามีและมี การไตร่ตรองในสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง นอกจากปัญญาที่เกิดจากการฟังแล้ว ยังเกิดจากการคิด (จินตมยปัญญา) ปัญญาที่สำเร็จจากการคิดพิจารณา (อภิ.วิ. (ไทย) 36/804/582 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และ ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา ไม่ใช่การท่องบ่น แต่เป็นปัญญาที่อบรมเจริญขึ้น ย่อมได้ซึ่งปัญญาคือความรู้ความ เข้าใจตามความเป็นจริงของนามธรรมและรูปธรรมปัญญาของผู้เข้าสมาบัติแม้ทั้งหมดเรียกว่า ภาวนามยปัญญา (อภิ.วิ. (ไทย) 36/804/583 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

วิธีการหนึ่งที่จะเข้าสู่ระดับภาวนามยปัญญาได้ คือการบริกรรมภาวนาฝึกให้เกิดสมาธิก่อนแล้วพัฒนาต่อ จะอย่างไรก็ตามมีปัญหาตามมาว่าการบริกรรมภาวนาในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือไม่ เช่นสอนว่าการนึกคำบริกรรมทำสมาธิเป็นอุบายห้ามความคิด (พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ, 2546) ความรู้พื้นฐานที่ชาวพุทธมีในการบริกรรมภาวนาแบบสมถกรรมฐานแบ่งออกได้เป็น 40 กอง การมีคำบริกรรม จะทำให้ ผู้ปฏิบัติไม่สามารถเข้าถึงระดับภาวนามยปัญญาได้เพราะการบริกรรมจะทำให้ได้เพียงแค่ความสงบ เท่านั้นเป็นความเข้าใจของคนทั่วไป ถ้าหากสามารถทำจิตให้สงบแล้วและสามารถพัฒนาให้เป็นภาวนามย ปัญญาได้หรือไม่ ปัญหาไม่ได้มีเฉพาะเรื่องนี้แม้ที่กล่าวมาข้างต้นก็เกิดปัญหาแล้วว่าจะเลือกใช้คำบริกรรมอะไร จึงจะถูกต้อง คำตอบจึงอยู่ที่การค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากพระพุทธพจน์ที่จารึกไว้ในพระไตรปิฎก จากข้อมูล ดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการบริกรรมภาวนาตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท การ บริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) วิเคราะห์การบริกรรมภาวนาตามหลักพุทธปรัชญา เถรวาท ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริกรรมภาวนาตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี)
3. เพื่อวิเคราะห์การบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

วาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์การบริกรรมภาวนาของพระราชนิโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) ตามหลักพุทธ ปรัชญาเถรวาท แบ่งวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) ขั้นรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท ข้อมูล ทุติยภูมิจากตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง 2) ขั้นวิเคราะห์ ข้อมูล คือการทำการแยกแยะ จัดประเภท ข้อมูล แล้ววิเคราะห์ อธิบายความและตีความให้สอดคล้องและ เหมาะสมแก่นิเวศของการวิจัย 3) ขั้นนำเสนอผลงานการวิจัยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเน้น เอกสาร ด้วยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริการภavanaของพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสรังสี) ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” สรุปผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. การบริการภavanaตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

การบริการภavana หมายถึง การกำหนดขั้นต้นหรือเตรียม ด้วยการกำหนดจิตเพ่งวัตถุ หรือนึกคิดว่า พุทโธ ธัมโม สังขโม หรือคำที่เป็นกุศล แล้วระลึกหรือคิดซ้ำ ๆ อยู่ในใจด้วยสติไม่เพเลอ จนจิตเป็นสมาธิ แล้วไม่ต้องนึกคำบริการภavanaอีก ให้จิตอยู่กับปัจจุบัน

หลักการใช้คำบริการภavana การบริการเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ได้ทรงใช้คำว่า “บริการ” เป็นจำนวนมากในพระไตรปิฎก แต่ทรงใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน การบริการ (ปริกมม) หมายถึง การกระทำการรอบ ถ้านำมาใช้ด้านการพัฒนาจิตจากการเรียบเรียงและเนื้อหาเกี่ยวกับการบริการ จึงควรเรียกว่า การบริการภavana หมายถึง การกำหนดใจนึกคิดระลึกว่า พุทโธ พุทโธ ซ้ำ ๆ อยู่ในใจ ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อละอกุศลธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในใจ บริกรรมจนจิตอยู่กับกุศลคือคำบริการไม่ไปไหนเลย ผลที่เกิดขึ้นคือจิตย่อมตั้งอยู่ด้วยดี สงบ เป็นธรรมชาติมากขึ้น ตั้งมั่นในภายใน การบริการด้วยคำกุศลต่าง ๆ เช่น พุทโธ ถือว่าเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ ก่อให้เกิดสุขทั้งในปัจจุบันและชาติหน้า เป็นกุศลสัญญา เครื่องข่มใจและระงับจากอกุศลวิตก เป็นการดำรงชอบ กรรมขาว ความเพียรชอบ การรักษาคำ และเป็นอินทรีย์สังวร ทั้งหมดนี้ถือว่าเป็น “มรรค” คือทางอันประเสริฐที่จะทำให้หลุดพ้นจากกิเลสได้ ส่วนปัญญาสามารถทำให้เจริญขึ้นได้

หลักธรรมที่ประกอบการบริการภavana คือ ปธาน คือความเพียร 1) การประคองจิต ตั้งจิตไว้กับกุศล เพื่อไม่ให้อกุศลบาปทั้งหลายเกิดขึ้น 2) การประคองจิต ตั้งจิตไว้กับกุศล เพื่อละอกุศลบาปธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ประคองจิต ตั้งจิตไว้กับกุศล เพื่อให้กุศลกรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และ 4) ประคองจิต ตั้งจิตไว้กับกุศล เพื่อให้กุศลกรรมดำรงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นแห่งกุศลกรรม

ประโยชน์ของการบริการภavana ได้แก่ การอยู่เป็นสุข ไม่เดือดร้อน ไม่คับแค้น ไม่เร่าร้อน ในปัจจุบัน และเมื่อตายไปพึงหวังได้สุคติ มีเครื่องข่มใจและระงับใจจากอกุศลวิตก ดำริชอบ การประกอบกรรมขาว รักษาจิต การรักษาคำอินทรีย์สังวร ทำให้เกิดสมาธิ วิธีการบริการภavana ขั้นแรก การเลือกคำบริการให้เหมาะสม ขั้นสอง การปฏิบัติด้วยความตั้งใจอันแน่วแน่ ขั้นสาม การบริการภavanaจนเป็นสมาธิ และ ขั้นสี่ เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้ว นำมาพิจารณาขั้นห้าให้เป็นไตรลักษณ์

2. การบริการภavanaของพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสรังสี)

พระราชนิโรธรังสี หรือ หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี เป็นพระภิกษุฝ่ายวิปัสสนาธุระสาย พระป่าในประเทศไทย ศิษย์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ในปัจฉิมวัยท่านไปพำนักที่วัดถ้ำขาม และละสังขารด้วยอาการสงบ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2537 สิริรวมอายุได้ 93 ปี 71 พรรษา

ท่านได้สั่งสอนการปฏิบัติภavanaเป็นประจำ หนึ่งในหลายวิธีการ คือ การบริการภavanaแบบใช้คำบริการว่า พุทโธ ผู้บริการภavanaพุทโธๆๆ พึงทำใจเย็นๆ อย่าได้รับร้อน ให้ทำความเชื่อมั่นในคำบริการพุทโธ มีสติควบคุมจิตของตนให้อยู่ในพุทโธของตนก็แล้วกัน ความเชื่อมั่นเป็นเหตุให้ใจตั้งมั่นไม่คลอนแคลน ปล่อยวางความกังวลสงสัยอะไรทั้งหมด และจิตจะรวมเข้ามาอยู่ในคำบริการพุทโธมีสติควบคุมกับพุทโธเท่านั้นตลอดเวลา จะยืน เดิน นั่ง นอน หรือประกอบกิจการงานอะไรทั้งหมด ก็จะมีสติรู้เท่าอยู่กับพุทโธอย่างเดียว ผู้ภavanaสติดีย่ออุบายยังน้อยต้องยึดคำบริการพุทโธเป็นหลัก ถ้ามีฉะนั้นแล้วจะภavanaไม่เป็น หรือเป็นไป

แต่ยังจับหลักไม่ได้ทำสมาธิให้แก่กล้าจิตเด็ด ถ้าแก่กล้าภาวนาจิตเด็ดว่าจะเอาอย่างนี้ละ ถ้าไม่ได้พุทโธ ไม่เห็นพุทโธขึ้นมาในใจ หรือจิตไม่หยุดนิ่งอยู่กับพุทโธอันเดียวแล้ว เราจะไมยอมลุกจากที่นั่ง แม้ชีวิตจะดับก็ช่างมัน อย่างนี้แล้วจิตก็จะรวมลงเป็นหนึ่งโดยไม่รู้ตัวคำบริกรรมที่ว่าพุทโธหรือสิ่งใดที่เราข้องใจหรือสงสัยอยู่นั้นก็จะหายไปปริบตาเดียว แม้ร่างกายอันนี้ซึ่งเรายึดถือมานานแสนนาน ก็จะไม่ปรากฏในที่นั่งนั้นจะยังเหลือแต่ใจคือผู้รู้ผู้สงบเยือกเย็น เป็นสุขอยู่อย่างเดียว ส่วนหลักการใช้คำบริกรรมภาวนา ได้แก่ ตั้งจิตเชื่อมั่นใน พระอาจารย์ เชื่อมั่นในคำบริกรรมภาวนาที่ท่านสอน ยึดคำบริกรรมที่เลือกแล้วให้มั่นคง เลือกคำบริกรรมให้เหมาะสมกับตนเอง และหลักการใช้คำบริกรรมเป็นนิมิตเหตุให้เกิดสมาธิ ต้องยึดคำบริกรรมพุทโธเป็นหลัก กล้าภาวนาจิตเด็ดเดี่ยว อย่างมีความอยากให้จิตเป็นสมาธิ บังคับให้จิตเป็นสมาธิไม่ได้ การบริกรรมภาวนาแต่ละครั้งทำเหมือนกับเราไม่เคยภาวนาพุทโธมาก่อน ทำใจให้เป็นกลางวางจิตให้เสมอ กำหนดจิตให้อยู่กับพุทโธอย่างเดียว เวลามันจะเป็นมันหากมันเอง

ส่วนหลักการเลือกคำบริกรรมภาวนา เลือกให้เหมาะสมกับจริตนิสัยของตนเอง ส่วนหลักธรรมที่ประกอบการบริกรรมภาวนา ได้แก่ มีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ในคำบริกรรมภาวนา มีจิตเลื่อมใสศรัทธาในการปฏิบัติแบบนี้ มีความกล้าหาญ มีความเพียรฝึกบอ่ย ๆ ให้ชำนาญการเอาสติไปควบคุมให้อยู่ในพุทโธ พุทจริง ไม่คุยเฟื่อง ยึดคำบริกรรมเป็นหลัก ใจเย็น อย่ารีบร้อน เห็นโทษของกิเลส ประโยชน์ของการบริกรรมภาวนา คือ ทำให้จิตเป็นหนึ่ง ละพยศตัวเองได้ เป็นเหตุให้เข้าถึงสมาธิได้ สงบเยือกเย็นเป็นสุข ภัยอันตรายทั้งปวงจะไม่มีมาแผ้วพาน เกิดสันติสุข เป็นเหตุพ้นทุกข์ได้ เป็นกำลังสำคัญให้เกิดวิปัสสนาญาณ และทำให้โลกนี้มีแต่ความสงบสุขทั่วกัน

วิธีการบริกรรมภาวนา คือพินิจสมาธิดังนี้ เอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งตัวให้ตรงแล้วนึกเอาคำบริกรรมพุทโธ ๆ กำหนดไว้ที่ท่ามกลางหน้าอก คือ “ใจ” อย่าให้จิตส่งสายไปมาข้างหน้าข้างหลัง พึงตั้งสติสำรวมจิตให้อยู่อยู่ที่เป้าคตาคาจิตแน่วแน่ การนั่งบริกรรมภาวนาไม่ควรกำหนดเวลา ก่อนฝึกหัดสมาธิ (การบริกรรมภาวนา) พึงทำความเข้าใจว่า จิตกับใจ ไม่ใช่อันเดียวกัน มีจิตตั้งมั่นในคำบริกรรมภาวนาของตน มีเรื่องรบกวนใจทำให้ทั้งคำบริกรรมภาวนา ดึงจิตเข้ามาหาพุทโธ ๆ ๆ ๆ อีก ทำใจให้กล้าหาญ ศรัทธาให้หนักแน่นมั่นคง เอาพุทโธไม่ให้จิตหนีจากพุทโธ ปฏิธานมีอย่างนี้แล้ว จิตก็จะดึงลงสู่อารมณ์เป็นหนึ่งเข้าถึงสมาธิได้ ต้องฝึกจิตให้เข้าถึงสมาธิเพื่อให้ชำนาญ ผู้บริกรรมภาวนาพึงทำใจให้เย็น และมีสติควบคู่กับพุทโธเท่านั้น ตลอดเวลาจะ ยืน เดิน นั่ง นอน หรือประกอบกิจการงานอะไรทั้งหมด ก็มีสติรู้เท่าอยู่กับพุทโธอย่างเดียว และสำหรับอุปสรรคของการบริกรรมภาวนา ได้แก่ เข้าใจว่าตัวเองว้าวุ่นไม่มี ชักให้คลายศรัทธาในการปฏิบัติ หลงเพลิดเพลินของภายนอกไม่ยึดเอาใจเป็นหลัก การพูดคุยกวอดผลการปฏิบัติเล็กน้อย รีบร้อน อยากได้ผล การปฏิบัติเช่นเดิมเหมือนครั้งที่ผ่านมา ศรัทธาอ่อน มีความกลัว เช่น กลัวเป็นอัมพาต และการข้ามขั้นตอนการฝึกสมาธิภาวนา

3. วิเคราะห์การบริกรรมภาวนาของพระราชนิเวศรังสี (เทศก์ เทศรังสี) ตามหลัก พุทธปรัชญาเถรวาท

วิเคราะห์ความหมายของการบริกรรมภาวนา คำว่า “บริกรรม” ภาษาบาลี คือ “ปริกมม” แปลว่า การกระทำรอบ เมื่อเอาคำไหนมาสนธิเชื่อมด้านหลังก็มีความหมายไปตามคำนั้น เช่น บริกรรมหลัง หมายถึง การนวดหลังหรือบริกรรมผ้า หมายถึงการเย็บผ้า ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งที่ทำอยู่คืออะไร ถ้านำคำว่าบริกรรมภาวนามาเติมข้างหลัง หมายถึงการอบรมจิตใจให้เจริญขึ้น ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงการบริกรรมภาวนากล่าวโดยสรุปได้ว่าการถือเอานิมิตในสิ่งที่กำหนดเป็นอารมณ์กรรมฐาน ส่วนพระราชนิเวศรังสี (เทศก์ เทศรังสี) ได้ให้ความหมายว่าการเอาจิตตั้งมั่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวแล้วนึกในใจซ้ำ ๆ จนจิตตั้งมั่นเป็นอารมณ์เดียว วิเคราะห์ได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติแบบบริกรรมภาวนาเป็นที่นิยมมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่ริเริ่มในการสอนแบบนี้คือหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต คือวิธีที่ฝึกปฏิบัติการเจริญสติด้วยการใช้คำ

บริการ “พุทโธ” กำกับ หรือสิ่งอื่นที่เหมาะสมกับจริตของตนเอง เช่น เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น เป็นวิธีปฏิบัติที่เน้นการได้สมาธิก่อนแล้วจึงต่อยอดด้วยการเจริญวิปัสสนา หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้รับยกย่องว่าเป็นบูรพาจารย์ของวิธีนี้ แต่จากคำบอกเล่าของพระที่เป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นพบว่าหลวงปู่มั่นได้เรียนกัมมัฏฐานนี้มาจากหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล จากนั้นจึงได้นำมาสอนทั้งแก่พระและฆราวาส นับตั้งแต่พรรษาที่ 23 จนถึงพรรษาที่ 59 อันเป็นพรรษาสุดท้ายแห่งชีวิตท่าน จึงกล่าวได้ว่าท่านได้อุทิศตัวเผยแผ่วิธีปฏิบัตินี้นับได้ 36 ปี เป็นการวางรากฐานของวิธีปฏิบัติ สายพุทโธได้อย่างมั่นคง เนื่องจากมีผู้นิยมปฏิบัติตามอย่างแพร่หลาย หลักฐานที่เห็นได้ชัดเจน คือ พระป่าที่มีชื่อเสียงในยุคต่อมาไม่ว่าจะเป็นหลวงปู่ฝั้น อาจาโร หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ และแม้กระทั่งหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน เป็นต้น ต่างล้วนได้เคยเป็นศิษย์ที่เคยอยู่กับปฏิบัติกับหลวงปู่มั่น ปัจจุบันวิธีปฏิบัติสายพุทโธได้ยกระดับให้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ซึ่งเป็นศิษย์รุ่นสุดท้ายที่ได้อยู่และทันเห็นหลวงปู่มั่น ท่านได้ จัดทำหลักสูตรสร้างตำราจัดให้มีการเรียนการสอนและมี การประเมินผลด้วยตนเองได้อย่างชัดเจน

คำว่าบริการภิกขุภิกขา มีใช้ในพระไตรปิฎกจึงสามารถตอบคำถามของผู้สงสัยได้ว่าการปฏิบัติแบบนี้มีในพระพุทธศาสนา สามารถแก้ปัญหาด้านหลักวิชาการได้ ไม่ต้องเถียงกันว่าใช่หรือไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า เนื่องจากเหตุการณ์ในสังคมชาวพุทธไทยมีการสอนว่าการบริการภิกขุภิกขาแบบต่าง ๆ เช่น พุทโธ ยุบหนอ พองหนอ เป็นต้น ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า จากการศึกษาจึงตอบได้เลยว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเห็นได้จากวิธีการปฏิบัติแบบบริการภิกขุภิกขาสืบต่อมาจากสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปรากฏหลักฐานทั้งในพระไตรปิฎกอันเป็นคำสอนดั้งเดิมต่อมาเป็นอรรถกถา ฎีกา และด้าน การปฏิบัติแบบนี้ก็มีชัดเจนเป็นหลักฐานเห็นประจักษ์แจ้งว่าคนปฏิบัติแบบนี้สามารถได้รับผลจริง ส่วนการวิเคราะห์การใช้คำบริการภิกขุภิกขา เมื่อความหมายของการบริการภิกขุภิกขาได้รับ การรับรองแล้วว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า และพระราชินีโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) ได้สอนตรงกันกับพระพุทธเจ้า หลักการใช้คำบริการภิกขุภิกขาตามหลักวิถีกก สันฐานสูตร พระพุทธเจ้าไม่ทรงใช้คำว่า “คำ” แต่ทรงใช้คำว่า “นิมิต” ซึ่งก็มีความหมายเหมือนคล้ายคลึงกัน เป็นที่อยู่ของจิตหรือเป็นที่ตั้งของสติไว้ ณ ตรงจุดนี้ แม้กระทั่งในคัมภีร์อรรถกถาก็ได้อธิบาย การบริการภิกขุภิกขาแบบมีคำบริการสืบต่อมาเรื่อย เช่นในเรื่องพระจุฬปณิกเถระ การใช้คำบริการภิกขุภิกขาแบบใดขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนชำนาญด้านไหน และขึ้นอยู่กับจริตนิสัยของบุคคลผู้ปฏิบัติเป็นสำคัญ ส่วนการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการบริการภิกขุภิกขาตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้บริการภิกขุภิกขาเพื่อละวิตกอันเป็นบาปอกุศลเหล่านั้นได้ จิตย่อมตั้งอยู่ด้วยดี สงบ เป็นธรรมเอกผุดขึ้น ตั้งมั่นในภายในสอดคล้องกับ พระราชินีโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) กล่าวว่า ย่อมละชีวิตเพื่อบูชาพุทโธไม่ให้จิตหนีจากพุทโธ เมื่อเราตั้งปณิธานไว้อย่างนั้นแล้ว จิตก็ตั้งลงสู่อารมณ์เข้าถึงสมาธิได้

ดังนั้นการบริการภิกขุภิกขาเพื่อความสงบที่เรียกว่าตั้งมั่นระดับสมาธิตามลำดับตั้งแต่ฌนิก สมาธิ (สมาธิชั่วขณะ) อุปจารสมาธิ(สมาธิ ไกลนึ่ง) และอัปปนาสมาธิ(สมาธิขั้นนิ่ง ชันฉาน) แล้วจึงใช้เป็นฐานสำหรับการเจริญวิปัสสนา จุดมุ่งหมายของการบริการภิกขุภิกขาเพื่อให้เกิดสติ เพื่อให้เกิดกุศล การบริการภิกขุภิกขากับการบริการภิกขุภิกขาเพื่อจุดประสงค์อื่นนอกจากให้จิตมีสติและเป็นกุศลแล้ว ถือว่าไม่จุดมุ่งหมายของการบริการภิกขุภิกขาตามหลักพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์วิธีการบริการภิกขุภิกขา วิธีการบริการภิกขุภิกขาของพระราชินีโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) เลือกใช้บริการพุทโธ เพราะตรงกับจริตของท่านและทำให้การปฏิบัติธรรมของท่านได้ผล สอดคล้องกับพระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่าให้เลือกนิมิตที่ตรงกับจริตหรือใช้แล้วได้ผล เมื่อใช้นิมิตหรือคำบริการใดแล้วทำให้จิตสงบ อกุศลหายไป ควรยึดนิมิตนั้นไว้ แต่จะสังเกตได้ว่าในประเทศไทยทำไมจึงมีการใช้คำบริการที่แตกต่างกันไป ก็เพราะคนแตกต่างกันไปตามแต่จริต พระพุทธเจ้าได้สอนสมถกัมมัฏฐานไว้ถึง 40 วิธี ประโยชน์ที่สำคัญที่สุด

ของการรู้จิตตน คือการพัฒนาตนเอง การพัฒนาด้านจิตใจ และอารมณ์ตลอดถึงจิตวิญญาณ และปัญญาได้ถูกต้อง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ส่วนการวิเคราะห์หลักการบริการภวาทแบบสมถภวาทและแบบวิปัสสนาภวาท เหตุผลที่เลือกหลักการบริการภวาทแบบสมถภวาทและแบบวิปัสสนาภวาท เพราะต้องการชี้ให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลักการปฏิบัติที่สูงขึ้นสัมพันธ์กัน ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายสูงสุดได้นั้นคือหลักของวิปัสสนา ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักการบริการภวาทในชีวิตประจำวันคือการมีสติระลึกถึงปัจจุบันเป็นหลักโดยหาคำบริการที่ขอมมาใช้ฝึกสติเป็นประจำเมื่อว่างจากภารกิจเป็นการเพิ่มสติให้กับชีวิตก่อเกิดประโยชน์มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องวิเคราะห์การบริการภวาทของพระราชนิธธี (เทศก์ ทสรังสี) ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ในพุทธปรัชญาเถรวาท อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ประโยชน์ของการบริการภวาท ได้แก่ การอยู่เป็นสุข ไม่เดือดร้อน ไม่คับแค้น ไม่เร่าร้อน ในปัจจุบันและเมื่อตายไปพึงหวังได้สุคติ มีเครื่องข่มใจและระงับใจจากอกุศลวิตก ดำริชอบ การประกอบกรรมขาว รักษาจิต การรักษามโนหทัยสังวร ทำให้เกิดสมาธิ สอดคล้องกับ เจริญ ช่วงชิต ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า เป้าหมายของการฝึกสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี 2 ประการ คือ เป้าหมายหลักหรือ เป้าหมายสูงสุดของการฝึกสมาธิคือ ความหลุดพ้น ประกอบด้วย (1) เจโตวิมุตติเป็นความหลุดพ้นทาง จิต (2) ปัญญาวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นด้านปัญญา โดยที่เจโตวิมุตติเป็นผลจากการเจริญสมถะ และ ปัญญาวิมุตติเป็นผลที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนา และเป้าหมายรองที่ให้ความสำคัญในเรื่อง การนำสมาธิ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มีการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันหลายด้าน เช่น การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาด้านร่างกายและพฤติกรรม (เจริญ ช่วงชิต, 2558)

การปฏิบัติธรรมตามหลักวิปัสสนาภวาท วิปัสสนา หมายถึง ความเห็นแจ้ง คือ เห็นตรงต่อความเป็นจริงของสภาวะธรรม ปัญญาที่เห็นไตรลักษณ์อันให้อ่อนความหลงผิดรู้ผิดใน สังขารเสียได้ และยังเป็นการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้ชัดภาวะของสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นของ มันเอง หลักการที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาวิปัสสนาภวาท ได้แก่ มหาสติปัฏฐานสูตรประกอบด้วยกายานุปัสสนา เวทนानุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา การเจริญวิปัสสนาต้องอาศัย สมถกรรมฐานคือความสงบ และความสงบก็ต้องอาศัยปัญญา จึงจะรักษาความสงบนั้นไว้ได้ สอดคล้องกับ พระมหาไพฑูรย์ กตปุญโญ (สิงหะ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาภวาทโดยอาศัยการกำหนดรู้จิตเป็นอารมณ์” พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนาภวาทคือการฝึกอบรมปัญญาเพื่อความเห็นแจ้ง ในสภาวะธรรมทั้งหลายโดย ความเป็นไตรลักษณ์ (พระมหาไพฑูรย์ กตปุญโญ (สิงหะ, 2561)

การบริการภวาทก็เพื่อความสงบที่เรียกว่าตั้งมั่นระดับสมาธิตามลำดับตั้งแต่ฌณิกสมาธิ(สมาธิชั่วขณะ) อุปจารสมาธิ(สมาธิ ใกล้ฝั่ง) และอัปปนาสมาธิ(สมาธิขั้นนิ่ง ชันฉาน) แล้วจึงใช้เป็นฐานสำหรับการเจริญวิปัสสนา ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการบริการภวาทก็เพื่อให้เกิดสติ เพื่อให้เกิดกุศล สอดคล้องกับ พระรัชเวรณ เตชวณโณ (รุ่งเรือง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร” พบว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในผลการกระทำความดี จากการจัดกิจกรรมการพัฒนา ศีล สมาธิและปัญญาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ (พระรัชเวรณ เตชวณโณ, 2559)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรเผยแพร่ผลงานวิจัยให้แก่บุคคลทั่วไป และสถาบันการศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยได้ทราบ เพื่อจะได้นำข้อมูลการวิจัยไปประยุกต์ใช้
2. กำหนดให้นำผลการวิจัยไปพัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ระบุไว้ในกิจกรรมของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมแบบบริกรรมภาวนาเพื่อพัฒนาชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ
2. ควรทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการปฏิบัติธรรมแบบบริกรรมภาวนากับวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. ควรทำวิจัยเรื่องการพัฒนาอารมณ์ด้วยการบริกรรมภาวนาตามหลักพุทธศาสนานิกายมหายาน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านพุทธศาสนา และปรัชญา ระดับปริญญาโท และขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.ประสงค์ พรหมศรี ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา หนังสือ บทความต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า และนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้ คุณค่าอันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน และครอบครัวที่ได้ให้กำลังใจในการทำวิจัยจนสำเร็จไปด้วยดี

บรรณานุกรม

- เจริญ ช่างชิต. (2558). การศึกษาสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูริย์ กตปุณฺโญ (สิงหะ). (2561). ศึกษาแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาโดยอาศัยการกำหนดรู้จิตเป็นอารมณ์. ปริญญานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระรัชเชวณ เตชวณฺโณ (รุ่งเรือง). (2559). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระอาจารย์ทูล ขิปปปณฺโญ. (2546). พุทฺธ. อุดรธานี : ยิ่งสุข.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. (2539). อภิธัมมปิฎก วิภังค์ เล่ม 36. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท
An Analysis of the Worlds of the Guardian Spirit (Phraphumi Jaotee) in
Theravada Buddhist Philosophy

พระธัญวัฒน์ จีรวพัฒน์ (บรรณารักษ์)

Phrathanyawath Jirawattano (Bannarak)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email; sonk101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาภพภูมิในพุทธปรัชญาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3. วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท วิธีดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ภพภูมิในพุทธปรัชญาเถรวาท ประกอบด้วย 1. กามภพ มีอบายภูมิ มนุสสภูมิ เทวภูมิ 2. รูปภพ มีพรหมโลก 16 ชั้น และ 3. อรูปภพ 4 ชั้น แบ่งเป็นฝ่ายกุศลกรรมและฝ่ายอกุศลกรรม อบายภูมิมีความทุกข์ทรมานที่สุด มีชีวิตหลังความตายและมี การเวียนว่ายตายเกิด จัดเป็นสัมมาทิฐิ เป็นความเชื่อสำคัญทำให้คนทำดี เว้นความชั่ว สิ่งที่ทำให้เกิดคือตัณหาและกรรม ความตายจึงเป็นช่องทางผ่านของสัตว์ทั้งหลายที่ไปมาระหว่างโลกนี้กับโลกอื่น พระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่เทวดาชั้นจาตุมหาราชิกการระลึกถึงพระภูมิเจ้าที่ด้วยหลักอนุสติข้อ 6 เรียกว่า เทวตานุสติ เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รวมถึงการทำเทวตาทิสต์ด้วย เทวดานั้นเมื่อผู้ครองเรือนบูชาแล้วก็ย่อมบูชาตอบ เมื่อเขานับถือแล้วก็นับถือตอบ คอยอนุเคราะห์ผู้ครองเรือนเหมือนมารดาอนุเคราะห์บุตร วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ภพภูมิเป็นสถานที่เกิดและที่อยู่ แบบเป็นเชิงนามธรรมระดับจิตและเชิงรูปธรรมด้วย ส่วนพระภูมิเจ้าที่เป็นเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา ได้แก่ คนธรรพ์ กุมภัณฑ์ นาค ยักษ์ เพราะการทำบุญด้วยหวังอามิส มีความเชื่อผิดเรื่องทำบุญ และทำบุญเพียงเล็กน้อย การเกิดจึงมีลักษณะที่ต่างกันไป ความเชื่อนี้ทำให้เกิดประเพณี ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม เช่น ตามโบสถ์ ศาลาการเปรียญ พระราชวัง เป็นต้น

คำสำคัญ: ภพภูมิ; พระภูมิเจ้าที่; กามภพ

Received:04/02/2565, Revised:22/04/2565 Accepted:25/04/2565

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1. to study the world (Bhava (existence)) in Theravada Buddhist philosophy, 2. to study the guardian spirits (Phraphumi Jaotee) in Theravada Buddhist philosophy, and 3. to analyze of the world (Bhava (existence)) of the guardian spirits (Phraphumi Jaotee) in Theravada Buddhist philosophy. This research was qualitative research and collected data from the Tipitaka scriptures, academic documents, and related research papers. Then used to categorize and analyze the data to be consistent in a systematic way and then presented the descriptive data for an analysis

The results of the research were as follows: The Worlds (Bhava (existence)) in Theravada Buddhist philosophy consists of: 1. Kama-bhava (the Sense-Sphere) – Apaya (states of loss and woe), Manussa (the world of man), Deva (the heavenly world), 2. Rupa-bhava (the Form-Sphere) – 16 levels of Brahma-loka (the Brahma world) and 3. Arupa-bhava (the Formless Sphere) – 4 levels of bhava are divided into wholesome action and unwholesome action. Apayabhumi consists of worst suffering with the cycle of birth and death. This is classified as Sammaditthi – an important belief leading to do good deeds and refrained from doing evil deeds; the cause of lust and karma. Death is therefore merely passage for all beings passing through this world and the other.

The guardian spirits (Phraphumi Jaotee) in Theravada Buddhist philosophy include the Catummaharajika (the realm of the Four Great Kings). The remembrance of the guardian spirits with the principle of Anussati 6 (recollection) is called Devatanussati (recollection of deities) as a model for living including an offering to the deities. After people worship and pay homage to the deity, in return, the deity will look after them.

Analysis of the World of the Guardian Spirit (Phraphumi Jaotee) in Theravada Buddhist Philosophy found that the worlds are the place of birth and abode in abstract form at the mental and concrete level as well. As for the guardian spirit in the form of gods in the Jatu Maha Rashika level, such as Gandharvas, Kumphanda, Naga, and Yaksha. Making merit with the hope of allurements is a wrong belief in the aspect of merit and making a small number of good deeds. Therefore, birth has different characteristics. This belief leads to traditions, arts, architecture, and painting in churches, pavilion, palaces, etc.

Keywords: Bhava (existence); guardian spirits; Kama-bhava (the Sense-Sphere)

บทนำ

การยอมรับว่าเทวดามีจริงหรือความมีอยู่จริงของเทวดานั้นไม่เป็นที่กลางแคลงสงสัยของเหล่าพุทธบริษัท เพราะมีหลักฐานปรากฏอยู่ในที่หลายแห่ง ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ในหมู่เทพยดานั้น แลเทพยดา นับริยน์นัพนันเป็นอันมาก ได้เข้ามาหาเรา ครั้นเข้ามาหาไหว้เราแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นเทพยดาเหล่านั้นยืนเรียบริยน์แล้ว ได้กล่าวว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญทุกข นับริยน์นัพนันเป็นต้นไป 91 กับ พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า วิปัสสี เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ เสด็จอุบัติในชาติตติยสกุล เป็นโณ

ัญญะโดยพระโคตม มีพระชนมายุประมาณ แปดหมื่นปีพระองค์ได้ตรัสรู้ที่ควงไม้แฉฝอย (ที.ม. (ไทย) 10/91/51 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นับกาลล่วงมาถึงสมัยสุโขทัยพระยาสิทธิพรศึกษา พระพุทธศาสนา ทรงนิพนธ์เตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วง ทรงอธิบายภพภูมิต่าง ๆ โดยมีพระประสงค์เพื่อการ ปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์มีจริยธรรม ให้เกรงกลัวต่อการทำความชั่วให้มีความขวนขวายในการทำคุณงาม ความดี (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2546)

จากความรู้พัฒนาการมาเป็นความเชื่อของชาวไทยเรื่องพระภูมิเจ้าที่ คนที่นับถือพระพุทธศาสนาให้ ความเคารพนับถือเจ้าที่หรือเทวดาของศาสนาอื่น เช่น ในพิธีการทั้งผู้ที่ นับถือพระพุทธศาสนาและผู้ที่ศรัทธา ในศาสนาพราหมณ์ จะมีกิจกรรมทั้งพุทธและพราหมณ์ไปพร้อมกันจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ แยกกันไม่ออก (พญาจารย์ วิบุรุษยยะ, 2547) และสังเกตได้ไม่ยากตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พระภูมิเจ้าที่ก็เป็นสิ่ง หนึ่งที่คนให้ความเคารพนับถือ ที่สืบทอดความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ เพราะเชื่อว่า พระภูมิเจ้าที่ คือ เทวดา หรือเทพารักษ์ประจำพื้นที่บนโลกที่คนเราปลูกบ้านสร้างเรือนอันเป็นเคหสถานที่อยู่ อาศัยหรือใช้เป็นที่พักประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพ

จากข้อมูลที่กล่าวมาความรู้ที่แท้จริงตามคำสอนขององค์พระพุทธเจ้าเรื่องภพภูมิและพระภูมิเจ้าที่เป็น อย่างไร ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อศึกษา ภพภูมิในพุทธปรัชญาเถรวาท พระภูมิเจ้าที่ใน พุทธปรัชญาเถรวาท และวิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้า ที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภพภูมิในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเน้นวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่ง วิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) ขั้นรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท ข้อมูลทุติยภูมิจากตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความวิชาการ และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง 2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล คือ การทำการแยกแยะ จัดประเภท ข้อมูล แล้ววิเคราะห์ ให้สอดคล้องและเหมาะสมแก่นื้อหาของการวิจัย 3) ขั้น นำเสนอผลงานการวิจัยอาศัยกระบวนการวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบเน้นเอกสาร ด้วยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ภพภูมิในพุทธปรัชญาเถรวาท

ภพภูมิ หมายถึง สถานที่เกิดทั้งที่เป็นเชิงนามธรรมระดับจิตและเชิงรูปธรรมที่เป็นสถานที่ของสัตว์ ภพ ภูมิในพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) กามภพ ได้แก่ 1) อายตณภูมิ ประกอบด้วย นรกภูมิ ตีรจฉานภูมิ เปตภูมิ อสุรกายภูมิ 2) มนุสสภูมิ แบ่งเป็น 1. มนุสสนิโย ร่ายกายเป็นมนุษย์ใจเหมือนสัตว์นรก 2. มนุสสเปโต มนุษย์มีจิตใจติดอยากได้อยากมีอยู่ เสมอไม่รู้จักพอ 3. มนุสสตีรจฉานโน ร่ายกายเป็นมนุษย์ใจเหมือนตีรจฉาน 4. มนุสสสุโต ใจเป็นมนุษย์ 5.

มนุสสทโว ความเป็นมนุษย์ใจเป็นเทวดา สำหรับมนุษย์อยู่บนพื้นแผ่นดินที่มีอยู่ 4 ทิศ ของภูเขาสีเนรุ มนุษย์ภูมิ ประกอบด้วย 4 ทวีป คือ (1) ปุพพิเททวีป (2) อปรโคยานทวีป (3) ชมพูทวีป (4) อุตตรกุรุทวีป 3) เทวภูมิ ประกอบด้วยสวรรค์ 6 ชั้น 1) จาตุมหาราชิกา 2) ดาวดึงส์ 3) ยามาภูมิ 4) ดุสิตาภูมิ 5) นิมมานรดีภูมิ 6)ปรนิมมิตตวสวัตติภูมิ

2) รูปภพ ได้แก่ พรหมโลก 16 ชั้น ประกอบด้วย พรหมปาริच्छาภูมิ พรหมปุโรหิตาภูมิ มหาพรหมภูมิ ปรีตภาภูมิ อัปภามาณาภูมิ อาภัสสรภูมิ ปรีตตสุภาภูมิ อัปภามาณาภูมิ สุกกีนหาภูมิ เวหปภผลาภูมิ อสัณญีสัตตาภูมิ อวิหาภูมิ อตปปาภูมิ สุตสาภูมิ สุตสสีภูมิ อกนิฐาภูมิ

3) อรูปภพ แบ่งเป็น 4 ชั้น คือ อากาสาัญญาตนภูมิ วิญญาณัญญาตนภูมิ อากัญญาญญาตนภูมิ เนวสัณญานาัญญาตนภูมิ

คำว่า “ภูมิ” ในความหมายของชั้นหรือแผ่นดินนั้นแบ่งถึงสถานที่เชิงรูปธรรม ในความหมายของชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ หรือระดับชีวิตนั้นจะแสดงถึงภาวะทางจิตในเชิงนามธรรม แบ่งเป็นภพภูมิฝ่ายกุศลกรรม และภพภูมิฝ่ายอกุศลกรรม ภูมิที่ทุกข์ทรมานมากที่สุด คืออบายภูมิ 4 คือภพภูมิที่เป็นสัตว์นรก สัตว์เดรัจฉานเปรต อสุรกาย ตามลำดับ ส่วนภพภูมิที่เหลืจะเป็นสุขมากกว่าอบายภูมิ คือ มนุสสภูมิ เทวภูมิ ส่วนรูปภูมิและอรูปภูมิ นั้นเป็นภพภูมิที่มีความสุขเช่นกัน และแต่ละภพภูมิมีอายุที่แตกต่างกันไป ถ้าสัตว์ที่ไปเกิดในอบายภูมิ จะมีลักษณะตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ณ สถานที่แห่งนั้นจนกว่าจะสิ้นกรรม และสัตว์โลกมีโอกาไปได้ไปเกิดในทุกภูมิทั้งภูมิที่เป็นกุศลและอกุศล เพราะสัตว์ทำดีบ้าง ทำชั่วบ้าง แต่ผู้ที่ไม่ต้องไปอบายภูมิอีกคือผู้ได้เป็นพระอรหันต์บุคคลตั้งแต่ระดับโสดาบัน

ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ชีวิตของสัตว์ถูกขับเคลื่อนหรือชักนำด้วยตัณหา ตัณหานี้เป็นเหตุเกิดขึ้นในภพใหม่ แนวคิดเรื่องภพภูมิเป็นการยืนยันแนวคิดเรื่องกรรมว่า ความตายและการเกิดของสัตว์ทั้งหลายซึ่งมีตัณหาเป็นตัวขับเคลื่อนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ และโลกนี้ไม่ใช่ที่เดียวที่เป็นแหล่งเกิดของสัตว์ แต่ยังมีโลกอื่น ๆ ที่สัตว์ทั้งหลายไปเกิดและตายเช่นกัน โดยนัยนี้ความตายจึงเป็นเพียงช่องทางผ่านของสัตว์ทั้งหลายที่ไปมาระหว่างโลกนี้กับโลกอื่น

2. พระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท

พระภูมิเจ้าที่ หมายถึงเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกาซึ่งมีหน้าที่ในการปกป้องดูแลสถานที่ต่าง ๆ เช่น น้ำอากาศ ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น ประกอบด้วย 1. ท้าวธตรฐมหาราช ปกครองเทพนครทิศตะวันออก ปกครองหมู่คนธรรพ์ 2. ท้าววิรุฬหกมหาราช ปกครองเทพทิศทักษิณ คือ ทิศใต้ ปกครองพวกกุมภกัณฑ์ 3. ท้าววิรูปักษ์มหาราช มีอำนาจปกครองเทพนครซึ่งตั้งอยู่ในทิศปัจฉิม คือ ทิศตะวันตก ปกครองหมู่คนาค และ 4. ท้าวเวสสุวรรณมหาราช ท้าวเวสสุวรรณมหาราชหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ท้าวเวรมหาราช มีอำนาจปกครองเทพนครที่ตั้งอยู่ในทิศอุดร คือ ทิศเหนือ มีอำนาจปกครองพวกยักษ์ ท้าวมหาราชทั้ง 4 นอกจากจะปกครองเทวดาแล้วยังมีหน้าที่ปกครองเป็นผู้คุ้มครองพิทักษ์รักษาโลกมนุษย์ด้วย จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าท้าวจุลโลกบาล แต่นิยมเรียกกันว่าอินทรี ยมมะ วรุณะ และกุเวระ

นอกจากนี้ เทวดาชั้นจาตุมหาราชิกาภูมิ ยังสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) ภูมิภูมิตูเทวดาหรือภูมิเทวดา ได้แก่ “เทวดาที่อยู่อาศัยตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ภูเขา แม่น้ำ มหาสมุทร ใต้ดิน บ้าน เจดีย์ ศาลา และซุ้มประตู เป็นต้น (2) รุกขภูมิเทวดาหรือรุกขเทวดา ได้แก่ “เทวดาที่อาศัยอยู่ในต้นไม้เป็นวิมานเทวดา ประเภทนี้ มีอยู่ 2 จำพวก คือ จำพวกหนึ่งมีวิมานอยู่บนต้นไม้ อีกจำพวกหนึ่งอยู่บนต้นไม้แต่ไม่มีวิมาน (3) อากาสภูมิเทวดาหรืออากาศเทวดา ได้แก่ “เทวดาที่อาศัยอยู่ในอากาศ เทวดาจำพวกนี้มีวิมานเป็นที่อยู่ของตนเองโดยเฉพาะ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ และดาวทั้งหลาย

การดำเนินชีวิตของภูมเทวดาและอากาศเทวดา มีความเป็นอยู่คล้ายคลึงและใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาก เพราะในชีวิตประจำวันต้องประสบกับ สุข ทุกข์ ดีใจ เสียใจเหมือนกันมนุษย์ทั่วไปทุกประการ แต่เนื่องจากได้บำเพ็ญกุศลกรรมไว้มากครั้งเป็นมนุษย์ จึงได้อุบัติเป็นเทวดา ส่วนเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกอาจแบ่งได้เป็น 4 จำพวก คือ (1) ยักษ์ ยักษ์ณี ได้แก่ เทวดายักษ์ชาย ยักษ์หญิง (2) คันธัพพ คันธัพพี ได้แก่ เทวดาคันธัพพะ ชาย หญิง ได้แก่ เทวดาที่ถือกำเนิดอยู่ภายในต้นไม้ที่มีกลิ่นหอมและอาศัยอยู่ตลอดไป (3) กุมภภินโท กุมภภินที ได้แก่ เทวดากุมภภินท์ ชาย หญิง เป็นเทวดาจำพวกหนึ่งเรียกว่ารากษส (4) นาโค นาคี ได้แก่ เทวดานาค ชาย หญิง อีกอย่างคือลักษณะของพระภูมิเจ้าที่ คือภาพที่อยู่ของพวกโอปปาติกะกำเนิดคือ เกิดผุดขึ้นเจริญเติบโตทันที มีแสงรัศมีทิพย์ใสผุดผ่องพุ่งออกจากกาย มีอากาศบริสุทธิ์คงที่ ไม่หนาว ไม่ร้อน มีลมอ่อน ๆ พัดโชยเย็นกายตลอดเวลา มีสุธาโภชนาดีเลิศ รสกลมกล่อมเป็นอาหาร ไม่ต้องรับประทานให้เสียเวลาเพียงนึกเท่านั้น มีที่อยู่อาศัย คือ ภูมิตามเป็นปราสาทสวยงามวิจิตร ตระการตา และมีเครื่องภูษาอาภรณ์เครื่องประดับต่าง ๆ เป็นทิพย์สวยงาม

การระลึกถึงพระภูมิเจ้าที่จากอนุสสติ 10 ประการ ระลึกถึงคุณความดีของเหล่าเทวดาไว้ในข้อที่ 6 ได้แก่ เทวดาอนุสสติ ส่วนการทำเทวดาพลี หมายถึงการทำบุญอุทิศให้เทวดา เทวดานั้นเมื่อผู้ครองเรือนบูชาแล้วก็ย่อมบูชาตอบเมื่อเขานับถือแล้วก็นับถือตอบตั้งแต่นั้นไปก็คอยอนุเคราะห์ ผู้ครองเรือนเหมือนมารดาอนุเคราะห์บุตร คนที่เทวดาเอ็นดูอนุเคราะห์ ย่อมประสบแต่ความเจริญในกาลทุกเมื่อ ฉะนั้นคุณผู้หวังความสุขความเจริญสืบไปเบื้องหน้าโดยไม่ขาดสายก็ควรแบ่งทรัพย์สินทำบุญอุทิศให้เทวดาส่วนหนึ่งด้วย

3. วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท

วิเคราะห์ความหมายภพภูมิและพระภูมิเจ้าที่ แบ่งเป็น วิเคราะห์ความหมายภพภูมิ ได้ว่า “ภพ” กับ “ภูมิ” ใช้แทนกันได้มีความหมายคล้ายคลึงกัน ภพภูมิเหล่านี้เป็นสถานที่รองรับการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสังสารวัฏในพุทธปรัชญา ครอบคลุมทั้งสถานที่เกิดซึ่งมีลักษณะเชิงรูปธรรมและภาวะทางจิตซึ่งมีลักษณะเชิงนามธรรมด้วย และ วิเคราะห์ความหมายของพระภูมิเจ้าที่ ได้ว่า ภพภูมิ คือสถานที่เกิดและที่อยู่ของสัตว์ ส่วนพระภูมิเจ้าที่ คือบุคคลที่มากเกิดในภพภูมิ เมื่อเชื่อว่าภพภูมิ มีพระภูมิเจ้าที่ คนจึงเกิดกระทำการต่าง ๆ จะเอาพระภูมิเจ้าที่เป็นที่พึ่งไม่ได้ เป็นเพียงเครื่องระลึกให้ทำ ความผลดีและผลเสียของความเชื่อในเรื่องเหล่านี้ ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้และปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจอันจะนำไปสู่ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาอย่างแท้จริง เช่น เชื่อว่าพระภูมิเจ้าที่เป็นบุคคลตัวอย่าง ที่เราควรเอาแบบอย่างในการกระทำความดี เราเคารพบูชาคุณ เราระลึกนึกถึงก็เพื่อให้จิตใจเกิดกำลังใจ ไม่ให้เกิดความท้อแท้ที่จะปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีงามตามที่ ท่านเหล่านั้นได้ปฏิบัติและได้รับผลที่ดีมาแล้ว ผลที่ท่านเหล่านั้นได้รับล้วนเป็นสักขีพยานว่า ท่านไม่เคยมีความเชื่ออย่างผิด ๆ ไม่เคยหวังพึ่งใคร ท่านลงมือกระทำเอาเองตามแนวทางแห่งการประพฤติในทางพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์ประเภทของภพภูมิและพระภูมิเจ้าที่ แบ่งเป็น วิเคราะห์ประเภทของภพภูมิ ได้ว่า จากความเชื่อของชาวพุทธเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด และเชื่อในเรื่องกรรม เกิดจากหลักคำสอนเรื่องภพภูมิแน่นอน ทำให้เกิดแนวคิด ได้แก่ 1) ทุกสิ่งจะทำการให้สำเร็จผลที่ต้องการด้วยความเพียรพยายามของตนเอง 2) ไม่หวังพึ่งสิ่งภายนอก และ 3) ทำให้เกิดความไม่ประมาท ซึ่งยึดหลัก ความเพียรของตัวเอง ปัญหาเป็นเครื่องมือฝึกฝนตนเอง ให้รู้จักพึ่งตนเอง และให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท และวิเคราะห์ประเภทของพระภูมิเจ้าที่ ได้ว่า ความเชื่อเรื่อง ยักษ์ คนธรรพ์ กุมภภินท์ และนาค เกิดจากหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่สำหรับความเชื่อที่โดดเด่นที่สุดของคนไทยที่เป็นชาวพุทธ เป็นความเชื่อเรื่องพญานาค หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าพญานาค โดยมีท้าววิรูปักษ์มหาราช ปกครองพญานาค เห็นได้จากตามวัดต่าง ๆ มีการปั้นรูปพญานาค ภาพวาดตามฝาผนังศาลา โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

ดังนั้นประเภทของภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิด ได้แก่ 1. ศรัทธา เช่น ตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ขึ้นในบ้านแล้วทำการ 2. พละ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง ทำให้คนในมุ่งมั่นแต่จะทำความดี 3. ไม่เชื่อนอกคำสอนของพระพุทธศาสนา พระภูมิเจ้าที่จะมาช่วยดลบันดาลให้ได้สมปรารถนาย่อมผิดต่อหลักการพระพุทธศาสนา และ 4. เกิดการทำเทวดาพลี หมายถึงการทำบุญอุทิศให้เทวดา เพราะเทวดาไปจากคนที่ประกอบด้วยคุณธรรมต่าง ๆ ที่อาจส่งให้ไปสู่คติโลกสวรรค์ในเวลาสิ้นชีพมียุอยู่

วิเคราะห์ลักษณะของภพภูมิ แบ่งเป็นวิเคราะห์ลักษณะของภพภูมิ ได้แก่ ภพภูมิกับการเวียนว่ายตายเกิด ตามหลักพุทธปรัชญากรรมเป็นตัวกำหนดว่าชีวิตหลังความตาย สัตว์จะไปเกิดในภพใด ความเชื่อในภพทั้ง 3 นี้จัดเป็นส่วนหนึ่งของสัมมาทิฐิ บุคคลที่มีสัมมาทิฐิ ในทางตรงข้ามถ้าหากบุคคลใดไม่ได้เชื่อหรือมีแนวคิด ว่า โลกนี้มี โลกหน้ามี เป็นต้น เชื่อว่าเป็นมิจฉาทิฐิ และเชื่อว่าคนพาล (อัสติบุรุษ) แต่เรื่องภพภูมินี้ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นเชิงประจักษ์ได้ จึงอาศัยการฟังและศึกษาแล้วเชื่อ ซึ่งเป็นความเชื่อส่วนบุคคล แต่พระพุทธศาสนาที่เสนอแนวทางไว้สำหรับบุคคลที่ไม่เชื่อเรื่องภพภูมิ เพราะมองว่าความเชื่อภพภูมิหลังความตายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนทำความดี เกรงกลัวความชั่วและวิบากของกรรมชั่ว โดยให้หลักประกันของการทำดีและการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นบุญ และเกิดกุศลแก่ชีวิต น้อยที่สุดคือมีชีวิตอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน การประเมินค่าของการกระทำว่าเป็นกรรมดีและกรรมชั่ว สิ่งนี้ดี สิ่งนี้ไม่ดี สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ ซึ่งเป็นแนวทางของจริยศาสตร์แล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการประเมินผลที่จะได้รับในเชิงอภิปรายได้ด้วย และวิเคราะห์ลักษณะของพระภูมิเจ้าที่ ได้ว่า จากคำสอนดังกล่าวทำให้ชาวพุทธเกิดแรงจูงใจที่จะไปเกิดเป็นเทวดาสวรรค์ชั้นจาตุมหาชิกาก็ได้ และมีการบูชาแบบต่าง ๆ มีจุดประสงค์เพื่อให้เทวดารักษา และช่วยดลบันดาลให้ตัวเอง สมความปรารถนา เช่น การไหว้เจ้าที่ก่อนสร้างบ้าน ไหว้เจ้าที่ให้ร่ำรวย พุทธปรัชญาเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ดึงขึ้น คือเหนี่ยวพ้อให้เป็นที่เกาะผ่าน เท่านั้น ฉะนั้น การที่มียึดเหนี่ยวก็เป็นเพียงพัฒนาชีวิตของเราให้ดีขึ้นเพื่อจะเดินหน้าต่อไป พัฒนาชีวิตทั้งด้านพฤติกรรมกาย วาจา ทั้งด้านจิตใจ และในด้านปัญญา ในการตัดสินใจว่าการตัดสินใจเลือกกระทำพิธีกรรมต่าง ๆ มีการเคารพบูชาศาล พระภูมิเจ้าที่ เป็นต้น สามารถสรุปลงในหลักมหาปเทศ ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาต้องถือ ธรรมเป็นสรณะที่พึ่งสูงสุดที่แท้จริง ในสากลโลกไม่มีอะไรเหนือธรรม มนุษย์ต้องทำไม่ว่าให้เทวดามาทำให้ ความสัมพันธ์กับเทวดาจะต้องให้ชัดเจนว่าสัมพันธ์ในสถานะไหนและใครมีบทบาทอย่างไร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ภพภูมิของพระภูมิเจ้าที่ในพุทธปรัชญาเถรวาท” อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

การไหว้พระภูมิเจ้าที่ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า การ “ไหว้เจ้าที่” เป็นความเชื่อของคนไทยที่อยู่คู่กันมานาน โดยนับเป็นความเชื่อทางจิตใจอย่างหนึ่งว่า ก่อนทำสิ่งต่าง ๆ หากไหว้เจ้าที่เจ้าทางในพื้นที่บริเวณนั้นก็จะช่วยให้ทุกอย่างออกมาราบรื่น ไม่มีปัญหาหรือความขัดข้องอันใดตามมาภายหลัง เมื่อจะไหว้เจ้าที่ สอดคล้องกับพระใบฎีกาคำปุ่น ธรรมทินโน ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวตำบลสีแก้ว อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ชาวไทยพุทธ ในตำบลคลองแห อำเภอกาบัง จังหวัดสงขลา มีความเชื่อว่าพระภูมิเจ้าที่ คือเทพารักษ์ประจำสถานที่ต่าง ๆ เช่น ผืนดิน แผ่นน้ำ และสถานที่ ๆ มนุษย์สร้างขึ้น และเชื่อว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้ประกอบกิจการในสถานที่นั้น ๆ (พระใบฎีกาคำปุ่น ธรรมทินโน, 2561)

การระลึกถึงพระภูมิเจ้าที่จากอนุสสติ 10 ประการ เป็นการระลึกถึงคุณความดีของเทวดา ได้แก่ เทวดา อนุสสติ ผู้จะเจริญเทวดาอนุสสติ ระลึกว่าเหล่าท่านเทวดาด้วยคุณธรรมที่ได้เกิดเป็นเทวดา เทวดาเป็นเพียงแบบอย่างในการดำเนินชีวิตเท่านั้น มิใช่เป็นที่พึ่งสูงสุดหรือจำต้องเคารพนบถด้วยความเกรงกลัวอำนาจอิทธิฤทธิ์บันดาลให้มนุษย์ประสบกับภัยด้วยประการต่าง ๆ แม้ว่าเทวดาจะมีฤทธิ์อำนาจมากกว่ามนุษย์ก็ตาม แต่มนุษย์นอบน้อมในฐานะที่มีความดี สอดคล้องกับพระจักรกฤษณ์ ธีรธมโม ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องเทวดาในคัมภีร์จักรกัปปะทีปนี” พบว่า เทวดาตามนัยแห่งข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ผิดกันแต่ในคัมภีร์จักรกัปปะทีปนีนั้นค่อนข้างจะพิสดารมากกว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้แต่งพระสิริมังคลาจารย์มีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้ที่ศึกษาตามรับรู้ความเพลิดเพลิน ความสดใจของความเป็นเทวดา คัมภีร์จักรกัปปะทีปนีได้กล่าวถึงเทวดาไว้เป็นลำดับจำนวนมากมาย พระพุทธศาสนาให้การยอมรับว่าเทวดามีอยู่จริง เทวดามาจากมนุษย์คือมนุษย์มีพฤติกรรมสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทำให้เกิดเป็นเทวดาได้ (พระจักรกฤษณ์ ธีรธมโม, 2558)

เทวภูมิประกอบด้วยสวรรค์ 6 ชั้น 1) จาตุมาหาราชิกา 2) ดาวดึงส์ 3) ยามาภูมิ 4) ดุสิตาภูมิ 5) นิมมานรดีภูมิ 6)ปรนิมมิตตวสวัตติภูมิ สอดคล้องกับ พินิจ สุขสถิตย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเทวดาชั้นฉนากามาพจรในพระไตรปิฎก” พบว่า เทวดาจัดเป็นสัตว์โลกที่ยังมีกิเลสเหมือนมนุษย์ เทวดามีภูมิที่อยู่ของตนเรียกว่าเทวโลก เฉพาะที่เกี่ยวข้องมี 6 ชั้น โดยแบ่งตามระดับอำนาจของบุญกุศลที่ได้กระทำเรียงจากระดับต่ำไปหาระดับสูงคือชั้นจาตุมาหาราชิกา ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี และชั้นปรนิมมิตตวสวัตติ สมบัติของเทวดามีลักษณะพิเศษกว่าของมนุษย์ โลกของเทวดาเป็นแดนเสวยสุขของสัตว์โลกที่ได้กระทำกุศลกรรม ลักษณะทางกายภาพของเทวดาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก็มีความงามเลิศและมีอายุยืนกว่ามนุษย์ (พินิจ สุขสถิต, 2537)

ภพภูมิ หมายถึงสถานที่เกิดทั้งที่เป็นเชิงนามธรรมระดับจิตและเชิงรูปธรรมที่เป็นสถานที่ของสัตว์ เป็นที่อยู่ของเทวดาและสัตว์โลกที่ได้กระทำกรรมไว้ แล้วกรรมส่งไปเกิดและอยู่ที่ภพภูมินั้น สอดคล้องกับ พระมหา เศรษฐา เสถฐมโน(2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาในไตรภูมิพระร่วง” พบว่า วิวัฒนาการของโลก กำเนิดของมนุษย์และสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ใน 31 ภูมิ และความสำคัญของไตรภูมิพระร่วงก็อยู่ที่ การสอนให้เห็นความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่ง แม้การไปเกิดในสุคติภูมิก็ไม่มี ความแน่นอน ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารต่อไป การบรรลุพระนิพพานเท่านั้นที่ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เผยแพร่ผลงานวิจัยให้แก่บุคคลทั่วไปและสถาบันการศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยได้ทราบ เพื่อจะได้นำข้อมูลการวิจัยไปประยุกต์ใช้
2. กำหนดให้นำผลการวิจัยเป็นตัวอย่างการเขียนวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
3. จัดให้เผยแพร่ความรู้แก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่องการปฏิบัติเพื่อไปสู่พรหมโลกตามหลักพระพุทธศาสนา
2. ควรทำวิจัยเรื่องการปฏิบัติที่ทำให้ไปเกิดในภพภูมิ 31 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
3. ควรทำวิจัยเรื่องวิเคราะห์ความเชื่อด้านภพภูมิของชาวพุทธกับชาวฮินดูพราหมณ์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านพุทธศาสนา และปรัชญา ระดับปริญญาโท และขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.ประสงค์ พรหมศรี ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา หนังสือ บทความต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า และนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้ คุณค่าอันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน และครอบครัวที่ได้ให้กำลังใจในการทำวิจัยจนสำเร็จไปด้วยดี

บรรณานุกรม

- พระจักรกฤษณ์ ธีรธมโม. (2558). ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องเทวดาในคัมภีร์จักกวางทตฺตปิ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาคำปุ่น ธมฺมทินโน. (2561). การศึกษาความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเศรษฐา เสฏฐมโน. (2553). การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาในไตรภูมิพระร่วง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2546). ปรมัตถโชติกะมหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา วิถีมุตตสังคหะ ภูมิจตุกกะ และปฏิสนธิจตุกกะ ปริจเฉทที่ 9 เล่ม 1 สมถกรรมฐานที่ปณิ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สอนองการพิมพ์.
- พญณาจารย์ วิฑูโยคะ. (2547). หลักการปลูกบ้านและการตั้งศาลต่าง ๆ. กรุงเทพฯ : ลานอโศก เพรส กรุ๊ป.
- พินิจ สุขสถิต. (2537). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเทวดาชั้นฉนากมาพจรในพระไตรปิฎก. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่ม 10. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Development of English Reading Skills Exercises Through Task-based
Approach and STAD Technique for the Secondary School year 4

จันทรา เชาว์วิทยา เลสลีย์¹

Jantra Chaowitthaya Leslie¹

โรงเรียนวรราชานันทดามาศวิทยาลัย

Her Royal Highness Princess Soamsawali School

Author for Correspondence: Email fullmoonbuathong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 2) สร้างและประเมินแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนวรราชานันทดามาศวิทยาลัย จำนวน 32 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ แบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหานักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องขาดความรู้ความเข้าใจจากการอ่านภาษาอังกฤษ จำคำศัพท์ที่ถาวรไม่ได้ 2) แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 80.64/80.17 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 3) ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบฝึกทักษะ; การอ่านภาษาอังกฤษ; การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

Received:21/02/2565, Revised:08/04/2565, Accepted:16/04/2565

Abstract

The research objectives were to 1) Study of problems for organizing activities for teaching English, 2) Build and evaluate of English Reading Skills Exercises Through Task-based Approach and STAD Technique for the Secondary school year 4 to meet a criterion of 80/80, 3) Comparison of English reading ability of the Secondary school year 4, 4) Study the students' satisfaction with using the English Reading Comprehension Skills Exercise. together with collaborative learning management with STAD technique. The samples consisted of 32 Mathayomsuksa 4 students at Second semester, academic year 2019, Her Royal Highness Princess Soamsawali School, Purposive Sampling. The research instruments were interview form, English reading skill practice form. English reading ability test learning management plan satisfaction questionnaire The statistics used to analyze the data were mean, percentage, and standard deviation.

The results as follow; 1) Students cannot read English properly. Lack of comprehension from reading English Can't remember permanent words, 2) English Reading Skills Exercises Through Task-based Approach and STAD Technique for the Secondary school year 4 Efficient 80.64/80.17 (higher than the specified criterion as 80/80), 3) English reading ability scores from the test after school were significantly higher than before at the .05 level and 4) The students were satisfied with teaching activities at the highest level.

Keywords: Development Skills Exercises; English Reading; Task-based Approach; STAD Technique

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เป็นสาระการเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นและผู้เรียนทุกคนต้องเรียนโดยจัดลำดับให้อยู่ในกลุ่มที่สองซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้น มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเกิดทักษะในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้จัดให้มีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ด้านการอ่านไว้ในสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต1.1 เข้าใจในกระบวนการฟังและอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษรา ไชยวงศ์จันทร์ (2553) ได้นำเสนอว่าการอ่านเป็นความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้พัฒนาเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ และเพื่อความบันเทิง การอ่านเป็น

ปัจจัยสำคัญที่สุดในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมความรู้ที่ได้รับจากการอ่านเป็นความรู้ที่ได้มาจากการลงทุนที่น้อยที่สุดแต่เป็นความรู้ที่ขยายไปสู่วงกว้างที่สุดโดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างมาก การอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้บุคคลก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์และความเจริญก้าวหน้าของโลกได้

จากผลการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบสภาพปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง นักเรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ไม่เข้าใจเนื้อเรื่องโดยตลอด และไม่สามารถวิเคราะห์เรื่องที่อ่านได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อังกฤษด้านการอ่าน และยังพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ (โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา, 2561) จากปัญหาดังกล่าวส่งผลนักเรียนไม่สามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมเรียนการสอนภาษาอังกฤษไม่บรรลุเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำแบบทดสอบได้คะแนนน้อย คือ การอ่าน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญควรได้รับการพัฒนาผู้เรียนส่วนมากอ่านไม่ได้ ไม่ทราบความหมายของคำศัพท์หรือประโยคง่าย ๆ ไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือบอกความหมายได้ แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย จะให้ความสำคัญกับทักษะการอ่าน แต่ในสภาพความเป็นจริง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษเป็นอย่างมากในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ (อบลวรรณ ประวณิชพงษ์, 2551)

การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพราะเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นวิธีการที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกันโดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจ แก่กันและกัน (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542) ข้อดีของการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD สามารถสรุปได้ ดังนี้ คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตัวเองและต่อกลุ่ม ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ ได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรงและทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ สนุกสนานกับการเรียนรู้ (สวิทย์ มุลคำ และอรทัย มุลคำ, 2545)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจรวมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2) เพื่อพัฒนาโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการ การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนนวมราชานัดตามาตุวิทยา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 2 พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนนวมราชานัดตามาตุวิทยา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 3 เปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ จากการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนนวมราชานัดตามาตุวิทยา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 4 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนนวมราชานัดตามาตุวิทยา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00

2. แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

3. แบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 ค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.53 –0.80 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 –0.78 และค่าความเชื่อมั่นที่ได้มีค่าเท่ากับ .94

4. แผนการจัดการเรียนรู้

5. แบบสอบประเมินความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ STAD มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.39 ถึง 0.78 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาและหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนจำนวน 4 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยใช้กิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC (Professional Learning Community) ด้วยการสัมภาษณ์ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ร่วมกลุ่ม PLC ร่วมกับผู้วิจัย

ระยะที่ 2 พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกทักษะ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษ โดยออกแบบให้อยู่ในรูปแบบฝึกทักษะ จำนวน 8 เล่ม และแผนการจัดการเรียนรู้ 1 เล่ม จำนวน 8 แผน 24 คาบ

ระยะที่ 3 เปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ จากการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ผู้วิจัยนำแบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชี้แจงนักเรียนเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 32 คน แล้วทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และตรวจแบบฝึกทักษะ

ระยะที่ 4 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองในระยะที่ 3 นักเรียนทำการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านและเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจจากการอ่านภาษาอังกฤษ นักเรียนจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษไม่ได้ นักเรียนอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น ข่าว บทความ หรือข้อความโฆษณาที่เป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนอ่านบทอ่านไม่เข้าใจ อ่านแล้วจับใจความสำคัญไม่ได้

2. ผลการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รายการ	ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	ประสิทธิภาพของผลโดยรวม (E2)
เกณฑ์มาตรฐาน	80	80
ผลการวิเคราะห์	80.64	80.17
การแปลผล	สูงกว่าเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์

จากตารางที่ 1 คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ทั้ง 8 เล่ม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 76.60 จากคะแนนเต็ม 95 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.64 นั่นคือประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.64 ส่วนคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 32.07 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.17 นั่นคือประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) 80.17 กล่าวคือ การทดลองกลุ่มย่อย แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีประสิทธิภาพ 80.64/80.17

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ จากการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คะแนน	จำนวนนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	32	23.22	1.62	235	1,791	28.64*
หลังเรียน	32	30.56	1.01			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 23.22 คะแนน และหลังเรียน เท่ากับ 30.56 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการจัดรูปเล่ม	4.66	0.47	มากที่สุด
2. ด้านเนื้อหา	4.54	0.58	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.67	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการใช้ภาษา	4.56	0.58	มากที่สุด

โดยรวม	4.61	0.55	มากที่สุด
--------	------	------	-----------

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมเท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดรูปแบบ ด้านการใช้ภาษา และด้านเนื้อหา ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัญหาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านและเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจจากการอ่านภาษาอังกฤษ นักเรียนจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษไม่ได้ นักเรียนอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น ข่าว บทความ หรือข้อความโฆษณาที่เป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนอ่านบทอ่านไม่เข้าใจ อ่านแล้วจับใจความสำคัญไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และผู้เรียนยังมีประสบการณ์ด้านภาษาอังกฤษน้อยจึงทำให้การเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษยังไม่สัมฤทธิ์ผล ดังที่ อุบลวรรณ ประวณิชพงษ์ (2551) ได้นำเสนอว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำแบบทดสอบได้คะแนนน้อย คือ การอ่าน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญควรได้รับการพัฒนาผู้เรียนส่วนมากอ่านไม่ได้ ไม่ทราบความหมายของคำศัพท์หรือประโยคง่ายๆ ไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือบอกความหมายได้ แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย จะให้ความสำคัญกับทักษะการอ่านแต่ในสภาพความเป็นจริง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษเป็นอย่างมากในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสวี ดวงลอย (2558) ที่พบว่า นักศึกษาไทยส่วนใหญ่จะมีโอกาสอ่านภาษาอังกฤษในเวลาเรียนภาษาอังกฤษเท่านั้น ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในการอ่านจับใจความสำคัญ รวมทั้งบรรยากาศที่เป็นอุปสรรคต่อความสนใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการอ่านได้ไม่ดีเท่าที่ควร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Narkprom, Poosiripinyo, และ Saito (2016) ที่พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเดาคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคยจากประโยคข้างเคียงในการอ่านภาษาอังกฤษ เนื่องจากการใช้บริบทแวดล้อม คำเหมือน หรือ คำหลักเพื่อช่วยเดาคำความหมายคำศัพท์ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ และจับประเด็นในเนื้อหาที่อ่านได้ดีขึ้น รวมทั้งการหาโอกาสใช้ภาษาอังกฤษ และอ่านหนังสือภาษาอังกฤษให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผลการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.64 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) 80.17 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษ จึงทำให้สร้างแบบฝึกทักษะและแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและแก้ไขปัญหาก็ได้จริง ดังที่ Slavin (1995) ได้นำเสนอว่า การเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD เป็นการเรียนแบบร่วมมือโดยครูดำเนินการนำเสนอความรู้ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้น แล้วแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีสมาชิกกลุ่มละ 4 – 6 คน สมาชิกภายในกลุ่มจะศึกษา ทำงานร่วมกัน รับผิดชอบและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา วัฒนานนท์เสถียร (2558) ได้วิจัยเรื่องผลการใช้แบบฝึกทักษะวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.78/81.31 และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญาพร จันทพุดชา (2558) ได้วิจัยเรื่องพัฒนาทักษะการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา ต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีค่าเท่ากับ 90.83/86.75 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนและหลังการเรียน จากการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจรวมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD และสร้างแบบฝึกทักษะและแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้น ดังที่ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ได้นำเสนอว่า การเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD สามารถสรุปได้ ดังนี้ คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตัวเองและต่อกลุ่ม ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ ได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรงและทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา วัฒนานนท์เสถียร (2558) ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้แบบฝึกทักษะวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง การอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ เลิศวรรัตติกุล (2560) ได้วิจัยเรื่องพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังกิจกรรมการเรียนรู้ (Posttest) ด้าน

การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึก มีการกำหนดเนื้อหาจากง่ายไปหายาก และออกแบบการจัดกิจกรรมตามเทคนิค STAD จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ดังที่ สมศักดิ์ ภูวิภาดารวรรณ (2545) ได้นำเสนอว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดกลุ่มการทำงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มพูนแรงจูงใจทางการเรียนการเรียนแบบร่วมมือไม่ใช่วิธีการจัดนักเรียนเข้ากลุ่มรวมกันแบบธรรมดา แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน กล่าวคือสมาชิกแต่ละคนในทีมจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเรียนรู้และสมาชิกทุกคนจะต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะช่วยเหลือและเพิ่มพูนการเรียนรู้ของสมาชิกในทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญาพร จันทพุชา (2558) ได้วิจัยเรื่องพัฒนาทักษะการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ เลิศวรรัตนกุล (2560) ได้วิจัยเรื่องพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ก่อนที่จะนำแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษไปใช้ในห้องเรียน ผู้สอนควรทำการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองหรือทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมและวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือ แนะนำ ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะในการปฏิบัติได้

1.2 จากผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในในระดับมากที่สุด ครูควรนำแบบฝึกทักษะไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะทำให้ นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเป็นการสร้างแบบฝึกทักษะที่มุ่งเน้นทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว ดังนั้นควรใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจมากขึ้นและควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียน

แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเองจึงควร พัฒนารูปแบบการสอนรูปแบบใหม่ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุค
ปัจจุบันโดยบูรณาการใช้เทคโนโลยีร่วมด้วยอย่างสร้างสรรค์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ศรุ
สภาลาดพร้าว.
- เกษภา ไชยวงษ์จันทร์. (2553). **การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียน ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเพื่อสื่อสารในงาน
อาชีพ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จันทิมา วัฒนานนท์เสถียร. (2558). **ผลการใช้แบบฝึกทักษะวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องการอ่านเพื่อความเข้าใจ
โดยการใช้การเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปรัชญาพร จันทพุชา. (2558). **การพัฒนาทักษะการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค STAD**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พิเชษฐ์ เลิศวรรตติกุล. (2560). **การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของ
นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**. ปทุมธานี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี.
- มนัสวี ดวงลอย. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาของ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ**. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2558, หน้า 151-165.
- โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา. (2561). **รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา
2560**. ปทุมธานี, โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์
เลิฟเพรส.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ. (2545). **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง**. กรุงเทพฯ:
เดอะโนว์เลจ.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). **เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: ที.พี.พริน.
- อุบลวรรณ ปุรงวณิชพงษ์. (2551). **การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการอ่านให้
คล่องสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชินีบูรณะ อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม**,
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะ
ภาษาต่างประเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาต่างประเทศ

- Narkprom N, Poosiripinyo V, Saito S. (2016). **An investigation of English reading problems
of 4th year English major students in the Faculty of Education, Phetchabun**

Rajabhat University. In: 16th National Conference Seminar and Research
Presentation of Ratchphat Graduate Student Network in the North.

Slavin, Robert E. (1995). **Educational Psychology.** 4 th ed. New York: Allyn and Bacon.

Turner K, Boonprasithi T, Pinyomit S. (2010). Effects of an integrating academic
service project into English course for nursing students. *Journal of Nursing
Education*, 3 (2), 28-43.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่
ความคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

The Development Of Analytical Reading Ability By Using SQ4R Method And
Mind Mapping Technique Of Grade 9 Students Ban Muang Kae School
Under the Office of Buriram Primary Education Area 4

สายฟ้า หาสุข¹

Saifa Haseesuk¹

โรงเรียนบ้านเมืองแก

Ban Muang Kae School

Author for Correspondence: Email Sky.saifa20@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด และ 2)
ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับ
แผนที่ความคิด ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
บ้านเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน
7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบ และ 3) แบบสอบถาม
ความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบ
ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลัง
จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอน
แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

คำสำคัญ: การอ่านเชิงวิเคราะห์; วิธีสอนแบบ SQ4R; แผนที่ความคิด

Received:03/03/2565, Revised:08/04/2565, Accepted:16/04/2565

Abstract

The purpose of pre - experimental designs were to 1) compare analytical reading ability of Grade 9 Students before and after learning by using SQ4R method and Mind – Mapping technique. 2) investigate the opinions of Grade 9 Students towards learning by using SQ4R method and Mind – Mapping technique. Study of the entire population were 7 Grade 9 Students of Ban Muang Kae School Satuk, Buriram province in the second semester of the academic year 2021. The research instruments were lesson plans, the test of analytical reading ability, and questionnaires on student' opinions towards learning by using SQ4R method and Mind – Mapping technique. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test for dependent.

The results of this research were concluded as follow, 1. Analytical reading ability of Grade 9 Students after learning by using SQ4R method and Mind – Mapping technique was significantly higher than before at the .05 level. 2. The opinions of Grade 9 Students towards learning by using SQ4R method and Mind – Mapping technique were at highest level.

Keywords: Analytical Reading; SQ4R Method; Mind Mapping Technique

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นความรู้ในเรื่องทักษะทางภาษา ได้แก่ ทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยความรู้ทางภาษาที่สำคัญ และผู้เรียนต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ตลอดเวลา ก็คือ ความรู้ในเรื่องทักษะทางภาษา ทั้ง 5 ทักษะ ซึ่งจากทักษะดังกล่าวทั้งหมดนั้น ทักษะการอ่าน ถือเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้และพัฒนาชีวิต มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ในการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกและประสบการณ์ และเป็นทักษะที่ช่วย ในการพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังที่ อัจฉรา ประดิษฐ์ (2552) ได้สรุปถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเรียนรู้ เป็นรากฐานของการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว กว้างขวางยิ่งขึ้น ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านจะมีมุมมองและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รวมทั้งเป็นคนยืดหยุ่น ปรับตัว เข้ากับสังคมและพัฒนาสังคมได้

การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นการอ่านขั้นสูง จึงมีผลต่อการดำรงชีวิตทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์หลายด้านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความคิด สติปัญญา จึงถือว่าการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ซึ่งแวดล้อมด้วยข้อมูลข่าวสารที่มีทั้งเชื่อถือได้ มีคุณค่า และข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้ บิดเบือนความจริง มีอคติลำเอียง ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณ์ญาณเพื่อประเมินสิ่งที่ตนอ่านและตัดสินใจว่าจะเชื่อได้มากน้อยเพียงใด (วัชรบุรณสิงห์ และนิรมล ศตวุฒิ, 2542) การอ่านเชิงวิเคราะห์ช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาของเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง (สุวิทย์ มูลคำ, 2550)

แนวทางในการแก้ปัญหาการขาดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนมีหลายแนวทาง เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL- PLUS การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มร่วมมือการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยสนใจการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R เพราะเป็นวิธีการสอนอ่านที่เป็นระบบเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่าน การตีความ ขยายความ สรุปและจับใจความสำคัญจากการอ่านด้วยตนเอง โดยการสอนแบบ SQ4R จะเน้นการอ่าน ช้า ๆ จนกว่าจะเข้าใจและจดจำเรื่องที่อ่านได้และสามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีต่าง ๆ ได้ (สุนทร สันธพานนท์ และคณะ, 2545)

การใช้แผนที่ความคิดมีประโยชน์กับการจัดการเรียนรู้โดยสามารถนำมาใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้น คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้สำรวจความรู้เดิมของนักเรียนว่า มีพื้นฐานอย่างไร ขั้นประกอบกิจกรรม เป็นเครื่องวัดความรู้ความเข้าใจในขณะเรียน เพราะการใช้แผนที่ความคิดในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้เห็นนักเรียนเห็นโครงสร้างของเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และเข้าใจความสัมพันธ์ของเรื่องราวทั้งหมด และขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผล ทำให้ทราบพัฒนาการทางความคิดของผู้เรียน และการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดนั้น ครูจะทราบได้ทันทีว่า นักเรียนสามารถเก็บเกี่ยวความรู้ได้มากน้อยเพียงใด ทั้งยังเห็น

จุดอ่อนและจุดแข็งของนักเรียนแต่ละคนว่า นักเรียนเข้าใจถูกหรือผิดในเรื่องใด โดยดูจากการโยงเส้นในแผนที่ความคิด และสามารถช่วยปรับปรุงแก้ไขนักเรียนที่เข้าใจไม่ถูกต้องได้ตรงประเด็นอีกด้วย (ทศนา แคมมณี, 2545)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทย พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียง แต่การอ่านเชิงวิเคราะห์ยังไม่บรรลุตามความมุ่งหมาย ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐานต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด แสดงให้เห็นถึงคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต้องได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาให้ดีขึ้นเพื่อให้คุณภาพเกิดขึ้นกับผู้เรียน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับ โรงเรียนบ้านเมืองแก (2564) ได้เสนอจุดควรพัฒนาไว้ว่าด้านคุณภาพผู้เรียนควรพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียน ด้วยการอ่านเชิงวิเคราะห์จะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักคิดเป็น มีความรู้กว้างขวาง สามารถนำความรู้ต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ และนำไปพัฒนาความสามารถของตนเอง และประสบความสำเร็จในการทำงานและชีวิตครอบครัว (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2546) โดยสอดแทรกร่วมกับแผนที่ความคิด ซึ่งเป็นผังที่แสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่างๆ ให้เห็นเป็นโครงสร้างในภาพรวม (ทศนา แคมมณี, 2545) เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนจึงจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานประเด็นท้าทาย การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน รายวิชาภาษาไทยเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด

สมมติฐานการวิจัย

- 1) ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้
- 2) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ การอ่านเชิงวิเคราะห์ในรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัด ท 1.1 ม.3/3 ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน ม.3/4 อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความและ รายงาน ม.3/5 วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินเรื่องที่อ่านโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีขึ้น ม.3/8 วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

2. ขอบเขตกลุ่มประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมด คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมนักเรียน 7 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1. ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์

3.2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการทดลอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 สัปดาห์ ละ 3 คาบ เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 10 คาบ รวมทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแล้ว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน บ้านเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด จำนวน 8 แผน คือ การอ่านเชิงวิเคราะห์หัตถ์อ่านประเภทร้อยแก้ว ได้แก่ เรื่องสั้น บทความ และข่าว จำนวน 6 แผน และบท อ่านประเภทร้อยกรอง ได้แก่ คำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ จำนวน 2 แผน ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจาก ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิควิธีการสอน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบ แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน ใช้ทดสอบนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้

และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67-1.00 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.53 –0.74 ค่าอำนาจจ านน (r) อยู่ระหว่าง 0.22 –0.57 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด จำนวน 1 ฉบับ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อขอทำการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองทั้งหมด 10 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre –test) กับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้แบบทดสอบหลังเรียน (Post –test) และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post –test) โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันแต่สลับข้อสลับตัวเลือก

3.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด

3.6 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t –test dependent) โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด แสดงผลดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด

คะแนน	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	7	30	13.00	1.83	-9.604*	.000
หลังเรียน	7	30	22.57	1.72		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 คะแนนการทดสอบของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 13.00 และหลังการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 22.57 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.57	0.43	มากที่สุด
2. ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.71	0.49	มากที่สุด
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.86	0.38	มากที่สุด
โดยรวม	4.71	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R เป็นวิธีการที่สร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เป็นวิธีการสอนที่เป็นระบบส่งผลให้ผู้เรียน

เข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ดังที่ สุนทร สันธพานนท์ (2545) ได้นำเสนอว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R เพราะเป็นวิธีการสอนอ่านที่เป็นระบบเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่าน การตีความ ขยายความ สรุปและจับใจความสำคัญจากการอ่านด้วยตนเอง โดยการสอนแบบ SQ4R จะเน้นการอ่าน ช้า ๆ จนกว่าจะเข้าใจและจดจำเรื่องที่อ่านได้และสามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีต่าง ๆ ได้ และในการพัฒนาความสามารถยังได้ใช้แผนที่ความคิดเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ทำให้ทราบความสามารถของผู้เรียน ดังที่ ทิศนา ขแมมณี (2545) ได้นำเสนอไว้ว่า การใช้แผนที่ความคิดมีประโยชน์กับการจัดการเรียนรู้โดยสามารถนำมาใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้น คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้สำรวจความรู้เดิมของนักเรียนว่า มีพื้นฐานอย่างไร ขั้นประกอบกิจกรรม เป็นเครื่องวัดความรู้ความเข้าใจในขณะเรียน เพราะการใช้แผนที่ความคิดในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นโครงสร้างของเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และเข้าใจความสัมพันธ์ของเรื่องราวทั้งหมด และขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผล ทำให้ทราบพัฒนาการทางความคิดของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิดา หงส์หม (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ชยธวัช (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้จากกิจกรรมไปใช้ประโยชน์ในการเรียนต่อไป ดังที่ การุณนันทน์ รัตนแสนวงษ์ (2555) ได้นำเสนอไว้ว่า ประโยชน์ของการอ่านวิเคราะห์ไว้ว่า ทำให้ผู้อ่านสามารถประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ว่าดีหรือไม่ดี ควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ ทำให้เฉลียวฉลาด ไม่ถูกครอบงำจากข้อมูลในเชิงโน้มน้าวใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา บุษามสาย (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อวิธีสอนแบบ SQ4R โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิดา หงส์หม (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดพบว่า ในภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อีก

ทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ชยธวัช (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ควรเลือกบทอ่านที่มีเนื้อหาที่ผู้เรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริงได้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น

1.2 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดอย่างละเอียดในแผนการจัดการเรียนรู้ลำดับแรก เพราะผู้เรียนอาจยังไม่คุ้นเคยกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว แต่เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจแล้ว ในแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไปผู้เรียนจะสามารถทำได้เองโดยมีผู้สอนเป็นผู้แนะนำ

1.3 การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ในขั้นตั้งคำถาม ผู้สอนอาจมีส่วนร่วมช่วยผู้เรียนตั้งคำถามเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการอ่านเชิงวิเคราะห์มากขึ้น

1.4 ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ท้าทาย ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการเสริมแรงทางบวกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกระตือรือร้นในการเรียนรู้

1.5 การทำกิจกรรมกลุ่ม โดยแต่ละผู้เรียนตามความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน เพื่อให้สมาชิกได้ช่วยกันระดมความคิด ร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ช่วยเหลือกัน และได้รู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด เป็นรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการอ่านขั้นสูง คือการอ่านเชิงวิเคราะห์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยกับตัวแปรตามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านขั้นสูงด้วย เช่น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านเพื่อประเมินค่า เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคการสอนหรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ

2.3 การวิจัยครั้งนี้เลือกเนื้อหาจากบทอ่านร้อยแก้วและร้อยกรองบางประเภท ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ไปใช้พัฒนาทักษะในการอ่านเนื้อหา อื่น ๆ เช่น เรื่องสั้น สารคดี เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ , โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- การุณันท์ รัตนแสนวงษ์. (2555). **การอ่านและการเขียนเชิงวิชาการ**. กรุงเทพฯ, ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงจันทร์การพิมพ์.
- ชลธิดา หงษ์เหม. (2560). **การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4Rร่วมกับแผนที่ความคิด**. วิทยานิพนธ์นี้ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). **14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา ปู่สามสาย. (2559). **การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. Veridian E-Journal, Silpakorn University ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม 2559 หน้า 191-204.
- นริศรา ชยรัช. (2563). **การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์นี้ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนบ้านเมืองแก. (2564). **รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563**. บุรีรัมย์: โรงเรียนบ้านเมืองแก.
- วัชรวิ บุณสิงห์ และนิรมล ศตวุฒิ. (2542). **การอ่านเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ด้านหลักสูตรการสอน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2546). **คู่มือการจัดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์และคณะ. (2545). **การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ, อักษรเจริญทัศน์.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). **กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อัจฉรา ประดิษฐ์. (2552). **ชวนเด็กไทยให้เป็นนักอ่าน (1)**. กรุงเทพฯ, สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.

การศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาททีมสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก
ในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่ง

A Study of Approach to Develop Roles of Multidisciplinary Teams
in Child Care with Positive Discipline in An Orphanage

กীরติ เลี้ยวสกุล

Keerati Leawsakul

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาดี ลิมสกุล

Assistant Professor Madee Limsakul, Ph.D.

หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Master of Social Work Program, Faculty of Social Administration, Thammasat University

Author for Correspondence: Email; keerati_013@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาบทบาทของทีมสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่ง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ทีมสหวิชาชีพในสถานรองรับเด็กมีปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกและปัญหาอุปสรรคจากหน่วยงาน โดยมีการเสนอรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กตามบทบาทหน้าที่ของทีมสหวิชาชีพด้วยแนวคิดวินัยเชิงบวก ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายระยะยาวในการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้การเลี้ยงดูเด็กมีความเป็นเอกภาพและสามารถนำไปปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน 2) การเข้าใจเด็กที่มีความหลากหลายทั้งช่วงวัยและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและบำบัดเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม 3) การให้ความอบอุ่น เอาใจใส่และใช้เวลากับเด็กอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเสมอภาค 4) การให้แนวทาง โดยการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดี การสอนให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำในอนาคต รวมถึงการควบคุมอารมณ์ของผู้เลี้ยงดู และ 5) การแก้ปัญหา โดยการสอนให้เด็กแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างถูกต้อง เปิดโอกาสให้เด็กรู้จักรับผิดชอบการกระทำแก้ไขปัญหของตนเอง โดยไม่นำปัญหาของเด็กไปเปรียบเทียบกับเพื่อน เพื่อให้เด็กได้รับการเจริญเติบโตอย่างถูกต้องเหมาะสมตามพัฒนาการตามวัยของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขควบคู่กันไป รวมถึงสร้างเสริมทักษะชีวิตให้เด็กสามารถกลับสู่ครอบครัวหรืออยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

คำสำคัญ : บทบาททีมสหวิชาชีพ; วินัยเชิงบวก; การเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกในสถานรองรับเด็ก

Received:05/03/2565, Revised: 08/05/2565,Accepted:12/05/2565

Abstract

The study aims to study obstacles to positive disciplined parenting and to develop guidelines for the multidisciplinary team. We conduct quantitative research of structured interviews in an orphanage. The main findings are that multidisciplinary team in childcare center faces obstacles in raising children with positive discipline and organizational barriers. Based on the roles and duties of multidisciplinary team with the concept of positive discipline, we propose the guidelines of raising children as follow: 1) Set long-term goals in raising children so that it is united and implemented, 2) Understand the children at different ages and children with special needs to address development

issues and childcare behavior issues, 3) Give children the warmth, care, time, and especially equal treatment, 4) Provide guidance by acting as a good role model; teach children to learn from experiences to prevent reoccurring problem, and 5) Tackle problem by teach children to deal with the issue appropriately; Give them the opportunity to take responsibility for their own actions without comparing with the others to facilitate children to develop appropriately, effectively and happily by their ages; Enhance life skills so they can return to their families and live in a normal society.

Keywords: Multidisciplinary Team Roles; Positive Discipline; Raising children in orphanage with positive discipline.

บทนำ

การสร้างวินัยเชิงบวกคือ การป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งมีสาเหตุจากการกระทำที่ต้องการให้ผู้อื่นสนใจ อาจเกิดจากพันธุกรรม สภาพแวดล้อมทางสังคมหรือความต้องการด้านจิตใจ เมื่อผู้ปกครองต้องการหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการลงโทษซึ่งเป็นวิธีที่เห็นผลได้เร็ว สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ทันที แต่วิธีการลงโทษนี้ จะไม่ได้ผลในระยะยาว (สมบัติ ตาปัญญา, 2550) ซึ่งการสร้างวินัยเชิงบวกเป็นการปฏิบัติต่อเด็กในฐานะผู้ที่กำลังเรียนรู้ โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงและให้ความเคารพในศักดิ์ศรีเพื่อปลูกฝังวินัยที่ยืดหยุ่นและได้ผลในระยะยาวมากกว่า (โจน อี เดอร์แรนท์, 2007) วินัยเชิงบวกจึงเป็นการวางรากฐานความคิดแก่ผู้เลี้ยงดูเด็ก เป็นแนวทางที่หนักแน่นมั่นคงและเสมอต้น เสมอปลาย เคารพศักดิ์ศรีและมองเด็กในด้านบวก ปราศจากความรุนแรงทางกายวาจาและใจ ซึ่งผู้เลี้ยงดูต้องปรับกลยุทธ์และวางใจเป็นกลางว่าไม่มีวิธีเลี้ยงดูวิธีไหนสมบูรณ์แบบที่สุด ความรู้และแนวทางการเลี้ยงดูต่างๆ เป็นเครื่องมือเสริมให้ผู้เลี้ยงดูสามารถปรับใช้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ความรักความอบอุ่น ความเข้าใจ และสายใยในครอบครัวคือปัจจัยยืนหนึ่งที่ต้องมั่นคงเสียก่อน การแสดงต้นแบบของคนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และจิตใจ จะเป็นตัวอย่างให้เด็กปฏิบัติตามและเติบโตขึ้นด้วยการมองโลกในแง่บวกและมีวุฒิภาวะทางอารมณ์จิตใจที่แข็งแกร่งตามไปด้วย (สุริยเดว ทรีปาตี, 2559)

ในทางตรงกันข้ามเด็กที่อยู่ในสถานรองรับเด็ก ซึ่งเป็นสถานที่ที่เลี้ยงดูเด็กที่ประสบปัญหาทางสังคมที่หลากหลาย ซึ่งทุกสถานรองรับเด็กจะจัดสวัสดิการให้เด็กและเยาวชนไปในทิศทางเดียวกัน มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงส่งต่อกันตามช่วงวัยของเด็กและตามความต้องการของเด็กแต่ละคน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2559) ถึงแม้ว่าบริการถูกกำหนดออกมาในรูปแบบของมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็ก แต่ในทางปฏิบัตินั้นยังมีช่องว่างในการดูแล อยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นภาระงานที่หนัก ด้วยอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ไม่สัมพันธ์กับจำนวนของเด็ก (เกศวดี ไกรนอก, 2562) การเปลี่ยนผู้เลี้ยงดูบ่อยทำให้เด็กไม่มีความผูกพันทางใจกับผู้อื่น และด้วยภูมิหลังของเด็กที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ตามประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล การปฏิบัติต่อเด็กเมื่อเด็กกระทำความผิด ซึ่งตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยการลงโทษเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๘ ระบุว่าห้ามไม่ให้มีการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ กักขัง ทอดทิ้งเด็กหรือลงโทษเด็กโดยวิธีรุนแรง แต่จากการศึกษาพบว่านโยบายนี้มีการบังคับใช้จริงน้อยมาก อีกทั้งมีรายงานจากการวิจัยว่ามีการลงโทษเด็กหลายกรณีในสถานรองรับเด็ก (National Survey on Violence Against Children (2012), Ministry of Social Development and Human Security)

ทั้งนี้ประสบการณ์ที่เด็กในสถานสงเคราะห์ทุกคนมีร่วมกันคือ การพลัดพราก แยกจากครอบครัวหรือผู้เลี้ยงดูที่คุ้นเคย การเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นคงปลอดภัย เด็กจึงเรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่อเรียกร้องหาความมั่นคงปลอดภัยจากผู้เลี้ยงดู ซึ่งวิธีการของ แต่ละคนจะแตกต่างกันไปตามอายุ ปัจจัยทางกายภาพ

และประสบการณ์เดิมว่าจะทำอะไรให้ ผู้เลี้ยงดูสนใจ เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างราบรื่นและปลอดภัย ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองจากผู้เลี้ยงดูอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะสร้างความผูกพันให้ความไว้วางใจกับผู้เลี้ยงดู รู้สึกตัวเองมีคุณค่า จึงพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาต่อไปตามวัยทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์และสติปัญญา ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กไม่ได้รับการตอบสนองจากผู้เลี้ยงดูอย่างเหมาะสมหรือไม่สม่ำเสมอ ทำให้เด็กเรียนรู้ว่าไม่สามารถคาดหวังอะไรได้ จนที่สุดพัฒนาเป็นความสิ้นหวัง รู้สึกไร้ค่า ไม่มีใครรัก ไม่ไว้วางใจใคร เด็กจะเอาตัวรอดด้วยการเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติต่อผู้เลี้ยงดูแต่ละคนอย่างไร เพื่อให้ตนเองปลอดภัย เก็บจำความโกรธไว้จนกระทั่งจะระเบิดก็จะแสดงออกอย่างรุนแรง เด็กที่เต็มไปด้วยความทุกข์นี้จะมีพัฒนาการช้า โดยเฉพาะทางด้านความคิด สติปัญญา (โครงการพลังอาสาสมัครสร้างสุขให้เด็กในสถานสงเคราะห์ มูลนิธิสุขภาพไทย, 2556)

นอกจากนี้ ผลสืบเนื่องจากการที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่งพบว่าสถานการณ์ในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่งที่มีเด็กชายหลากหลายช่วงวัยอยู่ในการดูแล ซึ่งมีพื้นฐานปัญหาที่หลากหลายมาอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องของระเบียบวินัย พฤติกรรมก้าวร้าว โดยเฉพาะปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้นที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ อีกทั้งขาดบุคลากรที่มาดูแลและเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กแต่ละ ช่วงวัย รวมถึงภารกิจงานที่ได้รับมอบหมายทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถเข้าร่วมและติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความไม่ต่อเนื่องในกระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิด และพฤติกรรมของเด็ก อีกทั้งยังขาดความตระหนักในการใช้วินัยเชิงบวก เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม และการขาดความตระหนักและความร่วมมือจากผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถทำให้กระบวนการพัฒนาเด็กในด้านอื่นๆ ให้เป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกในสถานรองรับเด็ก เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาบทบาทของทิสสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็ก ด้วยวินัยเชิงบวกในสถานรองรับเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของทิสสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของทิสสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาที่ปัญหาอุปสรรคของทิสสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาบทบาทของทิสสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก ในสถานรองรับเด็ก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ ทิสสหวิชาชีพภายในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับเด็ก จำนวน 12 คน กำหนดคุณสมบัติในเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีประสบการณ์การทำงานด้านเด็ก และเยาวชนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง และ 2) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเที่ยงตรงแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมและความครอบคลุม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญที่เรียกว่า Index of item-Objective Congruence (IOC) ค่าความสอดคล้องของคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย เท่ากับ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยเป็นผู้

สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับทีมสหวิชาชีพภายในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่ง จำนวน 12 คน มีการปรับเปลี่ยนลักษณะคำถามให้เหมาะสม การใช้ภาษาท้องถิ่น ดำเนินการขออนุญาตโดยมีหนังสือถึงหน่วยงานต้นสังกัด และหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย (Consent Form) สำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปเผยแพร่ในทางวิชาการ ทั้งนี้ ขณะที่มีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกบทสัมภาษณ์ ควบคู่กับการจดบันทึกเพื่อความครบถ้วนของข้อมูล หลังจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ถอดบทสัมภาษณ์ทุกถ้อยคำ และนำบทสัมภาษณ์มาจัดระเบียบข้อมูลโดยการแบ่งประเภท และใช้รหัสข้อมูล เพื่อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือต่างๆ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มาจัดระบบเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นที่สร้างแนวคำถามขึ้น และเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม และจัดประเภทของข้อมูลโดยอ้างอิงจากข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลในการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ค้นพบและการอภิปรายผล

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีบทบาท รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับทีมสหวิชาชีพ เป็นฐานคิด ในการทำความเข้าใจปัญหาอุปสรรคต่อการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับด้วยวินัยเชิงบวก และแนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก แนวคิดการสร้างวินัยเชิงบวก เป็นฐานคิดในการค้นหาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับด้วยวินัยเชิงบวก โดยสามารถนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยทำการศึกษาทีมสหวิชาชีพในสถานรองรับเด็กแห่งหนึ่ง จำนวน 12 คน โดยได้สรุปข้อมูลส่วนบุคคลของทีมสหวิชาชีพในรูปแบบตาราง เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตารางที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคลของทีมนักวิชาชีพในสถานรองรับเด็กทั้ง 12 คน

ชื่อ (นาม สมมติ)	อายุ (ปี)	ระดับ การศึกษา สูงสุด	สาขา	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ การทำงานกับ เด็กและ เยาวชน (ปี)	หน้าที่และลักษณะงานที่ปฏิบัติ
นางสาว สมร	39	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง	ก า ร จ้ ด ก า ร ท้ ว ไป	พี่เลี้ยง	12	จัดสิ่งแวดล้อมบริเวณเรือนนอน, ดูแลเด็กให้รักษาสุขอนามัยความสะอาด, เบิกจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันและจัดหาของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน, กำกับดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ, ให้คำปรึกษาเบื้องต้น, จัดกิจกรรมในระบบการดูแลสุขภาพกายและใจ
นางวดี	51	มัธยมศึกษา ปีที่ 6	-	พี่เลี้ยง	15	จัดสิ่งแวดล้อมบริเวณเรือนนอน, ดูแลเด็กให้รักษาสุขอนามัยความสะอาด, เบิกจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันและจัดหาของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน, กำกับดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ, ให้คำปรึกษาเบื้องต้น, จัดกิจกรรมในระบบการดูแลสุขภาพกายและใจ
นาย สมพล	51	ปริญญาตรี ศึกษา ศาสตร บัณฑิต	วิชา การศึกษา ปฐมวัย	พี่เลี้ยง	10	จัดสิ่งแวดล้อมบริเวณเรือนนอน, ดูแลเด็กให้รักษาสุขอนามัยความสะอาด, เบิกจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันและจัดหาของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน, กำกับดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ, ให้คำปรึกษาเบื้องต้น, จัดกิจกรรมในระบบการดูแลสุขภาพกายและใจ, งานอาคารสถานที่
นายนที	41	มัธยมศึกษา ปีที่ 6	-	พี่เลี้ยง	19	จัดสิ่งแวดล้อมบริเวณเรือนนอน, ดูแลเด็กให้รักษาสุขอนามัยความสะอาด, เบิกจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันและจัดหาของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน, กำกับดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ, ให้คำปรึกษาเบื้องต้น, จัดกิจกรรมในระบบสร้างสรรค์และนันทนาการ
นางสาว สุภา	49	มัธยมศึกษา ปีที่ 6	-	พนักงาน ช่วยการ พยาบาล	13	จัดสิ่งแวดล้อมบริเวณเรือนนอน, ดูแลเด็กให้รักษาสุขอนามัยความสะอาด, เบิกจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันและจัดหาของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน, กำกับดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ, ให้คำปรึกษาเบื้องต้น, จัดกิจกรรมในระบบการดูแลสุขภาพกายและใจ
นาย ถนอม	51	ปริญญาโท ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต	สังคม วิทยาและ มานุษยวิ ทยา	นักพัฒนา สังคม	18	งานครอบครัวอุปถัมภ์แบบครอบครัวทดแทนและแบบเครือญาติ, งานทะเบียนราษฎร, งานมูลนิธิเอกชน,งานเครือข่ายการบูรณาการพัฒนาสังคม (One home)
นางสาว สิริพร	33	ปริญญาตรี ครุศาสตร	การศึกษา ปฐมวัย	นักพัฒนา สังคม	12	ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาเด็กด้านการศึกษา, ให้ความรู้และคำแนะนำเด็กด้านการฝึกอาชีพ, ประสานเครือข่ายเพื่อสนับสนุนด้าน

ชื่อ (นาม สมมติ)	อายุ (ปี)	ระดับ การศึกษา สูงสุด	สาขา	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ การ ทำงานกับ เด็กและ เยาวชน (ปี)	หน้าที่และลักษณะงานที่ปฏิบัติ
		บัณฑิต				การศึกษาและฝึกอาชีพให้กับเด็ก
นางสาว รินดา	41	ปริญญาโท บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต	การ บริหารธุรกิจ	นักสังคม สงเคราะห์	14	งานกิจกรรมและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก, งานกิจกรรมโครงการเตรียมความพร้อมเด็กออกสู่สังคมอย่าง เป็นสุข, งานสังคมสงเคราะห์, งานเครือข่ายการบูรณาการพัฒนาสังคม, งานเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กและวิทยากรกระบวนการ, พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, ผู้ทำหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (สืบพยานเด็ก)
นางสาว พนิดา	26	ปริญญาตรี วิทยา ศาสตร บัณฑิต	จิตวิทยา คลินิก และ ชุมชน	นักจิตวิ ทยา	3	ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสติปัญญา, การให้บริการคำปรึกษาในเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมและเด็กที่มีปัญหาสุขภาพจิต, การฟื้นฟูและเยียวยา การปรับพฤติกรรมด้วยกีฬา ดนตรี และศิลปะบำบัด, นำเด็กเข้ารับการตรวจโดยจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น, การดูแลให้เด็กได้รับยาตามแผนการรักษาของแพทย์, จัดกิจกรรมในระบบการดูแลสุขภาพกายและใจ ตามโครงการเตรียมความพร้อมฯ
นางสาว ดารา	55	ปริญญาตรี วิทยา ศาสตร บัณฑิต	การ พยาบาล และการ ผดุงครรภ์	พยาบาล วิชาชีพ	9	หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและวิชาชีพ, ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาเด็กด้านการศึกษา, ให้ความรู้และคำแนะนำเด็กด้านการฝึกอาชีพ, ประสานเครือข่ายเพื่อสนับสนุนด้านการศึกษาและฝึกอาชีพให้กับเด็ก
นางสาว เกสร	35	ปริญญาตรี พยาบาลศา สตรบัณฑิต	การ พยาบาล และการ ผดุงครรภ์	พยาบาล วิชาชีพ	12	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม, งานส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค, งานรักษาพยาบาล, ประสานสิทธิการรักษาพยาบาลเด็กทุกคนทั้งรายเก่าและรายใหม่, งานบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์, พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, ผู้ทำหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (สืบพยานเด็ก)
นางสาว นงนุช	54	ปริญญาตรี ศิลปศาสตร บัณฑิต	ภาษาไทย	ครูช่วย สอน	30	ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาเด็กด้านการศึกษา, ให้ความรู้และคำแนะนำเด็กด้านการฝึกอาชีพ, ประสานเครือข่ายเพื่อสนับสนุนด้านการศึกษาและฝึกอาชีพให้กับเด็ก

จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคจากทีมสหวิชาชีพในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก คือ 1) การขาดองค์ความรู้และทักษะในการเลี้ยงดู 2) ขาดความต่อเนื่องในการติดตามเด็กตามแผนพัฒนาเด็กรายบุคคล (Individual Development Plan : IDP) และ 3) ภาระงานที่ได้รับมอบหมายไม่สัมพันธ์กับจำนวนบุคลากร ในส่วนของปัญหาอุปสรรคจากหน่วยงานที่แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) นโยบาย แผนงานหรือโครงการของหน่วยงานยังไม่ให้ความสำคัญต่อการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับเด็กด้วยวินัยเชิงบวกและยังไม่มีมาตรการชัดเจน 2) ขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการทำงานที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก และ 3) สวัสดิการคนทำงานที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้ทีมสหวิชาชีพได้มีการเสนอรูปแบบการเลี้ยงดูเด็ก ตามบทบาทหน้าที่ของทีมสหวิชาชีพด้วยแนวคิดวินัยเชิงบวกดังต่อไปนี้ 1) การให้ความอบอุ่น โดยการเอาใจใส่และให้เวลากับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้กำลังใจ ชมเชย ไม่ลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง สิ่งสำคัญคือการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเสมอภาค 2) การเข้าใจความหลากหลายของเด็ก สังเกตเด็กตามช่วงวัยอย่างใกล้ชิด คำนึงถึงความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัย 3) การให้แนวทาง โดยการสอนให้เด็กปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม เปิดโอกาสให้มีการพูดคุยในกลุ่ม เพื่อสะท้อนข้อดี ข้อเสียและผลกระทบต่อผู้อื่น สอนโดยการยกตัวอย่างและสอนผ่านสื่อให้เด็กเห็นภาพที่ชัดเจน โดยเฉพาะการเป็น ตัวแบบที่ดีให้กับเด็ก 4) การแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและไม่นำปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของเด็กไปเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น ฝึกให้เด็กรู้จักคิดเพื่อต่อยอดส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมแก้ปัญหาเมื่อพบอุปสรรค 5) การกำหนดเป้าหมาย โดยการกำหนดแผนพัฒนาเด็กรายบุคคลให้เป็นปัจจุบันและครบถ้วน เขียนบันทึกเพื่อติดตามพัฒนาการของเด็กแต่ละรายอย่างตรงประเด็น ให้ความสำคัญกับการทำงานของทีมสหวิชาชีพทุกตำแหน่งเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นองค์รวม

อภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษา โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก

ทีมสหวิชาชีพในสถานรองรับเด็กมีปัญหาอุปสรรคร่วมกันในประเด็นการขาดความต่อเนื่องในการติดตามเด็กตามแผนพัฒนาเด็กรายบุคคล (Individual Development Plan : IDP) ส่วนปัญหาการขาดองค์ความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก เนื่องจากมีปัจจัยอื่นมาเกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยจากตัวเด็ก และปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นความเจ็บป่วยของเด็ก สัตว์เลี้ยงต่อผู้เลี้ยงดู การปฏิบัติงานที่ไม่ตรงตามตำแหน่งส่งผลให้ไม่ได้ใกล้ชิดกับเด็ก และในส่วนของปัญหาอุปสรรคจากหน่วยงานที่แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) นโยบาย แผนงานหรือโครงการของหน่วยงานยังไม่ให้ความสำคัญต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกในสถานรองรับเด็กและยังไม่มีมาตรการชัดเจน ซึ่งมีข้อสังเกตว่าโครงการที่สถานรองรับจัดให้ทำกับเด็กสามารถส่งเสริมวินัยเชิงบวกให้เด็กได้บางส่วน ทำให้ผู้ปฏิบัติตีความว่าเป็นการสร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็ก ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน อีกทั้งยังขาดการปฏิบัติกับเด็กอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้ปฏิบัติพยายามเชื่อมโยงเอาคำว่าวินัยเชิงบวกไปอยู่ในแต่ละโครงการ ทำให้ผู้ปฏิบัติให้ความสำคัญกับวินัยเชิงบวกในบางประเด็นเท่านั้น 2) การขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการทำงานที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก ซึ่งมีเพียงผู้ปฏิบัติงานส่วนน้อยที่จะเริ่มจัดสรรจากสิ่งที่ใกล้ตัวที่พอจะใช้ทดแทนได้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กต่อการรับรู้อุปสรรคสิ่งของต่างๆ มากกว่าการมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน 3) สวัสดิการคนทำงานที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ เพราะสถานะผู้ปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการและลูกจ้างจ้างเหมา ทำให้ได้รับสวัสดิการที่แตกต่างกัน การได้รับค่าตอบแทนที่ไม่สัมพันธ์กับปริมาณงานและคุณภาพที่มี ในขณะที่หน่วยงานมีความหวังปริมาณและคุณภาพของงานอย่างเต็มที่

จากปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับเด็กที่มีศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึง พ.ศ. 2553 ของสุมาลี สุขพัฒน์ (2544) ปาริชาติ ทองคำ (2546) ทิพสุคนธ์ ศรีแจ่ม (2548) ชูลี สงวนกิจ (2550) และปนัดดา กุญแจวิเศษกิจ (2553) สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการปฏิบัติงานในสถานรองรับเด็กยังเป็นเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง มุมมองและการปฏิบัติต่อเด็กของบุคลากรที่อายุงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมองว่าปัญหาการเลี้ยงดูอยู่ที่ตัวเด็ก เช่น เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กสมาธิสั้น ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานไม่เกิน 15 ปีจะมีมุมมองในการทำความเข้าใจปัญหาเด็กรอบด้านมากกว่า โดยที่ไม่ตัดสินเด็กจากพฤติกรรมและพยาธิสภาพของโรคที่เด็กเป็น กล่าวคือมีการใช้องค์ความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการปฏิบัติงานกับเด็ก มาทำความเข้าใจถึงความซับซ้อนของปัญหาที่เด็กเผชิญได้เป็นอย่างดี จึงสามารถอนุมานได้ว่าประสบการณ์การทำงานกับเด็กและเยาวชนไม่ได้มีผลต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก หากแต่เป็นความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการนำความรู้ ความเข้าใจมาปรับใช้ในการทำงานกับเด็กอย่างถูกวิธี

ดังนั้นการปฏิบัติงานเป็นทีมจึงควรเริ่มต้นจากการที่แต่ละวิชาชีพต้องตระหนักถึงความหมายของความเป็นทีม (ณัฐติ ณ มโนรม, 2547) เพื่อติดตามรับผิดชอบกระบวนการ อาศัยความรู้และความชำนาญของแต่ละวิชาชีพ เพื่อพัฒนาเด็กเป็นแนวทางเดียวกันอย่างเป็นองค์รวม ถือเป็นบทบาทของทีมสหวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานรองรับเด็กคือ การเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับให้เป็นไปตามมาตรฐานส่งเสริมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กในสถานรองรับเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ตามที่อริชา วิเศษโกสิน (2551) กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานเชิงสหวิชาชีพที่สามารถจัดการกับกรณีที่มีความซับซ้อนของปัญหาได้โดยทีมสหวิชาชีพจะช่วยเสนอมุมมองที่หลากหลาย ทำให้จัดการแก้ปัญหาได้อย่างคล่องตัวและรอบด้าน เพื่อดูแลให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549 (กฎกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549) ที่ได้จัดมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กจำแนกในแต่ละด้าน อย่างครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ด้านความปลอดภัยสำหรับเด็กและด้านสังคม

2) แนวทางการพัฒนาบทบาทของทีมสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มมีการสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่าทีมสหวิชาชีพยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการวางแผนเป้าหมายสำหรับการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกและยังไม่สามารถมุ่งเน้นใจความสำคัญในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวทางในการพัฒนาบทบาทของทีมสหวิชาชีพต่อการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก พบประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปราย ดังนี้

การกำหนดเป้าหมายเป็นหัวใจหลักและควรเป็นฐานในการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายระยะยาวในการเลี้ยงดูเด็กที่ทีมสหวิชาชีพควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก เพราะจะทำให้มองเห็นภาพกระบวนการเลี้ยงดูเด็กร่วมกัน มีความสอดคล้องกับการวิธีการสร้างวินัยเชิงบวกของ Dr. Joan E. Durrant (2007) ปนัดดา ธนเศรษฐกร (2561) และจิราภรณ์ อรุณากูร (2562) เป็นการพูดถึงปลายทางของการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก เป็นการวางแผนภาพอนาคตของเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ทีมสหวิชาชีพต้องร่วมกันการวางแผนในการเลี้ยงดูเด็กตามแผนพัฒนาเด็กรายบุคคล เพื่อพัฒนาเด็กได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนโดยการเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปฏิบัติได้จริงกับทุกคนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความหลากหลาย ของเด็ก โดยเฉพาะผู้เลี้ยงดูเด็กควรเข้าใจสาระสำคัญของวินัยเชิงบวก โดยเข้าถึงแก่นแกนของ การสร้างวินัยเชิงบวก ควรมีการนำรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม เพราะเด็กที่เข้ามาอยู่ในสถาน

รองรับเด็กจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนไม่หยุดนิ่ง ทีมสหวิชาชีพจึงควรใช้เป้าหมายระยะยาวเป็นหลักในการเลี้ยงดู
 เด็ก เพื่อที่จะสามารถจัดการปัญหาในระยะสั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเข้าใจเด็ก ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวก ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้แบ่งเด็กออกเป็น 2 ช่วงวัยคือ เด็กเล็ก (อายุระหว่าง 7- 12 ปี) และเด็กโต (อายุระหว่าง 13-18 ปี) โดยที่เด็กทั้งสองวัยนี้มีความต้องการที่แตกต่างกันทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ทีมสหวิชาชีพจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเด็กตามพัฒนาการช่วงวัย เข้าใจวิธีคิดและความรู้สึกของเด็ก (สถาบันราชานุกูล,2551) โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรใช้แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการมาเรียนรู้ทำความเข้าใจเด็กแต่ละช่วงวัย คำนึงถึงความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและให้อิสระเด็กในการแสดงออกอย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและบำบัดเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม เป็นการให้โอกาสเด็กได้ใช้พลังงานในทางสร้างสรรค์และตอบสนองต่อเด็กตามช่วงวัยและเป็นปัจจัยที่จะนำเด็กไปสู่ความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เพราะพัฒนาการของเด็กทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ด้วย (The ASEAN guidelines for a non-violent approach to nurture, care and development of children in all setting, 2016)

การให้ความอบอุ่นเป็นสิ่งสำคัญรองลงมาจากการเข้าใจเด็ก เมื่อมีความเข้าใจเด็กแต่ละช่วงวัยอย่างชัดเจนแล้วจะสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมตามวัย เพราะการเลี้ยงดูคือพื้นฐานสำคัญที่จะสร้างบุคลิกและพฤติกรรมให้กับเด็ก ทีมสหวิชาชีพต้องเอาใจใส่และให้เวลากับเด็กอย่างสม่ำเสมอ มีการสื่อสารเชิงบวกและระมัดระวังในการสัมผัสเด็ก นอกจากนี้การให้กำลังใจ ชมเชย จะทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดพลังและกำลังใจที่จะกระทำความดี (นงพงา ลิ้มสุวรรณ, 2557) เกิดความเชื่อมั่นและมีความรู้สึกรับผิดชอบในชีวิิต และเกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อผู้เลี้ยงดู ตามที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจอมมะณี (2552) ; และจันทิตตา พุกพานานท์ (2552) และสุภาพรณ ศรีสุข (2563) กล่าวถึงเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ จะสามารถปรับตัวและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้เป็นอย่างดี ในส่วนของการไม่ลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงนั้นจะต้องกระทำอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจระหว่างกันโดยยึดหลักสิทธิเด็ก ทีมสหวิชาชีพมีส่วนร่วมวางแผนรับผิดชอบและไม่แบ่งแยกภาระงานในการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อป้องกันการเลี้ยงดูเด็กไปคนละทิศทาง สิ่งสำคัญคือการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเสมอภาค ซึ่งเจตคติหรือการปฏิบัติต่อเด็กข้างต้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อจิตใจของเด็ก

การให้แนวทางกับเด็ก เพราะการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กนั้นจะทำให้เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบของผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด พฤติกรรมที่ผู้เลี้ยงดูแสดงออกมาให้เด็กเห็นจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของเด็ก รวมถึงการสอนให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งผิดและถูก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และซึมซับการปฏิบัติตนที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่และเกิดความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับภัทรยาเมธพร (2554) ที่กล่าวถึงผู้เลี้ยงดูควรมีทักษะด้านการพัฒนา เพื่อช่วยเหลือเด็กให้มีการเจริญเติบโตอย่างถูกต้องเหมาะสมตามพัฒนาการตามวัยของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขควบคู่กันไป และเสาวภา พรจินดารักษ์ (2563) ที่กล่าวถึงการสร้างวินัยเชิงบวกคือ การสร้างสมองให้เด็กรู้จักคิดและตัดสินใจภายใต้เหตุผล สนับสนุนให้เด็กได้คิดด้วยตนเอง สอนแนวทางป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำในอนาคต สร้างบรรยากาศให้เด็กแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อเด็กได้รับการเลี้ยงดูในแบบดังกล่าวนี้จะมีสุขภาพจิตดี รู้จักคิด มีความเชื่อมั่นใน

ตัวเอง และสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ รู้จักรับฟังผู้อื่นและสามารถทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม จะพัฒนาให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณลักษณะทางอารมณ์เหมาะสม รวมถึงการควบคุมอารมณ์ของผู้เลี้ยงดู ซึ่งการให้แนวทางจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความผิดพลาดของตนเอง มีแนวทางแก้ไขความผิดพลาดเหล่านั้น ซึ่งจะส่งผลไปยังการใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่สร้างสรรค์และปราศจากความรุนแรงได้ในอนาคต

การแก้ปัญหา สำหรับการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับนั้น ทีมสหวิชาชีพมักพบกับสถานการณ์การแก้ปัญหาเด็กที่ทำหยาตตลอดเวลา สิ่งที่สำคัญในการก้าวผ่านอุปสรรคไปได้คือการย้อนกลับไปมองเป้าหมายระยะยาวตามที่ได้ตั้งไว้ในขั้นแรก เพื่อให้การเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกสามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งการแก้ปัญหานี้คือ ทีมสหวิชาชีพต้องมีความมั่นคงทางอารมณ์ เรียนรู้เทคนิคที่จะสอนให้เด็กแก้ไขปัญหของตนเองอย่างถูกต้อง ตามวัย ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการพัฒนาสมองส่วน EF (Executive Function) ในเด็กของนวลจันทร์ จุฑาภักติกุล (2559) เปิดโอกาสให้เด็กได้แก้ไขปัญหของตนเองโดยการสอนให้เด็กรู้จักรับผิดชอบการกระทำของตนเอง สนับสนุนให้เด็กใช้วิธีแก้ไขปัญหที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงการเสนอทางเลือกให้เด็กลองแก้ไขปัญหด้วยตนเอง การใช้ประสบการณ์ตรงมาสอนให้เด็กลองผิดพลาดถูกในการจัดการปัญหา โดยไม่นำปัญหของเด็กไปเปรียบเทียบกัน เมื่อเด็กสามารถทำได้สำเร็จก็จะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง ในกรณีที่เด็กตัดสินใจผิดพลาดจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบด้วยตนเอง ทีมสหวิชาชีพต้องให้กำลังใจในสิ่งที่ผิดพลาด เพื่อให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ที่สะสมไว้มาพัฒนาการตัดสินใจของตัวเอง ซึ่งการแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นวิธีการช่วยลดความขัดแย้งระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดูได้ด้วย ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทางความคิดที่สร้างสรรค์ ลดความรู้สึกต่อต้านและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การสร้างบรรยากาศที่ดีให้เด็กมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมและมีทักษะชีวิตและมีทักษะในการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าที่ทีมสหวิชาชีพควรมีทักษะด้านการพัฒนา ซึ่งคำแนะนำและการสนับสนุนจากผู้เลี้ยงดูจะเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อช่วยเหลือเด็กให้มีการเจริญเติบโตอย่างถูกต้องเหมาะสมตามพัฒนาการตามวัยของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษา

1) ส่วนกลางควรจัดอบรมในลักษณะหน่วยเคลื่อนที่ไปยังหน่วยงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชนในระดับภูมิภาค เพื่อให้มีความสะดวกต่อบุคลากรทุกตำแหน่งในหน่วยงาน ควรจัดในลักษณะการอบรม การสัมมนาหรือการนิเทศเกี่ยวกับองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการและการอบรมแบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และควรให้การสนับสนุนอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานของบุคลากรและเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงสร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็กทุกช่วงวัย ตลอดจนการมีนโยบายเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานมีใบประกอบวิชาชีพและค่าตอบแทน สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานที่นอกเหนือเวลาราชการ เป็นต้น

2) หน่วยงานควรกำหนดนโยบายหลักด้านการนำแนวคิดวินัยเชิงบวกมาใช้ในการปฏิบัติงานกับเด็ก โดยเฉพาะการทำความเข้าใจถึงแก่นแกนของวินัยเชิงบวกและนำไปใช้กับเด็กอย่างถูกต้อง รวมถึงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่มีชีวิตและสามารถใช้งานได้จริงสำหรับเด็กอย่างครอบคลุมทุกมิติ มีการจัดโปรแกรมการใช้งานสำหรับเด็กทุกช่วงวัย และกำหนดผู้รับผิดชอบโปรแกรมในการพัฒนาเด็ก

3) หน่วยงานต้องกำหนดให้การทำแผนพัฒนาเด็กรายบุคคล (Individual Development Plan : IDP) เป็นภารกิจหลักของทีมสหวิชาชีพ โดยร่วมกันติดตามเด็กตามแผนพัฒนาเด็กรายบุคคล เพื่อกำหนดวิธีการเลี้ยงดูเด็กแต่ละรายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4) หน่วยงานควรปฏิบัติตามเกณฑ์หรือสัดส่วนโครงสร้างอัตรากำลังตามกึ่งกลางกำหนด โดยเฉพาะการเน้นให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติงานจริงตรงตามตำแหน่ง เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาเด็กต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาปัญหาอุปสรรคและ แนวทางการพัฒนา ทีมสหวิชาชีพในการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับด้วยวินัยเชิงบวกที่เกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ ไม่สามารถอ้างอิงไปสู่พื้นที่ หรือบริบทอื่นได้ แต่สามารถนำไปประกอบการศึกษาเพิ่มเติมหรือสามารถนำไปเปรียบเทียบในประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกันได้

ทั้งนี้หากมีการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการเลี้ยงดูเด็กในสถานรองรับเด็กเอกชน หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กโดยตรงเพียงกลุ่มเดียว เพื่อให้เห็นประเด็นปัญหาอุปสรรคและแนวทางการ พัฒนารูปแบบการเลี้ยงดูเด็กด้วยวินัยเชิงบวกในอีกมิติหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2559). การจัดการสวัสดิการสังคมให้กับเด็กในสถานรองรับ 30 แห่ง, สืบค้นจาก : <https://www.dcy.go.th/webnew/main/services//130301.pdf>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2562). นโยบายการพัฒนาระบบคุณภาพสถานรองรับเด็ก. สืบค้นจาก : <https://www.dailynews.co.th/article/688634>, เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564.
- เกศวติ ไกรนอก. (2562). คุณภาพชีวิตการทำงานของพี่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน สังกัดกรมกิจการเด็กและ เยาวชน. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาด้านจิตวิทยา, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จันทร์จิตา พุกพานานนท์. (2552). เด็กกับการเรียน พ่อแม่ ครู แพทย์และเด็กแก้ไขได้. นิตยสารหมอชาวบ้าน, เล่มที่ 364 ประจำเดือนสิงหาคม 2552.
- จิราภรณ์ อรุณากูร. (2562). “วินัยเชิงบวก” แนวทางเลี้ยงลูกยุคใหม่ที่ท้าทายแต่ได้ผลเกินคุ้ม, สืบค้นจาก : <https://www.sanook.com/women/136037/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2564.
- โจน อี เดอร์แรนท์. (2007). การสร้างวินัยเชิงบวก ความเข้าใจที่ถูกต้องและวิธีนำไปใช้. กรุงเทพฯ: บริษัท คิน มีเดีย (ประเทศไทย) จำกัด
- ชูลี สงวนกิจ. (2550). การพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานเพื่อการบริหารในสถานสงเคราะห์เด็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ณัฐวิธ ฌ มโนรม. (2547). คู่มือปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในกระบวนการคุ้มครองเด็ก. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ทิพสุคนธ์ ศรีแจ่ม. (2548). การพัฒนาบุคลากรพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนสังกัดกรมพัฒนาสังคม และ สวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาด้านจิตวิทยา, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ. (2557). จิตวิทยาการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก, สืบค้นจาก : <https://www.thaihealth.or.th/Content/26043>, สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2564.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2559). การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับการพัฒนา Executive Function ของลูก. ศูนย์วิจัย ประสาทวิทยาศาสตร์, สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

- ปนัดดา ชนเศรษฐกร. (2561). **เลี้ยงลูกถึงใจ ด้วยวินัยเชิงบวก**, สืบค้นจาก :
<https://thepotential.org/knowledge/positive-discipline/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564.
- ปาริชาติ ทองคำ. (2546). **ความรู้และความต้องการของพี่เลี้ยงในการส่งเสริมการปฏิบัติงานดูแลเด็กอ่อนในสถานสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ฝ่ายนิติการ กองกลาง สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2555). **เลี้ยงลูกถูกวิธี : คู่มือมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ
- ภัทรยา เมธาพร บ.ก. เรียบเรียง. (2554). **สารานุกรมพฤติกรรมเด็กเพื่อตรวจสอบและพัฒนา IQ & EQ**. กรุงเทพฯ : มายิก
- มณี ภิญโญพรพาณิชย์. (2556). **รักวัวให้ผูก...รักลูกให้ใจ**. เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- มูลนิธิสุขภาพไทย. (2556). **โครงการพลังอาสาสมัครสร้างสุขให้เด็กในสถานสงเคราะห์**, สืบค้นจาก :
<http://www.thaihof.org/อาสาสร้างสุข/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564.
- รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ. (2550). **สังคมวิทยา**. สงขลา: ไทยนา.
- ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). **กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549**, สืบค้นจาก : <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/10>, เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2564.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2555). **ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจอมมะณี. (2552). **การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**, สืบค้นจาก :
<http://muang.udonthani.police.go.th/manatsanarit48215/data/d4.doc>, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2564.
- สถาบันราชานุกูล. (2551). **สายใย พันผูก เลี้ยงลูกทางบวก Positive Parenting**. กรุงเทพฯ: ปิยอนด์ พับลิชชิง.
- สมบัติ ตาปัญญา. (2550). **รายงานผลการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัย "การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบแนวทางการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กแบบยั่งยืน" ปีที่ 2**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), และมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.).
- สุภาพรณ ศรีสุข. (2563). **ลูกเป็นแบบไหน บอกได้จากการเลี้ยงดู**, สืบค้นจาก :
<https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/83704/-blog-parpres-par->, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2564.
- สุมาลี สุขพัฒน์. (2544). **ทัศนคติของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก สังกัดกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลลี้ภัยร่น กรมประชาสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2559). **หัวใจสำคัญของการใช้จิตวิทยาเชิงบวกปรับพฤติกรรมลูก**, สืบค้นจาก :
<https://thepotential.org/family/positive-psychology-sixth/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564.
- เสาวภา พรจินดารักษ์. (2563). **เลี้ยงลูกเชิงบวกของหมอเสาวภา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Happy Parenting.
- อรธิดา วิเศษโกสิน. (2551). **แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Office of Child Welfare and Protection of Underprivileged Children and the Elderly, Ministry of Social Development and Human Security.(2012).**Violence against children: children in juvenile Observation and Protection Center**, Volume 6,Bangkok.

The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). **The ASEAN Guidelines for a Non-Violent Approach to Nurture, Care and Development of Children, in all settings**. Jakarta: ASEAN Secretariat; 2016 Retrieved from [https://asean.org/wp-content/uploads/2017/03/ASEAN-Guide linefor-Non-Violent-Approach_FINAL.pdf](https://asean.org/wp-content/uploads/2017/03/ASEAN-Guide-linefor-Non-Violent-Approach_FINAL.pdf), accessed on Febuary, 6, 2021.

การพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น โดยใช้ E-Book สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปี
ที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหมุกดาหาร

Developing Basic Computer Knowledge by Using E-Book for Prathomsuksa 4
Students at Ban Khok Klang School under Mukdahan Primary Area Office

รัชภูมิ พระพรหม¹, ทศนา ประสานตรี², เอนก นรสาร³
Rachapoom Praprom¹, Tatsana Prasantree², Anek Norasan³

วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครพนม
Teacher profession, Faculty of Education, Nakhon Phanom University
Author for Correspondence: Email 6645150121178@npu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหมุกดาหารโดยใช้ E- Book
โรงเรียนบ้านโคกกลาง จำนวน 18 คน ได้มาโดยได้มาจากการสุ่มแบบง่ายโดยวิธีจับฉลากเครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย ได้แก่ 1) ชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์
ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คะแนนทดสอบหลังเรียนด้วยชุดสื่อการ
เรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน
บ้านโคกกลาง มีคะแนนค่าเฉลี่ย 3.93คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 คะแนน คะแนนค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น
4.44 เมื่อพิจารณาพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนได้คะแนนเพิ่มขึ้นทุกคนแสดงว่าการจัดการเรียน
ด้วยชุดสื่อการเรียนการสอน สอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลาง ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เป็นไปตาม
สมมติฐานสำหรับการวิจัยแสดงว่าการจัดการเรียนการสอน วิชาคอมพิวเตอร์เรื่อง ง14101 เรื่อง ความรู้
เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นักเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลาง

คำสำคัญ: การพัฒนาความรู้; คอมพิวเตอร์เบื้องต้น; E- Book,ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4; โรงเรียนบ้านโคก
กลาง

Received:21/03/2565, Revised:23/05/2565, Accepted:23/05/2565

Abstract

The objective of this research is to develop basic computer knowledge for 18 students in Ban Khok Klang School, Mukdahan Elementary Area Office, using E-books at Ban Khok Klang School, obtained by simple random sampling by means of catching. The tool labels used in the research were 1) E-Book instructional media set on basic computer knowledge. for grade 4 students, 2) pre-school and post-study test, and 3) satisfaction questionnaire. Data were analyzed by percentage, mean and standard deviation.

The results of the research found that student achievement Test scores after studying with an E-Book teaching aid set on computer basics of grade 4 students at Ban Khok Klang School have an average score 3.93 points with a standard deviation of 0.76 points, the mean score increased by 4.44. When considering individually, it was found that all the students received an increase in scores, indicating that learning management with teaching aids, teaching E-Books on basic knowledge of with computer of grade 4 students at Ban Khok Klang School Helping students to increase their academic achievement. According to the assumptions for research show that teaching and learning management Computer subject D14101, basic knowledge of computers Student's PC Grade 4, Ban Khok Klang School

Keywords : Knowledge Development, Introductory Computer, E-book, Grade 4, Ban Khok Klang School

บทนำ

จากสภาพปัญหาด้านการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีที่ใช้กับสื่อของโรงเรียนบ้านโคกกลาง และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ยังไม่ทันสมัย ในอดีตยังขาดสีสันรูปภาพและเนื้อหาที่น่าสนใจทำให้ผู้เรียนขาดสิ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนแต่สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ยังไม่ค่อยทันสมัยมากนักสื่อสิ่งพิมพ์ในอดีตยังขาดสีสัน รูปภาพและเนื้อหาที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนขาดสิ่งเร้าความสนใจต่อการเรียนรู้ ขาดการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง สิ่งเร้าความสนใจนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้และความสนใจของผู้สอนควรมีการจูงใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนโดยสามารถใช้ภาพกราฟิก แสง สีหรือเสียงประกอบการสอน โดยสื่อที่สร้างนั้นต้องเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและมีความน่าสนใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือมุ่งเน้นให้มีการนำนวัตกรรมสื่อและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการขึ้นด้วยระบบคอมพิวเตอร์และสามารถอ่านได้จกคอมพิวเตอร์เหมือนเปิดอ่านจากหนังสือโดยตรงเหมือนหนังสือที่เป็นกระดาษ กับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ดึงข้อมูลมาแสดงตามที่เรต้องการเหมือนการเล่น(เจริญญา จงสุศรี.2551:17) เรียนการสอน ดังนั้นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของผู้สอนเป็นแบบผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองและอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ออกแบบการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเน้นการเป็นโค้ชหรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้มากกว่าในเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว มีความเข้าใจบทเรียนเป็นรูปธรรม และกระตุ้นความสนใจต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองปัจจุบันมีการนำมาใช้เป็นสื่อเสริมการเรียนรู้ เนื่องจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E-book รูปแบบใหม่สามารถแทรกรูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว แบบทดสอบ สามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนต่าง ๆ ของบทเรียนในหนังสือและเว็บไซต์ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์และสามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้การใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น (กรรณิการ์ ธีราวุฒิ 2560)

ดังนั้นรายวิชาคอมพิวเตอร์เป็นวิชาแรกของหลักสูตรที่ควรมีนักศึกษา ความสำคัญด้านระบบสารสนเทศและสามารถมาใช้งาน กับบริบทของนักเรียนเพื่อมาประกอบด้านการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาและความพร้อมในด้านความรู้ความสามารถที่ศึกษา และสร้างในบทเรียนเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของมนุษยชาติ คือ การถ่ายทอดความรู้และการสร้างสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งเราจะเห็นได้จากขณะนี้ภาคการศึกษา กำลังปรับเปลี่ยนกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญจากการที่โรงเรียนต่าง ๆ กำลังก้าวสู่ยุคดิจิทัลและการเข้ามาของระบบ อิเลิร์นนิ่งในห้องเรียนตลอดจนการทำงานและการสนทนาเป็นกลุ่มแบบออนไลน์ (online discussion group) เราอาจปฏิเสธไม่ได้ว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของเราอย่างมากมาย วิวัฒนาการอย่างหนึ่งคือ E-book หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คำนี้อาจจะเป็นคำใหม่ในความรู้สึกรักของหลาย ๆ คนแต่อีกไม่นานจะเป็นที่รู้จักในหมู่นักอ่านทั้งหลาย โดยเฉพาะในวงการห้องสมุดซึ่งในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดดิจิทัล และห้องสมุดเสมือน เทคโนโลยีนี้ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งจัดทำขึ้นด้วยระบบคอมพิวเตอร์ และสามารถอ่านได้จากหน้าจคอมพิวเตอร์เหมือนเปิดอ่านจากหนังสือ โดยตรงที่เป็นกระดาษ แต่ไม่มีการเข้าเล่มเหมือนหนังสือที่เป็นกระดาษ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความสามารถมากมาย คือ มีการเชื่อมโยง (Link) กับชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เพราะอยู่บนเครือข่าย www และมีเบราว์เซอร์ที่ทำหน้าที่ดึงข้อมูลมาแสดงให้ตามที่เรากต้องการเหมือนการเล่นอินเทอร์เน็ตทั่วไปเพียงแต่เป็นระบบหนังสือบนเครือข่ายเท่านั้น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถแสดงข้อความ รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหวได้ เราสามารถอ่านหนังสือ ค้นหาข้อมูล และสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศทั่วโลกได้จากอินเทอร์เน็ต จากคอมพิวเตอร์เพียงเครื่อง

เดี่ยว หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นแฟ้มข้อมูลจากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อพัฒนาจึงมีความประสงค์ ที่อยากศึกษาและแก้ปัญหาการทำวิจัยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนบ้านโคกกลาง เพื่อให้เกิดทักษะ ในการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้บทเรียน E-Book มาเป็นพัฒนาการในการเรียนโดยใช้สื่อ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ และสื่อที่จะต้องถูกจัดวางลงไปเพื่อนำเสนอเทคโนโลยีและนวัตกรรมนั้น ยัง มิได้มีการพัฒนาเท่าที่ควรไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิธีการนำเสนอ ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้งานเนื้อหาสื่อ วิธีการนำเสนอ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

พัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลาง สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหมุกดาหารโดยใช้ E- Book

สมมติฐานของการวิจัย

ความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลาง สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหมุกดาหารโดยใช้ E- Book สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณนี้เป็นการสำรวจการพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหมุกดาหารโดยใช้ E- Book ประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านโคกกลาง 2 ห้องเรียน จำนวน 40 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านโคกกลางภาค 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้องเรียน 18 คน ได้มาจากการสุ่มแบบง่ายโดยวิธี จับฉลาก

เครื่องมือวิจัย

1. ชุดสื่อการเรียนการสอน E - Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน E - Book เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เพื่อผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อการเรียนการสอน E - Book เรื่องความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพโดยหาค่าร้อยละค่า $\bar{x}$ ค่า S.D.

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ ง14101 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

นักเรียนคนที่	การทดสอบ			
	ก่อนเรียน 20 คะแนน	หลังเรียน 20 คะแนน	D	D ²
1	6	14	8	64
2	4	13	9	81
3	5	11	6	36
4	5	11	6	36
5	6	13	7	49
6	6	16	10	38
7	4	13	9	81
8	7	13	6	36
9	7	15	8	60
10	5	14	9	45
11	8	13	5	25
12	6	13	7	49
13	8	14	6	36
14	6	11	5	25
15	4	16	12	42
16	5	16	11	53
17	6	11	5	25
18	4	15	11	45
รวมผล	102	209	129	850
ค่า $\bar{x}$	3.93	4.43	4.34	4.91
ค่าร้อยละ	3.93	94.43		
S.D.	0.75	0.76		0.74

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางมีค่าเฉลี่ย 3.93 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 คะแนน คะแนนค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.44 เมื่อพิจารณาพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่านักเรียนได้คะแนนเพิ่มขึ้นทุกคนแสดงว่าการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ ง14101 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลาง ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 94.43 ซึ่งมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สร้างขึ้นได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนการพัฒนา ได้มีการศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์บุคคลที่เรียนช้าและเร็วแตกต่างกันจากการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุวิดา เนาว์แสง 2550 : 64) การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เชี่ยวชาญ เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และเมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนพบว่า มีประสิทธิภาพในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$)

2. หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้เรียนสามารถย้อนกลับเพื่อทบทวนบทเรียนหากไม่เข้าใจและสามารถเลือกเรียนได้ มีการอธิบายเนื้อหาบทเรียนให้เข้าใจง่ายขึ้น พร้อมกับเรียนแล้วสนุกเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จริญญา จวงสุศรี 2551 : 17) ได้ทำการวิจัย การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาความพร้อมทางการอ่านผลการศึกษาพบว่า กรณีศึกษามีพัฒนาการในเรื่องความพร้อมทางการอ่านดีขึ้น หลังจากได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาได้ผลคะแนนจากการทดสอบความรู้หลังเรียนสูงกว่าการทดสอบความรู้ก่อนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ตามเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายเฉพาะการพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา มุกดาหารโดยใช้ E- Book

1. การพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา มุกดาหารโดยใช้ E- Book พบว่ามีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ คือ 83.00/88.83 ทั้งนี้มีผลมาจากการศึกษาข้อมูลและดำเนินการพัฒนาบทเรียนอย่างเป็นระบบ และทำตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เริ่มต้นการสร้างบทเรียน

E- Book ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและด้านบทเรียน E- Book สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาในเนื้อหา เรื่อง การพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา มุกดาหารโดยใช้ E- Book โดยยึดความสำคัญของเนื้อหา ตั้งแต่เริ่มต้นการใช้งานโปรแกรม

E- Book มีแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้เพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้ หากนักเรียนไม่เข้าใจในเรื่องใด ควรอธิบายซ้ำหรือสอนเสริมทันที

ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ในเรื่องการนำเข้าสู่เนื้อหาควรมีการกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ควรนำเสนออย่างหลากหลายรูปแบบ (สื่อประสม) เช่น ข้อความ ภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ ซึ่งสอดคล้องกับ วสันต์ อดิษฐ์ (2559, อ้างถึงใน เสาวภา วิชาติ, 2559) ได้กล่าวไว้ว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีลักษณะการทำงานในรูปแบบของสื่อประสม (Multimedia) คือ ใช้สื่อร่วมกันมากกว่า 1 ชนิด เช่น ตัวอักษร ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหวที่สำคัญคือสามารถโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์ มีการประเมินผลเพื่อตอบสนองให้กับผู้เรียนอย่างรวดเร็ว โดยจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ Information: ต้องมีเนื้อหาสาระสำคัญ Individualized: ต้องตอบสนองความต้องการระหว่างบุคคล Interactive: ต้องมีการโต้ตอบระหว่างผู้ใช้กับบทเรียนได้ และ Immediate Feedback: ต้องให้ผลย้อนกลับโดยทันที

จากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้งสองด้านเพื่อนำแนวความคิดและข้อเสนอแนะที่ได้ไปสรุปเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและหาประสิทธิภาพ โดยนาบทเรียน E- Book ที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนแบบเดี่ยวแล้วปรับปรุงแก้ไข และทดลองแบบกลุ่มเล็กแล้วปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้บทเรียนคอมพิวเตอร์ E- Book ได้มีการปรับปรุงในแต่ละขั้นตอนของการทดลองตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจนได้สื่อที่มีประสิทธิภาพได้ค่า 83.00/88.83 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ สุวรรณศรี (2551:12) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา มุกดาหารโดยใช้ E- Book คิดเป็นร้อยละ 80/80 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.27 เมื่อนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน พบว่าทางการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนร้อยละ 94.43 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนเรื่องการพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา มุกดาหารโดยใช้ E- Book เข้าใจและสามารถเลือกเรียนได้ มีการอธิบายเนื้อหาบทเรียนให้เข้าใจง่ายขึ้น พร้อมกับเรียนแล้วสนุกเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนแต่ในบริบทของการเรียนการสอนแบบเดิมผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพและประเมินคุณภาพบทเรียนจากผู้เชี่ยวชาญจนมีความเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง รวมทั้งบทเรียนประกอบด้วยเนื้อหาที่มีสีสันดึงดูดความสนใจของผู้เรียน มีกิจกรรมให้ทำคือแบบทดสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เมื่อทำแบบทดสอบแล้วมีเฉลยคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ระหว่างทำแบบทดสอบแต่ละข้อ ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองตอบถูกหรือผิด ผู้เรียนก็จะเกิดแรงเสริม ทำท่ายให้ สนใจศึกษาเนื้อหาต่อไป ในขณะที่ผู้เรียนกำลังศึกษาเนื้อหาหรือทำแบบทดสอบแล้วต้องการจากออกจาก โปรแกรมหรือกลับหน้ารายการหลัก ผู้เรียนก็สามารถออกจากโปรแกรมหรือกลับรายการหลักได้ตลอดเวลา บทเรียน E- Book สามารถถ่ายทอดความรู้ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจยอมรับเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หลังจากที่ได้ศึกษาบทเรียน

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ดังนั้นสรุปได้ว่าการเรียนโดยใช้ E- Book ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นสอดคล้องกับวิจัยของนิวาดี นิสาต โสภณ (2555:32) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียน E- Book ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาความรู้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น โดยใช้ E-Book สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกกกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหมากดาหาร นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการใช้ E-Book ในด้านสื่อการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.93$) ($\bar{x}=4.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นการประเมินโดยใช้ E-Book พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการนำเสนอเนื้อหา มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิดา ศรีนาค (2552 :12) ได้ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการอ่าน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการอ่าน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.66/85.16 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการอ่าน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ครูผู้สอนควรจัดเตรียมสื่อประกอบการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนให้พร้อม
2. ครูผู้สอนควรปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้ในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียนขั้นการเรียนรู้และขั้นสรุป เพื่อให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้และสามารถสรุปประเด็นได้หลังเสร็จสิ้นการเรียนแต่ละบท

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อให้การเรียนด้วยการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อผลิตสื่อการสอนสำหรับครูระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกินประสิทธิภาพสูงสุด
2. ควรพัฒนาการพัฒนาชุดสื่อการเรียนการสอน E-Book เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เสริมประกอบการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาภาษาเกาหลี วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งสื่อการเรียนรู้นี้จะช่วยให้ผู้ที่สนใจศึกษาด้านภาษา มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังสะดวกต่อการพกพาและสะดวกต่อการการทบทวนเนื้อหาบทเรียนด้วยตนเองอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ ถิราวุฒิ. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 0109431 นิทานสุภาษิต โดยใช้บทบาทสมมุติของนิสิตหลักสูตรวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 3 มหาลัยทักษิณ. วารสารอินทนิลทักษิณสาร(ฉบับพิเศษ) ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม 2560,หน้า 127-140,สืบค้นจาก:<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/article/view/154281>,สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. สืบค้นจาก : [https://he02.tci-thaijo.org > article](https://he02.tci-thaijo.org/article), สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560.
- จรัญญา จงสุศรี. (2551). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการอ่านร้อยกรอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร ,หน้า 135-142, สืบค้นจาก : http://www.tnrr.in.th/?page=result_search&record_id=10081353 : สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560
- นิวาดี นิสาตโสภณ. (2555). รูปแบบการเรียนของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. สืบค้นจาก : http://digital_collect.lib.buu.ac.th > dcms, สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560.
- ไพโรจน์ สุวรรณศรี. (2551). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่องความรู้พื้นฐานด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเจ็ยงหัว. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, หน้า 97-86, สืบค้นจาก : <http://dspace.bru.ac.th> สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560
- วสันต์ อดิศัพท์. (2559). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 5ฉบับที่ 1 ประจำเดือน เดือนมกราคม – มิถุนายน 2559:หน้า42-49 สืบค้นจาก : <http://ithesis-ir.su.ac.th > dspace > bitstream> , สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560
- เสาวภา วิชาดี. (2559). การศึกษาในกระบวนทัศน์ใหม่. การเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน. Executive Journal มหาวิทยาลัยกรุงเทพ,หน้า 26-30, สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org >>,:สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560
- สุวิดา เนาว์แสง. (2550). ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการอ่านเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณหน้า,หน้า 78-92, สืบค้นจาก :<http://book.pbru.ac.th > thesis> >, สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560
- สุวิดา ศรีนาถ. (2552). ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการอ่านเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่4. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ,หน้า 111-135, สืบค้นจาก : <https://he02.tci-thaijo.org>:สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560

ปัญหาการเรียนออนไลน์

Problems of Online Learning

พระมหาเมธี จันทวโส¹, พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.², ดวงฤทัย เอี่ยมพล³

phramaha mathee juntawongso¹, phrakhru vichotsikkhakij, Dr², duangruthai lampon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phichit Buddhist College

Author for Correspondence: E-mail: methee.wai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อให้ทราบถึงปัญหาการเรียนออนไลน์ในสถานศึกษาของประเทศไทย โรงเรียนเป็นสถานที่อันดับแรกที่ถูกประกาศปิดหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา COVID 19 ส่งผลให้นักเรียนและครูต้องปรับตัวกับวิธีการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ปัจจุบันทั้งครูนักเรียนต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์การเรียนการสอนออนไลน์ ด้านปัญหาของนักเรียนที่ไม่พร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนและครูหลายคนคุ้นชินกับการสอนแบบปกติก็ต้องปรับตัวอย่างมากเช่นกัน ดังนั้นการจัดนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิมให้เป็นการเรียนแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการเรียนเป็นแนวทางการเรียนการสอนที่พึ่งพิงระบบอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก “การเรียนการสอนออนไลน์ ” จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ระบบการศึกษาในประเทศไทยนำมาใช้ สถานการณ์โรคระบาด ประเทศไทยนำวิธีการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้โดยไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด การเรียนการสอนออนไลน์จึงถูกตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพและความพร้อมของระบบการศึกษาของสังคมไทยอีกด้วย

คำสำคัญ: ปัญหา; การเรียนออนไลน์; การศึกษาไทย

Received:13/02/2565, Revised:15/03/2565, Accepted:02/04/2565

Abstract

The purpose of this article was to write because of the problem of online learning in educational institutions in Thailand. The school was the first place to be announced to close after the coronavirus disease (COVID-19) outbreak. As a result, students and teachers have to adapt to new teaching methods. Nowadays, both teachers and students have to adapt greatly to the situation of online teaching. The problem of students who are not equipped with learning materials and many teachers who are familiar with normal teaching have to adjust a lot as well. Therefore, the organization of educational innovations in another form that can change the old way of learning to be a new learning method that uses technology to help learning is a teaching method that relies primarily on the Internet. “Online teaching and learning” have become an important tool used by the Thai education system in the epidemic situation. Thailand has adopted an online teaching method to enable schools to implement the curriculum that the Ministry of Education has put in place

as a solution to a problem that allows students to study without the risk of contracting COVID-19. Online teaching is therefore questioning the effectiveness and readiness of the educational system of Thai society as well.

Keywords: Problems; online learning; Thai education.

บทนำ

การระบาดของเชื้อโรคไวรัสสายพันธุ์ใหม่ (2019) เป็นวิกฤติที่นานาประเทศให้ความสนใจอย่างใกล้ชิด เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความตื่นตัวและความหวาดกลัวให้คนทั่วโลกหลังจากมีการรายงานการพบผู้ป่วยเป็นโรคปอดอักเสบหลายรายในเมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปลายปี 2562 และขณะนี้ยังคงปรากฏการแพร่กระจายในหลายประเทศทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อในวงกว้างที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน จนกระทั่งองค์การอนามัยโลกประกาศ “ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขของโลก” เพราะเชื้อไวรัสที่กำลังแพร่ระบาดไปทั่วโลก การติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ไม่ทำให้เสียชีวิตทุกคน หากติดเชื้อก็สามารถรักษาหายได้ ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าอัตราการเสียชีวิตจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่โดยเฉลี่ยคือ 3-5% ซึ่งต่ำกว่าอัตราการเสียชีวิตจากโรคซาร์สซึ่งควบคุมการระบาดได้แล้ว (โอภาส พุทธเจริญ, 2564) ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19 ทำให้ทั่วโลกใช้มาตรการเพิ่มระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งในประเทศไทยได้ใช้มาตรการปิดสถานที่รวมตัวทางสังคม ซึ่งรวมถึงโรงเรียนทุกแห่งในประเทศไทย เนื่องจากสถานการณ์ระบาดยังคงอยู่ ทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับให้การเรียนรู้ของนักเรียน

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเสี่ยงสูงและได้รับผลกระทบจากการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ซึ่งหลายหน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขของไทยมีการให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปและบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลเพื่อรับมือและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ดังนั้นการหาความรู้และความเข้าใจต่อการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่จึงมีความสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้เพื่อลดโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อและไม่ให้ต้นตอระลอกจนเกินไป เพราะไม่ใช่ทุกคนจะมีเชื้อไวรัส

ประเสริฐ บุญเรือง ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะโฆษกกระทรวงศึกษาธิการ เปิดเผยว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามในประกาศกระทรวงฯ ปิดสถานศึกษาทั่วประเทศ ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสที่มีการแพร่ระบาดในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียนนักศึกษา ที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดดังกล่าว จนกว่าจะมีการประกาศเปลี่ยนแปลง ในระหว่างที่สถานศึกษาต้องปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษดังกล่าว หากมีความจำเป็น ให้ส่วนราชการต้นสังกัดกำหนดแนวทางแก้ปัญหา ทั้งนี้ ให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน โดยปรับการเรียนการสอนเป็นทางออนไลน์ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ประกาศวันที่ 9 เมษายน 2563 นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ลงนามในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 9 เมษายน 2563 เรื่อง การเปิดเรียนของสถานศึกษาในสังกัด และในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งของรัฐและเอกชน ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งอยู่ในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดเรียนในวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 โดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินสืบเนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ด้วย ทั้งนี้ โรงเรียนเอกชนประเภทนานาชาติ ซึ่งมีกำหนดวันเปิดและปิดภาคเรียนไม่ตรงกับโรงเรียนในระบบ ให้โรงเรียนพิจารณาเปิดเรียนได้ทันทีตามความเหมาะสม แต่ต้องกำหนด

รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ออกตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของแต่ละพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนออนไลน์ที่บ้านในช่วงวันระยะห่างทางสังคม เป็นเรื่องใหม่ของการศึกษาของประเทศไทย เมื่อเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้นบทเรียนจากข้อผิดพลาดจึงเป็นเรื่องปกติที่จะเกิดขึ้น การเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิมให้เป็นการเรียนในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน การเรียนทางไกล และการเรียนผ่านเว็บไซต์ เป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ บวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สร้างการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์คุณภาพสูง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทาง เกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา เป็นการสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชากร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้แบบออนไลน์ จึงเป็นเหมาะสำหรับทุกคน และเรียนได้ทุกเวลา

จากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้โรงเรียนทั่วโลกมากกว่า 190 ประเทศต้องปิดการเรียนการสอนส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนมากกว่า 1,500 ล้านคนทั่วโลก กล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาผ่านระบบออนไลน์จึงถูกยกระดับจากการเป็นตัวช่วยนอกหลักสูตรมาเป็นวิธีหลักที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของระบบการศึกษาทั่วโลกเดินหน้าต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การมาของวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ได้เผยให้เห็นว่าระบบการศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่โลกของการเรียนรู้โดยการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การเข้าถึงโลกดิจิทัลของนักเรียน

การเรียนรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสและทางเลือก ที่จะเข้าถึงปัจจัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของผู้เรียน

กฤษณา สิกขมาน (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนออนไลน์ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการออกแบบการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน จัดการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือซึ่งในปัจจุบันเน้นไปที่การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลาเนื้อหาบทเรียนของอีเลิร์นนิ่งจะอยู่ในรูปแบบสื่อผสมอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Multimedia) สิ่งจำเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ การมีสถานที่ที่เงียบสงบ จัดเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกที่นักเรียนควรจะต้องมีเพื่อให้มีสมาธิในการเรียนรู้ ที่ไม่มีสถานที่เงียบสงบในบ้านสำหรับใช้เพื่อการเรียนรู้มีมากถึง โดยเฉพาะประเทศไทยมีนักเรียนที่มาจากรโรงเรียนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้อยเปรียบเทียบกับสถานที่เงียบสงบในบ้านสำหรับใช้เพื่อการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีคอมพิวเตอร์ที่นักเรียนสามารถใช้ได้ที่บ้าน ก็นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนผ่านระบบออนไลน์เช่นกัน ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนายังมีความแตกต่างภายในประเทศสูงมาก ระหว่างนักเรียนจากโรงเรียนที่ด้อยเปรียบเทียบกับนักเรียนจากโรงเรียนที่ได้เปรียบ รวมทั้งประเทศไทยที่ช่องว่างของการมีคอมพิวเตอร์ใช้ที่บ้านระหว่างนักเรียนสองกลุ่มนี้ต่างกันมากกว่าซึ่งแสดงถึงความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษา การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่บ้าน ในหลายจังหวัดมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงทุกครัวเรือน แต่

ในบางจังหวัดก็มิได้ถึงครั้งหนึ่งที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของบางจังหวัดนั้นอาจเกิดจากลักษณะของภูมิประเทศ เช่น ประเทศที่มีเกาะจำนวนมากหรือมีชุมชนที่อยู่ห่างไกลบนเทือกเขา

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ผู้เขียนสามารถสรุปองค์ประกอบของการเรียนออนไลน์ได้ดังนี้

ฐาปณีย์ ธรรมเมธา (2557) แบ่งองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ออกเป็น 6 องค์ประกอบ

1. เนื้อหาและสื่อการเรียน
2. ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร
3. ระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน
4. ระบบการวัดและการประเมินผล
5. ระบบสนับสนุนการเรียน
6. ผู้สอนและผู้เรียน

สรุปได้ว่า การเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้ แต่การเข้าถึงเพียงเท่านั้นอาจไม่เพียงพอ หากผู้เรียนยังขาด เวลาและสถานที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

ประสิทธิภาพเบื้องต้นในการสอนออนไลน์

สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์หรือเครื่องมือการสอนของครูที่ต้องใช้ผ่านการสอนออนไลน์นั้น ควรสร้างความชัดเจนในการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนได้ดี ทั้งเรื่องการมองเห็น และการได้ยินเสียง

2. เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารระบบในการสอนออนไลน์ควรใช้ง่าย ไม่ซับซ้อน และมีความเสถียรในช่วงทำการเรียนการสอนระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการสื่อสารสองทาง (Interactive) ที่ไม่สะดุด หรือบกพร่องด้านการสื่อความหมาย ที่สำคัญ ต้องสามารถตอบสนองการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างทันท่วงที

3. ขั้นตอนการสอนที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ รูปแบบในการสอนออนไลน์ จำเป็นต้องมีการออกแบบมาให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และระบบการสอนที่ไม่คลาดเคลื่อน การตอบคำถาม และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและครู เป็นต้น จากองค์ประกอบสำคัญ 3 ประเด็นที่ต้องเตรียมพร้อมนั้น ก็น่าจะสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อการเรียนการสอนออนไลน์ การเรียนการสอนออนไลน์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการนี้ เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563)

ปัญหาการเรียนออนไลน์

ปัญหาทั่วไทย จากการเรียนออนไลน์

1. เว็บล่ม การเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ครั้งหนึ่งของนักเรียนที่ผู้ปกครองให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์ไม่ได้ใช้แค่โทรศัพท์แต่ใช้สมาร์ทโฟนหรือโทรศัพท์มือถือ ดังนั้นการดึงสัญญาณผ่านเว็บไซต์ จะทำให้เว็บล่มได้ เพราะมีคนเข้าไปดูเป็นจำนวนมาก

2. หาช่องไม่เจอ นักเรียนที่อยู่ต่างจังหวัดหรือในชนบทที่ห่างไกลจะมีโทรศัพท์ แต่ไม่มีกล่องสัญญาณ หรือไม่สามารถจูนช่องเองได้ ซึ่งเรียกว่าเป็นปัญหาหลักของการศึกษาเนื่องจากจากกระจายความเจริญไม่ทั่วถึงในประเทศ

3. สอนเร็วนักเรียนตามไม่ทัน การสอนแบบออนไลน์ไม่ได้เหมือนการเรียนในห้อง ที่เวลาสงสัยอะไรก็จะสามารถยกมือสอบถามได้ การสอนแบบออนไลน์จะเป็นการสอนแบบไปเรื่อย ๆ ต้องตามให้ทันในการเรียนการสอน

4. เนื้อหาเก่าเคยเรียนมาแล้ว ในบางโรงเรียนก็มีการเรียนการสอนที่ล้าหน้าสอนเนื้อหาไปไกลแล้ว แต่การเรียนแบบออนไลน์เป็นการเรียนสำหรับส่วนรวมทั้งประเทศ ดังนั้นจึงอาจจะเจอเนื้อหาที่เคยเรียนไปแล้ว (ไทยรัฐออนไลน์, 18 พ.ค. 2563)

5. ไม่มีสมาธิ สิ่งรบกวนทำให้ให้นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่ว่าจะอาจจะกดเปลี่ยนช่องดูอย่างอื่น หรือการเล่นมือถือไม่สนใจในบทเรียนที่กำลังมีการสอนอยู่

เทพไท เสนพงศ์ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การเปิดเรียนทางออนไลน์ของนักเรียนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้รับความรู้เรียนจากผู้ปกครองของนักเรียนในหลายพื้นที่ พบว่าเกิดปัญหา และอุปสรรคมากมาย ที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องตระหนัก และนำปัญหาที่เกิดขึ้นไปแก้ไข

1. มีนักเรียนบางส่วน ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่นโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต โทรศัพท์
2. ในพื้นที่ชนบทบางแห่ง ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ไม่สามารถเรียนทางออนไลน์ได้ และไม่มีจานดาวเทียม หรือจานดาวเทียมรับสัญญาณไม่ได้

3. ในพื้นที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ก็เกิดสภาพสัญญาณล่ม และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ต้องจ้างช่างมาปรับปรุงสัญญาณใหม่

4. เด็กนักเรียนยังขาดความพร้อมในการเรียนทางออนไลน์ ไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่สามารถเรียนด้วยตนเองได้ ขาดแรงจูงใจ เพราะไม่มีครูคอยกระตุ้นเตือนเหมือนในห้องเรียน

5. ในครอบครัวที่มีพี่น้องกำลังเรียนหนังสือหลายคน แต่มีโทรศัพท์เพียงเครื่องเดียว ทำให้ไม่สามารถเรียนได้ครบทุกคน

6. เกิดปัญหาปมด้อยของนักเรียน มีการเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ ที่มีอุปกรณ์ในการเรียนที่ดีกว่า ทนสมัยกว่า มีความพร้อมมากกว่า

7. เป็นภาระการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการซื้ออุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ และการเรียนผ่านดาวเทียมเพิ่มขึ้นอีกในยามที่กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจเช่นนี้

8. ผู้ปกครองนักเรียนต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยควบคุมให้ลูกนั่งเรียนผ่านออนไลน์ ทำให้เสียเวลาในการทำงาน หรือประกอบอาชีพในการทำมาหากินของแต่ละวัน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เผยสำรวจผลกระทบจากไวรัสโควิด-19 ด้านสังคมที่ได้สำรวจทางออนไลน์ระหว่างวันที่ 13-19 เม.ย.ที่ผ่านมา ซึ่งมีผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถาม 43,448 ราย พบว่า 60% กังวลว่าบุตรหลานไม่พร้อมจะเรียนผ่านทางระบบออนไลน์

วันเพ็ญ พูลวงษ์ ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุหลักที่สร้างความกังวล คือ ไม่มีคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต รองลงมาคือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาและไม่มีทักษะด้านไอทีในการช่วยเหลือบุตรหลานในการเรียนออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาคือ ไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้งาน และเด็กไม่มีทักษะด้านไอที และสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) พบว่า ปัญหาของครัวเรือนในประเทศไทยที่ใหญ่กว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน คือ การไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้ที่บ้าน หากเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ประเทศไทยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์เพียงร้อยละ 21 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วโลกที่ร้อยละ 49 และค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่ร้อยละ 38 ขณะที่ ประเทศไทยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีอินเทอร์เน็ตที่บ้านร้อยละ 68 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วโลกที่ร้อยละ 55 และค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่ร้อยละ 44 ในปี 2561

ดังนั้นสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2560 ในประเทศไทย ครั้วเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 2 แสนบาทมีคอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 3 ของครั้วเรือนทั้งหมด ขณะที่ครั้วเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 2 แสนบาทขึ้นไปมีคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตร้อยละ 19 ของครั้วเรือนทั้งหมด และหากจำแนกตามภูมิภาคพบว่า กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนครั้วเรือนที่มีคอมพิวเตอร์สูงถึงร้อยละ 42 ของครั้วเรือนทั้งหมด ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าในภาคอื่นๆ มากกว่าเท่าตัว กล่าวคือ ครั้วเรือนที่มีคอมพิวเตอร์มีสัดส่วนร้อยละ 21 ในภาคกลาง ร้อยละ 19 ในภาคเหนือ ร้อยละ 17 ในภาคใต้ และร้อยละ 14 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพมหานคร, 2563)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ถึงแม้จะพยายามแก้ปัญหาในด้านการเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้ แต่การเข้าถึงเพียงเท่านั้นอาจไม่เพียงพอ หากผู้เรียนยังขาด เวลาและสถานที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ทักษะ และวินัยในการเรียนด้วยตนเอง หรือ ครูที่ต้องปรับการเรียนการสอนใหม่ อย่างรีบด่วน ภายใต้ระบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่คุ้นเคย ทำให้ระบบการศึกษาต้องเตรียมพร้อมและปรับตัว เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษาในระบบการศึกษาไม่ขาดช่วงตามสถานการณ์ แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ทำให้โครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมืออุปกรณ์ รวมถึงทักษะในการสอนและการเรียนรู้ ไม่ได้มีทั่วถึงทุกโรงเรียน หรือ นักเรียน นักศึกษา ทุกคน

ประโยชน์การเรียนออนไลน์

1. เวลาไม่ใช่อุปสรรค เลือกได้ การเรียนผ่านระบบออนไลน์ สามารถเลือกเรียนในช่วงเวลาที่สะดวกได้ตามต้องการ
2. อยู่ที่ไหนก็เรียนได้ การเรียนออนไลน์เรียนได้ทุกที่ ตามที่ต้องการ เพียงแค่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟน เป็นต้น
3. ย้อนกลับไปดูได้ เมื่อเรียนไประยะหนึ่ง หากไม่เข้าใจสามารถกดย้อนกลับ เพื่อทบทวนเนื้อหา และทำความเข้าใจใหม่ได้
4. ทบทวน ในกรณีที่ยังไม่เข้าใจ และต้องการทบทวนความรู้โดยกลับมาดูใหม่
5. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเรียนออนไลน์อยู่ที่ไหนก็เรียนได้
6. สร้างความเท่าเทียม เป็นการเรียนที่มีความเท่าเทียมกันไม่แบ่งชนชั้น ฐานะ เชื้อชาติ ภาษา ทุกคนสามารถเรียนออนไลน์ได้และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนส่งผลให้บรรยากาศการเรียนออนไลน์เกิดการปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้นไม่แบ่งแยก
7. ส่งเสริมทักษะกล้าแสดงออก ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกมากขึ้น เช่น กล้าแสดงความคิดเห็น ต่างจากบรรยากาศการเรียนในห้องเรียนที่ทำให้หลายคนรู้สึก ประหม่า อายสยดตาของเพื่อนร่วมชั้น จนไม่กล้าตอบหรือแสดงความคิดเห็นใดๆ
8. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน เนื่องจากไม่ได้จำกัดอยู่ในสถานที่เดียว
9. เกิดเครือข่ายความรู้ โยงใยออกไปไกล
10. เน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
11. ช่วยลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในเมืองกับท้องถิ่น

บทสรุป

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่ออนาคต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะมุ่งสู่การศึกษาไทยในอนาคต ก็คือการที่สถาบันการศึกษา ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าเนื้อหาสาระทางด้านปรัชญา รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วย อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดทางการเรียนโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง และทำได้ตลอดเวลา

การเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นการเรียนที่มีความมีความยืดหยุ่นสูง เพราะฉะนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าปกติ เพราะไม่มีครูมานั่งคุม ยิ่งเรียนยิ่งได้กับตัวเอง จากที่ได้กล่าวมานั้น การเรียนออนไลน์นั้นคืออะไร และมีข้อเสียอย่างไร นอกจากนี้การเรียนออนไลน์ยังนับว่าเป็น “การเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด” เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนเข้ามาค้นคว้าหาความรู้ได้ตลอดเวลาและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสามารถตอบสนองผู้เรียนที่มีความใฝ่รู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). **เรียนออนไลน์ กับความ ไม่พร้อม ของครอบครัวไทย การศึกษาจะไปทางไหนในวิกฤติโควิด-19**,สืบค้นจาก<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/880578>, สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2564.
- กฤษณา ลิกขมาน. (2554). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยใช้การสอนแบบ E-Learning**. กรุงเทพมหานคร: รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ฐาปณีย์ ธรรมเมธา. (2557). **อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ e-Learning: from theory to practice. โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- เทพไท เสนพงศ์. (2563). **8 ปัญหาเรียนออนไลน์**,สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/politic/news/623839>,สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2564.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). **ปัญหา เรียนออนไลน์**,สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1846958>, สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2564.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **การเปิดเรียนของสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของ กระทรวงศึกษาธิการ**,สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2020/04/09/>. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2564.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **ปิดสถานศึกษาทั่วประเทศ**, สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2020/03/17/>, สืบค้นเมื่อ. 20 ธันวาคม 2564.
- ผู้จัดการออนไลน์.(2564). **การเรียนการสอนออนไลน์**,สืบค้นจาก <https://mgronline.com/infographic/detail/9630000051854>,สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2564.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). **โรงเรียนและนักเรียนมีความพร้อมเพียงใดกับการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์: ข้อค้นพบจาก PISA**,สืบค้นจาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-51>,

สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2564.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **แนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: ครู
สภา ลาดพร้าว.

โอภาส พุทธเจริญ. (2564). **เกาะติดสถานการณ์ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่: แนวทางการดูแลผู้ป่วยและ
การป้องกันตนเอง**, สืบค้นจาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/26952>, สืบค้นเมื่อ 20
พฤศจิกายน 2564.

Sanook Campus. (2564). **ปัญหาการเรียนออนไลน์**, สืบค้นจาก
<https://www.sanook.com/campus/1400603/>, สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2564.

UNESCO. **Education response**, สืบค้นจาก <https://en.unesco.org/covid19/education response>,
สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2564.

การสอนพลศึกษาไทยในยุค COVID 19 กับ FLIPPED CLASSROOM
Teaching Physical Education in COVID 19 Situation and
Flipped Classroom Instructional Model

กนกพร ปินะกาลัง
Kanokporn Pinagalang
ณัช จุลวรรณโณ
Nut Chunwanno
วาญู กาญจนสร
Wayu Kanjanasorn
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Education, Khon Kaen University
Author for Correspondence: Email: kanokporn_pina@kkumail.com

บทคัดย่อ

รายวิชาพลศึกษามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูผู้สอนจึงต้องจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา ในปัจจุบันการศึกษาไทยประสบปัญหา COVID 19 ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนนั้นไม่สามารถทำได้เต็มที่ ครูผู้สอนจึงต้องเลือกรูปแบบวิธีการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และสถานการณ์ในปัจจุบัน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ที่มีใจความสำคัญคือ “เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน” โดยหัวใจหลักที่แท้จริงของรูปแบบการสอนนี้ที่ครูผู้สอนควรยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ F – Flexible Environment, L – Learning Culture, I – Intentional Content และ P – Professional Educator จากรูปแบบเทคนิคดังกล่าวผู้จัดทำจึงเล็งเห็นว่ารูปแบบการสอนนี้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถพัฒนาผู้เรียนในการเรียนพลศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การสอนพลศึกษา; Covid-19; ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

Received:19/12/2564, Revised:08/04/2565, Accepted:16/04/2565

Abstract

Physical education aims to develop students' physical, mental, emotional, social, and intellectual dimensions. It is necessary that the teacher would manage the instructions to achieve the subject objectives. Nowadays, the education in Thailand is facing COVID-19 issue leading to inconvenient classroom management. Therefore, the teacher should consider the teaching methods that are suitable for the students and current situation. The principal of flipped classroom is "learn at home, do homework at school". This instructional model emphasizes some practical ways which are F- Flexible Environment, L- Learning Culture, I- Intentional Content, and P- Professional Educator. Due to these techniques, it is obvious that this instructional model is appropriate for the current situation and learners' development in physical education in order to obtain learning objectives absolutely and effectively.

Keywords : Physical Education Teaching, COVID 19, Flipped classroom

1. บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Covid-19) ได้เริ่มต้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 และลุกลามไปทั่วโลก สร้างความหวาดกลัวและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจของประชากร และเมื่อต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 มีการระบาดใหญ่ (pandemic) ซึ่งเป็นการติดเชื้อทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ตามประกาศขององค์การอนามัยโลก เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) จากสถิติเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2563 ประชากรทั่วโลกมีผู้ติดเชื้อ 1,982,939 คน และตาย 126,761 คน โดย 5 ลำดับแรกของประเทศที่มีผู้ติดเชื้อสูงสุด ประเทศสหรัฐอเมริกา (609,516 คน) เป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยสเปน (174,060 คน) อิตาลี (162,488 คน) เยอรมัน (132,362 คน) และฝรั่งเศส (131,362 คน) และเมื่อพิจารณา 5 ลำดับแรกของประเทศที่มีจำนวนผู้เสียชีวิตมากที่สุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (26,057 คน) อิตาลี (21,067 คน) สเปน (18,255 คน) ฝรั่งเศส (15,750 คน) และสหราชอาณาจักร (12,129 คน) ตามลำดับ (Dong, Du, & Gardner, 2020)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในปัจจุบันส่งผลต่อการเลื่อนเปิดสถานศึกษา และเกิดการแพร่หลายของแนวทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสารสนเทศขึ้นอย่างมากมาย ดังนั้น ครูผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้นักเรียน ต่างก็มีการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่อย่างทันที่ทันที่ พร้อมรับกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ฉะนั้น การเตรียมการและการฝึกฝนทักษะของครูไม่ว่าจะพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การถ่ายทอด และการเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี รวมทั้งความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้และประเมินผลที่เหมาะสมกับสถานการณ์ให้ได้มากที่สุดเพื่อปฏิบัติหน้าที่ครู ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้นักเรียน โดยก้าวข้ามข้อจำกัดเรื่องสถานที่และอุปสรรคต่าง ๆ ได้ในที่สุดจึงเป็นเรื่องสำคัญ (เจริญ ภูวิจิตร, 2564)

เช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาไทยในปัจจุบันที่ประสบปัญหาการเลื่อนเปิดสถานศึกษา ทำให้ครูผู้สอนนั้นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนของปัจจุบัน จากรูปแบบการสอนแบบ ณ ที่ตั้ง (Onsite) เปลี่ยนเป็นรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ (Online) โดยการสอนพลศึกษานั้นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอีกทั้งยังเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา อีกทั้งยังเน้นการพัฒนาในส่วนของคุณลักษณะและสมรรถภาพร่างกายของผู้เรียนอีกด้วย ดังนั้น ครูพลศึกษาทุกท่านจึงต้องหารูปแบบการสอนออนไลน์ที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2. ผลกระทบ COVID-19

2.1 ปัจจัยด้านสุขภาพ

ผู้ที่ติดเชื้อส่วนใหญ่มักไม่มีอาการ ส่วนผู้ที่มีอาการจะเริ่มตั้งแต่มีอาการน้อย มาก และรุนแรงตามลำดับกลุ่มที่มีอาการสามารถจำแนกได้ ดังนี้ผู้ที่มีอาการทางเดินหายใจส่วนต้น เช่น มีน้ำมูก ไอ จาม หรือจามไม่ได้กลิ่นผู้ที่มีอาการทางเดินหายใจส่วนปลาย คือ มีอาการปอดอักเสบตั้งแต่ระดับไม่รุนแรง ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของปอดลดลงไปถึงระดับรุนแรง จนปอดได้รับความเสียหาย ส่งผลให้ต้องใช้

เครื่องช่วยหายใจผู้ที่มีอาการในระบบอื่น ๆ เช่น ระบบทางเดินอาหาร เกิดอาการท้องเสีย ซึ่งเป็นผลมาจากเชื้อที่มีคุณสมบัติในการจับกับลำไส้เล็กทำให้มีอาการท้องเสียเกิดขึ้นภาวะแทรกซ้อนมักเกิดขึ้นที่ปอดเป็นหลัก โดยเกิดจากระบบการแลกเปลี่ยนแก๊สในร่างกายทำงานได้ไม่เต็มที่ ทำให้ต้องการออกซิเจนในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นในระยะยาวผู้ป่วยบางรายปอดจะถูกทำลาย และหลังจากรักษาหายแล้วอาจทำให้ปอดมีสมรรถภาพการทำงานลดลงนอกจากนี้ยังมีผลต่ออวัยวะอื่น ๆ เช่น หัวใจและไตการรักษาผู้ป่วยโควิด-19 ผู้ที่มีอาการน้อยแพทย์จะให้ยาบรรเทาตามอาการ เช่น หากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้ พักผ่อนให้เพียงพอผู้ที่มีอาการมากอาจพิจารณาให้ยาต้านไวรัสและรักษาภาวะแทรกซ้อนของโรคโควิด-19 (ผศ. นพ.โอภาส พุทธเจริญ, 2564) อาการระยะยาวที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยโควิด-19 มีทั้งในระดับที่ไม่รุนแรง อย่างการเสื่อมสมรรถภาพของการรับรู้ บางอย่างที่สร้างความรำคาญให้กับการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งมักจะเกิดขึ้นประมาณ 4 สัปดาห์ ต่อเนื่องหลังจากพบการติดเชื้อ อย่างเช่น มีอาการอ่อนเพลีย หายใจถี่ เจ็บหน้าอก บกพร่องทางการรับรู้ หรือสมองล้า ปวดตามข้อ ซึ่งเป็นการอาการที่พบส่วนใหญ่ แต่ที่น่ากังวลไปกว่านั้นคืออาการที่รุนแรงกว่า เช่น การทำหน้าที่ของอวัยวะผิดปกติ ทั้งหัวใจ ปอด และสมอง ซึ่งอาการเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้แม้กับผู้ป่วยโควิดที่ไม่แสดงอาการตอนป่วยด้วย (กรมสุขภาพจิต, 2564)

2.2 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน

จากสถานการณ์โควิด 19 หรือไวรัสโคโรนาในประเทศไทย ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค ทำให้ทุกโรงเรียนต้องมีมาตรการและการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านจึงถือว่าเป็นรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ห้องเรียนกลับด้าน หรือ Flipped classroom เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ถูกพูดถึงมากในปัจจุบัน เพราะ Flipped Classroom เป็นวิธีการสอนหนึ่งที่ได้รับการอธิบายว่า เป็นวิธีที่ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในขณะที่วงการศึกษไทยมีการตื่นตัวเป็นอย่างมากในการสอนโดยใช้ Flipped Classroom ว่าเป็นเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัย และให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และยังได้มีการกล่าวว่าการสอนในรูปแบบใหม่นี้ดีกว่าวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า Chalk and talk คือ ครูยืนบรรยายหน้าห้อง ซึ่งไม่เหมาะกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้ทั้งครู นักเรียน และผู้ปกครองนั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (ปางลีลา บุรพาพิชิตภัย ,ม.ป.ป.) จุดเริ่มต้นของห้องเรียนกลับด้าน เกิดจากการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่นำมาใช้กับนักเรียนระดับมัธยมปลายที่โรงเรียน Woodland Park High School เมือง Woodland Park รัฐ Colorado สหรัฐอเมริกา โดยครูผู้สอนวิทยาศาสตร์สองคนชื่อ Jonathan Bergmann และ Aaron Sams ราวปี ค.ศ. 2007 ที่เขาได้เริ่มทำ การบันทึกเทปวิดีโอที่ตนซึ่ง เป็นเนื้อหาสาระการสอนเพื่อให้นักเรียนนำไปศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองที่บ้าน แล้วให้นักเรียนนำเอาผลการศึกษา และเรียนรู้ด้วยตนเองนำกลับมาสู่กระบวนการ อภิปราย สืบค้นเพื่อหาบทสรุปของคำตอบที่ขึ้นเรียนอีกครั้งหนึ่ง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัด ประสพการณ์ทางการเรียน ซึ่งวิธีการเรียนแบบนี้เป็นการเรียนแบบกลับด้าน แนวคิดจากการเรียนรู้แบบเดิมที่ต้องเรียนเนื้อหาที่โรงเรียน และนํางานต่าง ๆ กลับไปทำต่อที่บ้าน โดยปรับเปลี่ยนแนวคิด มาเป็นการให้

นักเรียนเรียนเนื้อหาที่บ้านด้วยตนเอง แล้วนำงานหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาทำการเรียนรู้ เพิ่มเติมที่โรงเรียน ร่วมกับเพื่อนต่อไปโดยครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แจงในประเด็นคำตอบที่เกิดขึ้น (วิจารณ์ พานิชย์, 2556)

จากแนวทางการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) นั้นเป็นรูปแบบที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในครูผู้สอน เนื่องจากการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระจากแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ครูผู้สอนนั้นต้องมีความเข้าใจถึงหลักการที่สำคัญของรูปแบบการสอนจึงจะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ โดยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) มีที่มาและใจความสำคัญดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3. FLIPPED CLASSROOM

การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ของ Jonathan Bergman และ Aaron Sams เป็นการเรียนแบบกลับด้าน โดยเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนแบบเดิมที่ผู้สอนบรรยายเนื้อหาในห้องเรียน แล้วให้ผู้เรียนกลับไปทำการบ้านส่งผู้สอน เปลี่ยนเป็นผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านระบบเทคโนโลยีวิดีโอหรือบทเรียนออนไลน์ที่ผู้สอนจัดทำให้ก่อนเข้าชั้นเรียน และมาทำกิจกรรมในห้องเรียน โดยผู้สอนมีหน้าที่คอยแนะนำ หัวใจสำคัญของการสอนแบบ Flipped Classroom คือ การใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัย และให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะกระตุ้นให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่ (Jureerat Thomthong, 2557)

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556 : 2) กล่าวว่า ห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสอนโดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนจากการบ้านที่ได้รับผ่านการเรียนด้วยตนเองจากสื่อวิดีโอ (video) นอกชั้นเรียนหรือที่บ้าน ส่วนการเรียนในชั้นเรียนปกตินั้นจะเป็นการเรียนแบบสืบค้นหาความรู้ที่ได้รับร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้น โดยที่ครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะ

วิจารณ์ พานิช (2556 : 45-47) กล่าวถึง ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ว่าคิดการเรียนตัววิชาที่เรียกว่า Acquire Knowledge ที่บ้าน แล้วมาทำการบ้านหรือ ประยุกต์ความรู้ที่เรียกว่า Apply Knowledge ที่โรงเรียน เป็นการเรียนที่ครูจะเน้นช่วยให้นักเรียนเข้าใจหลักการ ไม่ใช่ท่องจำ หัวใจคือครูเน้นที่ช่วยแนะนำการเรียนของเด็ก ไม่ใช่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ครูเปลี่ยนจากบทบาทปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนทั้งชั้น เป็นปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนเป็นรายคน

จากความหมายของนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของ ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) สรุปได้ว่า ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนเรียนที่บ้าน สืบหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ที่ครูผู้สอนเตรียมไว้ให้ จากนั้นมาปฏิบัติกิจกรรมหรือทักษะต่าง ๆ ที่ห้องเรียนที่โรงเรียนของตนเองโดยมีครูผู้สอนคอยเป็นคนอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน ไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ รูปแบบของห้องเรียนแบบกลับด้านการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ในการสร้างนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบรอบด้านหรือ Mastery Learning นั้นจะมีองค์ประกอบสำคัญที่เกิดขึ้น 4 องค์ประกอบที่เป็นวัฏจักร (cycle) หมุนเวียนกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ที่เกิดขึ้นได้แก่

1. การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (experiential engagement) โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเพื่อเรียนรู้เนื้อหาโดยอาศัยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการใช้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เกม สถานการณ์จำลอง สื่อปฏิสัมพันธ์การทดลอง หรืองานด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ
2. การสืบค้นให้เกิดความคิดรวบยอด (concept exploration) โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะให้กับนักเรียนจากสื่อหรือกิจกรรมประเภทสื่อประเภทวีดิทัศน์บันทึกการบรรยายของครู การใช้สื่อบันทึกเสียงประเภท podcasts การใช้สื่อ websites หรือสื่อออนไลน์ chats
3. การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (meaning making) โดยนักเรียนเป็นผู้บูรณาการสร้างทักษะองค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับจาก การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างกระดานความรู้อิเล็กทรอนิกส์(blogs) การใช้แบบทดสอบ (tests) การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระดานสำหรับอภิปรายแบบออนไลน์(social networking & discussion boards)
4. การสาธิตและประยุกต์ใช้ (demonstration & application) เป็นการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนด้วยตนเองในเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดทำ เป็นโครงงาน (project) และผ่านกระบวนการนำเสนอผลงาน (presentations) ที่เกิดจากการสร้างสรรค์งาน

รูปแบบของห้องเรียนแบบกลับด้าน สามารถกำหนด ดังภาพ 2 ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลห้องเรียนแบบกลับด้าน (Fipped Classroom Model)

ที่มา : <http://usergeneratededucation.wordpress.com>

สี่เสาหลักของ Flipped Classroom

การเรียนรู้ Flipped Classroom มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นการเรียนรู้รายบุคคล สี่เสาหลักของ Flipped Classroom จะช่วยอธิบายให้ครูหรือผู้ที่จะนำ Flipped Classroom ไปใช้นั้น ได้เข้าใจถึงการเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom ว่า หัวใจหลักที่แท้จริงคือ

F – Flexible Environment การเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom ต้องการความยืดหยุ่นของสภาพแวดล้อม เช่น รูปแบบของการเรียนรู้นั้นควรมีหลายรูปแบบไม่ยึดติดกับแบบใดแบบหนึ่งหรือรูปแบบเดิม ๆ นอกจากนี้ครูจะต้องมีความยืดหยุ่นกับการคาดหวังด้วยระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน หรือวิธีการประเมินในการสร้างระบบการประเมินจะต้องมีความเหมาะสมทั้งในการวัด ความหมายกับนักเรียน และครูไม่ใช้การประเมินเป็นตัวตัดสินคะแนนนักเรียนเพียงอย่างเดียว

L – Learning Culture การเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom ต้องการการยกระดับจากวัฒนธรรมการเรียนรู้ในรูปแบบครูเป็นศูนย์กลางแบบดั้งเดิมเป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในสิ่งที่นักเรียนสนใจในเชิงลึกมากขึ้น และสร้างโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยที่พวกเขามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการประเมินผลของนักเรียนจะเป็นไปในลักษณะส่วนบุคคล ในทางทฤษฎีนักเรียนสามารถเลือกการเรียนรู้ของพวกเขาโดยการหาเนื้อหาที่อยู่นอกเหนือจะเนื้อหาภายในห้องหรือเนื้อหาที่กำหนดไว้และครูสามารถเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนและแนะนำสื่อต่าง ๆ ให้กับนักเรียน

I – Intentional Content การเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom ต้องการความตั้งใจในศึกษาเนื้อหา เพื่อที่ครูจะได้รู้ในเนื้อหาของตัวเองจริง ๆ ประเมินว่าเนื้อหาที่จะสอนโดยตรง รวมถึงการวางแผนด้วยว่าจะใช้สื่อใด ๆ ในการสอนเนื้อหานั้น รวมถึงสื่อไหนที่อนุญาตให้นักเรียนได้ค้นหาต่อไปถ้าหากนักเรียนอยากเรียนรู้เรื่องนั้นเพิ่ม และอีกสิ่งหนึ่งก็คือครูจะใช้วิธีการสอนแบบในห้องเช่น active learning strategies, peer instruction, problem-based learning, or mastery หรือ Socratic methods ขึ้นอยู่กับระดับชั้นและหัวข้อเรื่องที่ครูต้องการสอน ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ครูจะต้องเข้าใจและศึกษาในเรื่องที่ต้องการจะสอน เพื่อเป็นการวางแผนการเรียนในคาบนั้น เพื่อให้เกิดผลประโยชน์กับนักเรียนสูงสุด

P – Professional Educator การเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom ต้องการครูที่เป็นมืออาชีพ Flipped Classroom อาจจะชี้ให้เห็นว่าวิดีโอการเรียนการสอนมีความสำคัญมากกว่าครูหรือนักการศึกษา แต่จริง ๆ แล้วเป็นการเข้าใจที่ผิด เพราะสำหรับ Flipped Classroom ต้องการทักษะด้านการศึกษามืออาชีพที่จะมีความสำคัญกับครูหรือนักการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม โดยจะต้องกำหนดเวลาและวิธีการที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ไปเป็นการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และการเพิ่มเวลาการพบปะระหว่างครูและนักเรียนมากขึ้น จะทำให้สามารถนำรูปแบบการสอนมาใช้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีการสังเกตนักเรียนในช่วงที่ทำกิจกรรม ช่วยให้การประเมินนักเรียนเป็นไปแบบรายบุคคล ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำไม่ได้ถ้าหากครูยังไม่เข้าใจวิธีการสอน เนื้อหา เป็นบทบาทของตัวเองที่พึงมี

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน

1. นักเรียนในยุคนี้เติบโตมาพร้อมกับพัฒนาเทคโนโลยีและสังคมออนไลน์จึงเหมาะสมกับนักเรียนยุคปัจจุบัน
2. นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการดูวิดีโอ ตั้งประเด็นคำถาม และทำกิจกรรมหรืองานที่ได้รับมอบหมาย ครูทำหน้าที่คอยแนะนำช่วยเหลือนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในชั้น เพิ่มทักษะการจดบันทึกและการสื่อสาร ได้ฝึกวินัยตนเองและความรับผิดชอบ
3. วิธีการเรียนแบบห้องเรียนกลับทางมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ โดยเนื้อหาความรู้เบื้องต้นจะเรียนรู้ผ่านวิดีโอหรือสื่ออื่น ๆ นอกห้องเรียน ซึ่งสามารถเรียนล่วงหน้าหรือย้อนหลังได้ ในชั้นเรียนสามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามศักยภาพผู้เรียนได้
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนที่เรียนรู้เรียนบทเรียนล่วงหน้าก่อนได้ตามศักยภาพและช่วยการเรียนรู้ของเด็กที่เรียนไม่ทัน เนื่องจากสภาพความเป็นจริงของห้องเรียน นักเรียนบางคนมีภาระที่ต้องทำหลายอย่าง บางคนเรียนหนัก บางคนเล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือนักเรียนที่เรียนซ้ำเรียนไม่ทันในห้องเรียน ทำให้เรียนไม่เข้าใจ และถ้าไม่ได้รับการเอาใจใส่ก็อาจเบื่อการเรียนนั้นไปเลย ไม่อยากเรียน แล้วทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น อ่านการ์ตูน เล่นโทรศัพท์ นั่งเฉย ๆ หรือหลับในห้องเรียน เพราะในการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ นั้น ครูมักสนใจแต่เด็กเก่งและฉลาด ซึ่งมักจะยกมือถามหรือตอบคำถามในชั้นเรียน เมื่อครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยจำนวนครูที่น้อยต่อนักเรียนที่มากยิ่งทำให้ไม่สามารถเข้าไปดูแลหรือกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนอย่างทั่วถึง แต่ในการเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ซึ่งนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ นักเรียนจะต้องเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ครูจะเดินดูรอบ ๆ ห้องเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีปัญหา และเด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะตั้งคำถาม ร่วมทำกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น

อย่างไรก็ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) นั้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมโยงแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันที่เน้นการสอนโดยสอดแทรกเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมกับการศึกษา ทำให้เห็นได้ว่ารูปแบบการสอนนี้จะสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในยุคปัจจุบันที่ทั่วโลกกำลังประสบปัญหาหนักหน่วงก็คือเชื้อไวรัสโคโรนาแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วทำให้การใช้ชีวิตของผู้คนนั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานที่หลาย ๆ แห่งปิดตัวลงเช่นเดียวกับตรงเรียนที่จะต้องเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) อย่างมาก

4. การสอนพลศึกษา

หลักในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษาที่สำคัญหลักการเรียนรู้ทางพลศึกษาสรุปมาจากหลักและทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาต่าง ๆ ซึ่งจะมีประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนของครู โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

(สมชาย ประเสริฐศิริพันธ์, 2547)

1. ให้นักเรียนได้มีการปรับตัวที่ดี โดยครูควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียนและเสริมสร้างให้นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในและนอกชั้นเรียน
2. ให้นักเรียนสร้างจุดมุ่งหมาย โดยครูควรชักจูงให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนเพื่อที่จะได้ตั้งจุดมุ่งหมายของตนเองขึ้นมา ซึ่งถือเป็นการเรียนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ เช่น ขยันฝึกซ้อมกีฬาเพราะอยากเก่งอยากเป็นนักกีฬา เป็นต้น
3. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูมีหน้าที่แนะแนวทางและควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้แบบฝึกและวิธีสอนหลาย ๆ แบบ เพื่อสนองความสนใจของนักเรียนให้มากที่สุด
4. ความสนุกสนานและความพอใจก่อให้เกิดอารมณ์ดี ครูจึงควรสร้างความมั่นใจจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดความสนุกสนานและมีความปลอดภัย
5. การเรียนรู้ทางพลศึกษาเป็นเรื่องของการลงมือกระทำด้วยตนเอง นักเรียนต้องลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตนเองอย่างถูกวิธี มีระยะเวลาในการฝึกฝนทักษะที่เหมาะสม จากทักษะที่ง่ายไปสู่ยาก
6. ให้นักเรียนได้รู้ผลการเรียนของตนเอง เพราะการได้รู้ตนเองอยู่เสมอจะช่วยกระตุ้นให้การเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีความเพียรพยายามมากยิ่งขึ้น
7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จะมีประโยชน์สำหรับนำไปปรับปรุงวิธีสอน รวมถึงช่วยชี้แนวข้อผิดพลาดของนักเรียนได้ตรงตามความเป็นจริง แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด
8. เน้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ทางบวก เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี มีพัฒนาการเรียนรู้ที่ความก้าวหน้าทั้งนี้ หลักในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษาที่สำคัญสามารถพอที่จะสรุปในภาพรวมได้ว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาสำหรับครูผู้สอนถือเป็นศาสตร์และศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล โดยการจัดการเรียนรู้ที่ดี และเกิดประโยชน์สำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักการสอนที่หลากหลายปัจจัย เช่น การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงเพื่อนร่วมชั้นเรียน การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายตามความสนใจ การออกแบบกิจกรรม การฝึกหรือการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างความสนุกสนานในชั้นเรียน การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ และการเสริมแรงในเชิงบวก เป็นต้น ฯลฯ

5. การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในวิชาพลศึกษา

การจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมทางกายด้วยตนเอง โดยอาศัยกิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย เกม กีฬาเป็นสื่อเพื่อตอบสนองความต้องการในการออกกำลังกายของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์เป็นสำคัญ (วรศักดิ์ เพียรชอบ, (2561) และมีส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นและพัฒนาปฏิกิริยาการเรียนรู้และสั่งการของสมองโดยตรงซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสติปัญญาของนักเรียน (เจริญ กระบวนรัตน์, 2558) ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาที่ดีและถูกต้อง และทำให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงจำเป็นต้องดำเนินการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทางกายด้วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (เจริญ กระบวนรัตน์, 2558; วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) ดังนั้นครูพลศึกษาจึงเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในการดำเนินการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในวิชา

พลศึกษาได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียนมากกว่าการรับฟังการบรรยายของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ ในส่วนที่เป็นเนื้อหา ทฤษฎี หลักการปฏิบัติ เช่น ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับกีฬา กติกาการแข่งขันกีฬา ขั้นตอนการปฏิบัติทักษะต่างๆ เป็นต้น ในการนำรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน มาใช้ทำให้สามารถช่วยลดเวลาในบางส่วนลงไปได้ และยังช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เข้าใจมากขึ้นจากการได้เห็นภาพเคลื่อนไหวในการปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถดูซ้ำๆ ได้หลายครั้งซึ่งสอดคล้องกับ Bergmann & Sams (2012) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในวิชาพลศึกษาว่า ครูและนักเรียนชอบมากที่สุด เพราะทำให้นักเรียนมีเวลาในการฝึกปฏิบัติมากขึ้น และครูสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอน (Coach) ให้นักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับวิชาพลศึกษา มีดังต่อไปนี้ (ณัฐวรรณ สติราวิวัฒน์และคณะ, 2561)

1. จัดเตรียมเนื้อหาที่จะทำการสอน เป็นการวางแผนในการจัดเตรียมเนื้อหา ความรู้ต่าง ๆ ที่จะสอน เช่นเดียวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยนำความรู้ที่เตรียมไว้จากเดิมที่ใช้ในการสอนโดยการบรรยาย อธิบาย และสาธิตโดยตรงจากครูผู้สอน มาวิเคราะห์เนื้อหาที่สำคัญเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำวีดิทัศน์ หรือนำมาใช้ในการสืบค้นจากแหล่งการเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ตที่มีผู้อื่นจัดทำไว้แล้ว ในการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านนั้นครูยังคงต้องเตรียมการจัดการเรียนรู้เช่นเดิมแต่ต้องใช้เวลามากขึ้นเล็กน้อย ในการที่ครูจะต้องเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ก่อนว่าข้อมูลเหล่านั้นมีความถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียนในระหว่างทำกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง

2. จัดหาแหล่งข้อมูลวีดิทัศน์หรือทำวีดิทัศน์สำหรับการสอน สำหรับขั้นตอนนี้ครูพลศึกษาสามารถเลือกวิธีการปฏิบัติได้ 2 แนวทางคือ 1) ใช้วีดิทัศน์ของผู้อื่นที่จัดทำไว้แล้ว 2) จัดทำวีดิทัศน์ของตนเองขึ้นใหม่ ซึ่งในการเลือกใช้วิธีการใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านเทคโนโลยีของแต่ละบุคคล ความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการจัดทำวีดิทัศน์ สำหรับผู้ที่ไม่เชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าให้เริ่มจากการใช้วีดิทัศน์ของผู้อื่นก่อน ซึ่งปัจจุบันวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษา และกีฬามีมากมาย ซึ่งแหล่งข้อมูลเหล่านั้นปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยแหล่งข้อมูลที่ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคยและสามารถเข้าถึงง่าย เช่น YouTube Facebook เป็นต้น แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการในการใช้วิธีการดังกล่าวคือวีดิทัศน์อาจไม่ตรงกับแผนการสอนที่เตรียมไว้หรือตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ได้ทั้งหมดดังนั้นจึงควรจัดทำวีดิทัศน์ด้วยตนเอง ซึ่งเหตุผลประการหนึ่งคือนักเรียนจะได้ไม่เกิดความรู้สึกแปลกที่ได้เรียนกับคนแปลกหน้าการผลิตวีดิทัศน์สำหรับใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในปัจจุบันสามารถผลิตได้ง่ายขึ้นและใช้งบประมาณไม่มากเหมือนดังเช่นในอดีต โดยใช้อุปกรณ์ที่มีใช้อยู่แล้วในชีวิตประจำวัน เช่นโทรศัพท์มือถือที่สามารถบันทึกวีดิทัศน์ได้ หรือคอมพิวเตอร์ประกอบกับโปรแกรมสำเร็จรูปหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ สำหรับใช้ในการจัดทำและตัดต่อวีดิทัศน์ เช่น โปรแกรมสำเร็จรูปกลุ่มที่เรียกว่าScreen casting ที่ใช้กับคอมพิวเตอร์ที่มีกล้อง และไมโครโฟน เครื่องมือที่จำเป็นอีกชิ้นคือปากกาสำหรับเขียนจอคอมพิวเตอร์ (USB pen tablet) ซึ่งมีให้เลือกหลายราคาทั้งนี้สามารถเลือกใช้ชนิดที่ราคาถูกประมาณ 2,000 บาท และอาจซื้อไมโครโฟนมาเพื่อเพิ่มคุณภาพของเสียงที่บันทึกในวีดิทัศน์ ซึ่งมีทั้งชนิดราคาถูก และราคาแพงแต่คุณภาพเสียงดี ให้เลือกใช้ได้

ตามความเหมาะสมการทำวีดิทัศน์ต้องมีการวางแผนบทเรียนเป็นอย่างดี แล้วจึงถ่ายทำตามด้วยการตัดต่อแก้ไขแล้วจึงนำวีดิทัศน์นั้นออกเผยแพร่ให้นักเรียนเข้าดู โดยอาจทำการอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ YouTube หรืออาจต้องบันทึกลงแผ่นวีดีแจกนักเรียนที่ไม่มีอินเทอร์เน็ตที่บ้าน และสำคัญที่สุดคือ วีดิทัศน์ต้องไม่ยาวมาก คือควรยาวเพียง 10 - 15 นาทีเท่านั้น สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาและมัธยมต้น ทั้งนี้อาจเพิ่มหรือลดความยาวลงได้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ และความพร้อมของนักเรียน

3. อธิบายขั้นตอนและชี้แจงวิธีการเรียนตามแนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ครูจะต้องอธิบายและทำการชี้แจงแนวคิดในการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านให้นักเรียนมีความเข้าใจในแนวคิดอย่างชัดเจนเสียก่อน เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นการเรียนรู้อย่างผิดวิธีหรือน่าเบื่อเพียงอย่างเดียว แต่แท้ที่จริงแล้ววิธีทัศน์เป็นเพียงแค่สื่อสำหรับใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาแทนการบรรยายของครูเท่านั้น รวมทั้งต้องทำการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจให้ชัดเจนถึงหลักการของการจัดการเรียนรู้ และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ระหว่างครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

4. จัดกิจกรรมในชั้นเรียนเน้นให้นักเรียนลงมือฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางกายให้มากที่สุดในการจัดการเรียนรู้ในวิชาพลศึกษาต้องพยายามให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยทั่วไปแล้วการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจะจัดชั่วโมงเรียนเป็นคาบเรียน ๆ ละ 50 นาที ตามธรรมชาติของวิชาพลศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่เน้นการทักษะปฏิบัติซึ่งมีความแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ซึ่งขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาแบบเดิมนั้นสามารถแบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อมของร่างกายและจิตใจ ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ขั้นตอนที่ 2 -ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจหรืออธิบายและสาธิตทักษะที่จะปฏิบัติ ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติทักษะจริง ใช้เวลาประมาณ 30-35 นาที ในบางครั้งขั้นนี้ครูผู้สอนอาจแยกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ๆ คือ ขั้นการฝึกหัดทักษะ และขั้นของการนำทักษะไปใช้ได้ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นสรุปการเรียนรู้และสรุปปฏิบัติ ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) ในการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบกลับด้านมาปรับใช้ในวิชาพลศึกษา ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาแบบห้องเรียนกลับด้าน สามารถแบ่งขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อมและซักถามข้อสงสัยจาก VDO ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ขั้นตอนที่ 2 ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติทักษะจริง ใช้เวลาประมาณ 35-40 นาที และขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุปการเรียนรู้และสรุปปฏิบัติใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที

จากแนวทางการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) มาใช้ในรายวิชาพลศึกษานั้นก่อนเริ่มปฏิบัติกิจกรรมทางครูผู้สอนควรดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ทบทวนเนื้อหาจากทางวีดิทัศน์ที่ให้นักเรียนศึกษา 2) ชี้แจงและทำความเข้าใจกฎและกติกาของกิจกรรม และ 3) เริ่มปฏิบัติกิจกรรม โดย 3 ลำดับข้างต้นนั้นครูควรมีการวางแผนที่จะสื่อสารกับผู้เรียนอย่างกระชับและมีความเข้าใจง่ายโดยอาจจะใช้ภาพประกอบหรือคีย์เวิร์ดในการอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเห็นภาพมากยิ่งขึ้น อีก

ทั้งยังเป็นการกระชับเวลาเพื่อให้มีเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

6. สรุป

จากสถานการณ์เชื้อไวรัสโคโรนาแพร่ระบาดในปัจจุบันส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนจึงต้องเปลี่ยนจากรูปแบบการสอน ณ ที่ตั้ง (Onsite) ไปสู่การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online) โดยรายวิชาพลศึกษาเป็นหนึ่งในวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาร่างกายและทักษะอย่างเต็มที่แต่ด้วยระยะที่จำกัดในหนึ่งคาบเรียนทำให้ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติทักษะได้ครบตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องเลือกรูปแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาเนื้อหาหรือความรู้ที่ผู้เรียนจะได้เรียนในครั้งต่อไปเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน และสามารถปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาพลศึกษา เพื่อเป็นตัวกลางที่ถ่ายทอดความรู้จากสาระ ประสบการณ์ต่าง ๆ จากผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน “เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน” เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง จากนั้นมาปฏิบัติกิจกรรมที่โรงเรียนโดยมีครูผู้สอนเป็นคนอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม อีกทั้งครูผู้สอนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสี่เสาหลักของ Flipped Classroom เพื่อจะช่วยให้ครูหรือผู้ที่จะนำเทคนิคการสอน Flipped Classroom นี้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและเข้าใจถึงการเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom ว่าหัวใจหลักที่แท้จริงของรูปแบบการสอนนี้เป็นอย่างไร โดยสี่เสาหลักได้แก่ F – Flexible Environment, L – Learning Culture, I – Intentional Content และ P – Professional Educator ซึ่งเมื่อครูผู้สอนเข้าใจถึงหัวใจหลักของรูปแบบการสอนนี้แล้วก็จะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

เจริญ กระบวนรัตน์. (2558). **หลักการและเทคนิคการฝึกกรีฑา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เจริญ ภูิจิตร. (2564). **ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา.**

สืบค้นจาก http://www.nidtep.go.th/webnidtep2015/files/090460_1.pdf ,สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2564

ณัฐวรรณ สติระวิวัฒน์และคณะ. (2561). **แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน**

สำหรับวิชาพลศึกษา., สืบค้นจาก

<https://so03.tcithaijo.org/index.php/liberalartsjournal/article/download/138934/103215/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564

- ปางลีลา บุรพาพิชิตภัย. (มปป.). **The Flipped Classroom to Learning and teaching in Thailand.**, สืบค้นจาก <https://www.academia.edu>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564
- วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2561). **หลักและวิธีการสอนพลศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์.** พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพมหานคร. ฝ่ายโรงพิมพ์บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น.
- สมชาย ประเสริฐศิริพันธ์. (2547). **4 ทศวรรษการกีฬาแห่งประเทศไทย = Sport authority of Thailand / การกีฬาแห่งประเทศไทย;** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญ.
- สุรศักดิ์ ปากเฮ. (2556). **ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21.** สืบค้นจาก <http://phd.mbuisc.ac.th/academic/flippedped%20classroom2.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564
- โอภาส พุทธเจริญ. (2564). **โรคติดต่อ -- การป้องกันและควบคุม.** สืบค้นจาก <https://chulalongkornhospital.go.th/kcmh/line/ระดับของ> ผู้ป่วยโควิด-19, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564

2. ภาษาอังกฤษ

- Bergmann & Sams. (2012). **Flip your classroom: Reach every student in every class every day.** Eugene, OR: International Society for Technology in Education.
- Dong, E., Du, H., & Gardner, L. (2020). **An interactive web-based dashboard to track COVID19 in real time.** *The Lancet Infectious Diseases*, 20(5), 533–534. doi:10.1016/S1473-3099(20)30120-1., สืบค้นจาก [https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30120-1/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30120-1/fulltext). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564.
- Jureerat Thomthong. (2014) **ห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom)** สืบค้นจาก <https://prezi.com/o1meklxbpyl2/the-flipped-classroom/>, สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2564
- Jackie Gerstein, Ed.D. (2016). **The Flipped Classroom Model: A Full Picture.**, สืบค้นจาก <http://usergeneratededucation.wordpress.com/2011/06/13/the-flipped-classroom-model-a-full-picture/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564